

Spørsmål til Skole-Norge våren 2010

Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere

Nils Vibe og Nina Sandberg

© NIFU STEP Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Rapport 14/2010
ISBN 978-82-7218-697-4
ISSN 1504-1824

For en presentasjon av NIFU STEP's øvrige publikasjoner, se www.nifustep.no

Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Norwegian Institute for Studies in Innovation, Research and Education
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo
Tlf. +47 22 59 51 00 • www.nifustep.no

RAPPORT 14/2010

Nils Vibe og Nina Sandberg

Spørsmål til Skole-Norge våren 2010

*Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*

Forord

Norsk Institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU STEP) har inngått en treårig rammeavtale med Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre halvårlige spørreundersøkelser rettet mot skoler og skoleeiere. Undersøkelsen tilsvare det som ellers er kjent som Utdanningsdirektoratets ”spørringer”. For å lette belastningen på skolesektoren gjennomføres spørringene som utvalgsundersøkelser slik at hver enkelt skole og kommune spørres med intervaller på ett og et halvt år. Temaene for de enkelte undersøkelsene avtales fra gang til gang og skal dekke Utdanningsdirektoratets kunnskapsbehov til enhver tid. Resultatene fra undersøkelsene skal offentliggjøres i NIFU STEP’s ordinære rapportserie og foreligge nedlastbare i PDF-format på Utdanningsdirektoratets og NIFU STEP’s hjemmesider. NIFU STEP har adgang til å bruke de innsamlede data i sine egne forskningsprosjekter.

Omfanget av spørringene våren 2010 var betydelig. Fire respondentgrupper er spurt om i alt ni ulike temaer. Denne rapporten er derfor i første rekke en tabellrapport der det bare i liten grad har vært rom for mer inngående analyser av det foreliggende materialet. Rapporten inneholder til sammen 161 tabeller og en figur.

Prosjektleder for Utdanningsdirektoratets spørringer er Eifred Markussen, mens Nils Vibe har hatt det praktiske ansvaret for gjennomføringen av undersøkelsene. Kapittel 3 er skrevet av Nina Sandberg mens Nils Vibe har skrevet resten av rapporten. Erica Waagene har hatt ansvaret for å utarbeide de elektroniske spørreskjemaene. Inger Henaug har stått for språkbearbeiding ved utvikling av spørreskjemaene.

Vi takker 599 grunnskoler, 103 videregående skoler, 17 fylker og 107 kommuner, som har brukt tid på å samle inn data til undersøkelsen, i konkurranse med mange andre viktige gjøremål.

Oslo, juni 2010

Sveinung Skule
direktør

Eifred Markussen
forskningsleder

Innhold

1	Innledning	9
2	Beskrivelse av utvalgene og gjennomføring.....	10
2.1	Hovedprinsipp for utvalgsdesign.....	10
2.2	Kommuneutvalget våren 2010	10
2.2.1	71 prosent godkjente svar	10
2.3	Grunnskoleutvalget våren 2010.....	12
2.3.1	60 prosent godkjente svar	12
2.4	Utvalget av videregående skoler våren 2010	14
2.4.1	73 prosent godkjente svar	14
2.5	Gjennomføring av undersøkelsene.....	15
3	Skoleledelse	19
3.1	Skolens ledelsesstruktur: Kompetanse og sammensetning	19
3.2	Bruk av skoleevalueringer.....	22
3.3	Rektors arbeidsdag	27
3.4	Faglig støtte fra skoleeier	31
3.5	Skoleleders oppfølging av lærerne	34
3.6	Veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere	35
3.7	Oppsummering	36
4	Kompetanseutvikling	38
4.1	Omfang av kompetanseutvikling.....	38
4.2	Tidspunkt for etterutdanning	40
4.3	Kompetansemiljøer for etterutdanning.....	41
4.4	Prioriterte områder for etterutdanning.....	43
4.4.1	Grunnskolenes prioriteringer	44
4.4.2	Kommunenes prioriteringer	46
4.4.3	De videregående skolenes prioriteringer	48
4.4.4	Fylkenes prioriteringer.....	49
4.5	Behov for etterutdanning	49
4.5.1	Grunnskolenes vurdering av behovet.....	49
4.5.2	Kommunenes vurdering av behovet	52
4.5.3	De videregående skolenes vurdering av behovet.....	53
4.5.4	Fylkenes vurdering av behovet	54
4.6	Spørsmål til skoleeierne	55
4.6.1	Støtte til skoleeier for etterutdanning.....	55
4.6.2	Fylkeskommunenes bruk av materiell	56
4.6.3	Kartlegginger av lærerkompetanse	56
4.6.4	Plan for etter- og videreutdanning	57
4.7	Oppsummering	58

5	Bedre læringsmiljø	60
5.1	Kjennskap til satsningen <i>Bedre læringsmiljø</i>	60
5.1.1	Skolenes kjennskap til satsningen.....	60
5.1.2	Skoleeierens kjennskap til satsningen.....	61
5.2	Informasjon om <i>Bedre læringsmiljø</i>	61
5.2.1	Informasjon til skolene	61
5.2.2	Informasjon til skoleeierne	62
5.3	Bruk av nettbasert materiell	63
5.3.1	Skolenes bruk av materiell.....	63
5.3.2	Skoleeierens bruk av materiell.....	66
5.4	Oppsummering	67
6	Tidlig innsats, tilpasset opplæring og frafall.....	69
6.1	Lovendringen om tidlig innsats har i noen grad hatt positiv effekt.....	69
6.2	Kommunenes oppfølging av lovendringen om tidlig innsats.....	71
6.3	Elever som står i fare for å falle ut av skolen	72
6.4	Ordensreglement	74
6.5	Frukt og grønt.....	75
6.6	Oppsummering	76
7	Elevenes psykososiale miljø	77
7.1	Omfang av henvendelser fra elever og foreldre	77
7.2	Rutiner og retningslinjer for behandling av henvendelser	78
7.3	Oppfølging av Opplæringslovens kapittel 9a.....	80
7.4	Oppsummering	81
8	Forebygging av alvorlige hendelser i skolen	82
8.1	Stor variasjon i hvor mange skoler som har hatt møte med Politiet.....	82
8.2	Beredskapsøvelser og andre tiltak.....	85
8.3	Oppsummering	87
9	Satsing for fysisk aktivitet.....	88
9.1	Kjennskap til og bruk av idé- og ressursbanken.....	88
9.2	Skolenes nytte av idé- og ressursbanken.....	88
9.3	Fysisk aktivitet på 5. til 7. trinn.....	89
9.4	Oppsummering	91
10	Utdanningsmobilitet	92
10.1	Skolenes oppfølging	92
10.2	Fylkeskommunenes oppfølging	95
10.3	Oppsummering	96
11	Nabospråkforståelse	97
11.1	Nabospråkenes plass i undervisningen og elevvurderingen.....	97

11.2	En av ti skoler har formalisert samarbeid.....	99
11.3	Oppnåelse av kompetansemålene.....	100
11.4	Oppsummering	102
12	Opplæring for minoritetsspråklige	103
12.1	Kartlegging av norskkunnskaper	103
12.2	Tilbud til minoritetsspråklige	105
12.3	Kompetansehevingstiltak for lærerne.....	108
12.4	Oppsummering	109
13	Situasjonen foran tildeling av læreplasser høsten 2010	111
13.1	Hvordan ser fylkeskommunene på situasjonen?	111
13.2	Permitteringer og oppsigelser.....	115
13.3	Vg3 i skole.....	116
13.4	Antall læreplassøkere og søkere uten plass	118
13.5	Oppsummering	120
14	Opplæring for voksne.....	122
14.1	Behov, rådgivning og tilbud	122
14.2	Oppsummering	123
15	Masseutsendinger fra Utdanningsdirektoratet.....	124
15.1	Noen skoler mottar ikke elektronisk post.....	124
15.2	Relevans, høy grad viktighet og tilfredshet.....	125
15.3	Spredning av informasjonen.....	127
15.4	Oppsummering	128
	Referanser	129
Vedlegg		
	Vedlegg kapittel 3 Skoleledelse	131
	Vedlegg kapittel 6 Tidlig innsats.....	136
	Vedlegg kapittel 8 Forebygging av alvorlige hendelser.....	138

1 Innledning

Utdanningsdirektoratet har gjennom flere år selv gjennomført spørreundersøkelser knyttet til ulike temaer blant skoler og skoleeiere. Høsten 2008 ble det besluttet å sette denne virksomheten ut til et profesjonelt fagmiljø med kompetanse på å gjennomføre representative spørreundersøkelser og på å analysere resultater fra slike undersøkelser. Utdanningsdirektoratet lyste på bakgrunn av dette ut konkurransen om en treårig rammeavtale for gjennomføring av spørringene og inngikk etter forhandlinger kontrakt med NIFU STEP om en slik avtale for perioden 2009 - 2011. Avtalen innebærer at det skal gjennomføres spørreundersøkelser to ganger i året, med feltarbeidet fortrinnsvis lagt til mars og oktober. Feltarbeidsperioden for undersøkelsen høsten 2009, som er den tredje av seks planlagte undersøkelser, var fra 10. mars til 26. april.

Undersøkelsen for våren 2010 har fire målgrupper, nemlig grunnskoler, videregående skoler, kommuner og fylker. Den kan deles inn i 14 temaer, hvorav 13 har fått hvert sitt kapittel i denne rapporten. Tabell 1.1 viser temaene og målgruppene.

Tabell 1.1: Temaer og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer høsten 2009

Tema	Videregående			
	Grunnskole	skole	Kommune	Fylke
Skoleledelse	X	X	X	X
Kompetanseutvikling	X	X	X	X
Bedre læringsmiljø	X	X	X	X
Tidlig innsats	X	X	X	
Elevenes psykososiale miljø	X	X	X	X
Forebygging av alvorlige hendelser	X	X		
Satsing for fysisk aktivitet	X	X		
Utdanningsmobilitet		X		X
Nabospråkforståelse	X	X	X	X
Opplæring for minoritetsspråklige	X	X		
Tilgang til læreplasser				X
Opplæring for voksne			X	X
Utdanningsdirektoratets masseutsendinger	X	X		
Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem			X	X

Temaet nasjonalt kvalitetsvurderingssystem hos skoleeier blir ikke dokumentert i denne rapporten. Innsamling av data er gjort for Pedagogisk Forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo ved professor Erling Lars Dale etter avtale med Utdanningsdirektoratet.

2 Beskrivelse av utvalgene og gjennomføring

2.1 Hovedprinsipp for utvalgsdesign

For å redusere belastningen på sektoren er det lagt til grunn som en forutsetning at Utdanningsdirektoratets spørringer skal være utvalgsundersøkelser. Spørringene er halvårlige, og det er laget tre sammenliknbare utvalg slik at skoler og skoleeiere ikke skal kontaktes oftere enn hver 18. måned. Unntaket fra dette er *fylkene*, der alle 19 fylker er med i alle spørringer. 17 av 19 fylker har besvart undersøkelsen våren 2010, men fra et av fylkene var besvarelsen svært mangelfull. Finnmark og Telemark har ikke besvart undersøkelsen.

De videregående skolene er fordelt på tre utvalg med ca. en tredjedel av skolene fra hvert fylke i hvert av utvalgene. Det er laget tre sammenliknbare *kommuneutvalg*, og de 431 kommunene¹ er fordelt på disse utvalgene. *Grunnskoleutvalgene* er laget på tilsvarende måte, slik at grunnskolene i hvert enkelt utvalg kommer fra kommunene i det samme utvalget. For 10 større kommuner² har vi imidlertid gjort et unntak. Disse er i likhet med fylkene med i alle tre utvalg, mens skolene i disse kommunene er fordelt på de tre utvalgene med en tredjedel i hvert utvalg.

Kommunene og de videregående skolene er i utgangspunktet ikke trukket tilfeldig, men fordelt på utvalgene innenfor fylkene etter kriterier som størrelse, geografi, kommunetype og skoletype. Der det har vært mulig å velge mellom flere kommuner eller videregående skoler som tilfredsstiller de samme kriteriene, er det trukket tilfeldig. I praksis har slik tilfeldig trekking bare vært aktuelt i fylker med særlig mange små kommuner eller mange videregående skoler. I de ti større kommunene som er med hver gang, men der bare en tredjedel av skolene er med, er utvalget av skoler trukket mer tilfeldig.

2.2 Kommuneutvalget våren 2010

2.2.1 71 prosent godkjente svar

Tabell 2.1 viser hvordan kommuneutvalget var sammensatt fylkesvis og hva slags svarprosent som ble oppnådd. Svarprosentene beregnes her på basis av hvor mange av de besvarelsene vi har mottatt, som kan brukes i analysene. De aller fleste av besvarelsene er komplette, men for noen mangler svar på en eller flere av delene av undersøkelsene.

¹ Svalbard regnes som egen kommune og tilhører Troms fylke

² Arendal, Bergen, Bærum, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Tromsø og Trondheim.

Tabell 2.1: *Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av kommuner fordelt etter fylke.*

	Popu- lasjon	Brutto- utvalg	Aktiv nekt	Passiv nekt	Ufull- stendig	Godkjent	Godkjent prosent
Østfold	18	7	1	2	1	3	43 %
Akershus	22	8	0	2	1	5	63 %
Oslo	1	1	0	0	0	1	100 %
Hedmark	22	7	0	1	1	5	71 %
Oppland	26	9	0	3	0	6	67 %
Buskerud	21	6	0	2	0	4	67 %
Vestfold	14	5	1	1	0	3	60 %
Telemark	18	6	0	2	0	4	67 %
Aust-Agder	15	6	0	1	0	5	83 %
Vest-Agder	15	6	0	2	0	4	67 %
Rogaland	26	11	1	1	1	8	73 %
Hordaland	33	11	0	2	0	9	82 %
Sogn og Fjordane	26	9	0	3	0	6	67 %
Møre og Romsdal	36	11	0	3	0	8	73 %
Sør-Trøndelag	25	9	0	1	0	8	89 %
Nord-Trøndelag	24	8	0	1	1	6	75 %
Nordland	44	14	0	3	2	9	64 %
Troms *	26	9	0	2	1	6	67 %
Finnmark	19	7	0	0	0	7	100 %
Sum	431	150	3	32	8	107	71,3 %
			2,0 %	21,3 %	5,3 %	71,3 %	100 %

* Inkludert Svalbard

Den samlede svarprosenten ble 71,3 eller 107 av de 150 kommunene i utvalget. Dette er noe lavere enn våren 2009, da svarprosenten var 77 og helt identisk med høsten 2009. Tre kommuner nektet aktivt, det vil si at de ga beskjed om at den ikke ønsket å være med. 32 kommuner svarte ikke på henvendelsen og åpnet ikke undersøkelsen, selv etter fem påminnelser. Vi har valgt å kalle det for ”passiv nekt”, et fenomen som synes å være ganske utbredt innenfor denne sektoren. I alt 115 kommuner åpnet undersøkelsen, men åtte av besvarelsene var så mangelfulle at de ikke kan brukes i analysene.

Svarprosenten er særlig lav i Østfold, slik den også var høsten 2009. Til gjengjeld har alle kommuner i Finnmark sluttet opp om undersøkelsen, og Aust-Agder og Sør-Trøndelag mangler bare en kommune for å ha full oppslutning. De øvrige fylkene har mellom 60 og 82 prosent oppslutning.

Tabell 2.2: Svarprosjenter for kommuner etter geografi og folketall.

Svarprosjenter		Antall innbyggere			Alle
		Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	
Landsdel	Øst-Norge	86 %	53 %	65 %	63 %
	Sør- og Vestlandet	74 %	74 %	75 %	74 %
	Midt- og Nord-Norge	82 %	54 %	100 %	77 %
Alle		80 %	62 %	73 %	71 %

Vi ser av tabell 2.2 at det er en del variasjon i svarprosjenten, når vi deler inn utvalget i ni grupper etter geografi og folketall. Den varierer fra 53 og 54 prosent for de mellomstore kommunene i Øst-Norge og i Midt- og Nord-Norge, til full oppslutning fra de største kommunene i Midt- og Nord-Norge. Variasjonen mellom de ni gruppene er større enn den var for undersøkelsen høsten 2009. Variasjonen i svarprosjent totalt etter landsdel og kommunestørrelse er imidlertid ikke spesielt stor. Veiting etter landsdel og kommunestørrelse viser seg å gi helt marginale effekter på resultatene med dette utvalget. Med hensyn til geografi og folketall, fikk nettoutvalget denne sammensetningen:

Tabell 2.3: Sammensetning av nettoutvalget av kommuner etter geografi og folketall sammenliknet med populasjonen av kommuner (i parentes). Totalprosjent.

Landsdel	Folketall i tre grupper			Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	
Oslo og Akershus	0,0 % (0,2)	0,9 % (0,7)	4,7 % (4,4)	5,6 % (5,3)
Østlandet	5,6 % (7,0)	8,4 % (12,3)	9,3 % (8,4)	23,4 % (27,6)
Sør- og Vestlandet	13,1 % (12,5)	15,9 % (15,3)	8,4 % (7,2)	37,4 % (35,0)
Midt- og Nord-Norge	21,5 % (18,1)	6,5 % (9,7)	5,6 % (4,2)	33,6 % (32,0)
Alle	40,2 % (37,8)	31,8 % (38,1)	28,0 % (24,1)	100,0 %

Med tanke på at det er et nettoutvalg på bare 107 kommuner, må representativiteten etter størrelse og geografi kunne sies å være tilfredsstillende. De mellomstore kommunene på Østlandet og i Midt- og Nord-Norge er noe underrepresentert, mens små kommuner i Midt- og Nord-Norge er overrepresentert, sammen med en generell tendens til overrepresentasjon av de største kommunene. Det viser seg imidlertid at skjevhetene vi har i utvalget ikke har noen betydning for resultatene.

2.3 Grunnskoleutvalget våren 2010

2.3.1 60 prosent godkjente svar

Grunnskoleutvalget for våren 2010 ble trukket fra en populasjon på i alt 2997 ordinære grunnskoler som er registrert i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) for skoleåret 2009-2010. Utvalget bestod av 993 skoler. Av disse ble i alt fire skoler tatt ut av utvalget fordi de viste seg at de ikke var i drift. De var enten lagt ned eller slått sammen med en annen skole. Svarprosjenten skal derfor beregnes på basis av 989 skoler. Antallet som aktivt nektet å være med i undersøkelsen, er svært lav og lavere enn noen gang, bare tre skoler. Til gjengjeld var det hele 353 skoler som hører til kategorien "passiv nekt", ved at de verken besvarte våre i alt fem henvendelser eller åpnet undersøkelsen. Dette er flere enn forrige undersøkelse, da 286 skoler tilhørte denne kategorien, men færre enn for undersøkelse våren 2009 da 407 skoler unnlot å

svare. Ved de første henvendelsene viste det seg at en del av e-postadressene som ble benyttet, inneholdt feil, men dette problemet var mindre enn ved de to tidligere undersøkelsene.

Problemer med at henvendelsene ikke har nådd skolene bør derfor være av et svært lite omfang.

633 skoler var inne på undersøkelsen, mens i alt 599 besvarelser kan godkjennes.

Dermed kunne besvarelsene til 60,6 prosent av bruttoutvalget brukes i analysene. Dette er litt lavere enn undersøkelsen høsten 2009, da svarprosenten var 63,1 prosent, men svært mye bedre enn våren 2009, da svarprosenten var på bare 48,4.

Tabell 2.4: *Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av grunnskoler fordelt etter fylke.*

	Popu- lasjon	Brutto- utvalg	Tatt ut av utvalg	Aktiv nekt	Passiv nekt	Ufull- stendig	Godkjent	Godkjent prosent
Østfold	128	43	0	0	13	2	28	65 %
Akershus	245	81	1	0	28	2	50	63 %
Oslo	135	45	0	0	11	0	34	76 %
Hedmark	136	42	0	0	21	1	20	48 %
Oppland	142	49	0	0	16	2	31	63 %
Buskerud	147	49	0	1	12	0	36	73 %
Vestfold	124	41	1	0	10	1	29	73 %
Telemark	120	42	0	1	12	1	28	67 %
Aust-Agder	70	22	0	0	5	1	16	73 %
Vest-Agder	108	34	0	0	17	1	16	47 %
Rogaland	244	83	1	1	32	6	43	52 %
Hordaland	318	106	0	0	44	5	57	54 %
Sogn og Fjordane	123	45	0	0	14	1	30	67 %
Møre og Romsdal	224	73	1	0	32	2	38	53 %
Sør-Trøndelag	163	56	0	0	18	2	36	64 %
Nord-Trøndelag	113	39	0	0	13	0	26	67 %
Nordland	227	70	0	0	26	5	39	56 %
Troms	144	45	0	0	17	1	27	60 %
Finnmark	86	28	0	0	12	1	15	54 %
Sum	2997	993	4	3	353	34	599	60,6 %
				0,3 %	35,7 %	3,4 %	60,6 %	100,0 %

*Inkludert Svalbard.

Som for kommuneutvalget ser vi at det er stor variasjon i svarprosent mellom fylkene. Med unntak av Vest-Agder og Hedmark har alle fylker en svarprosent på over 50. Høyest er den i Oslo, Buskerud, Vestfold og Aust-Agder. I forhold til undersøkelsen høsten 2008 er deltakelsen påtakelig mye høyere i Telemark, Aust-Agder og Sogn og Fjordane, mens den er lavere i Vest-Agder og Hedmark. Etter tre runder med spørringer ser det ut til at variasjonen i svarprosent på fylkesnivå virker tilfeldig og har lite med egenskaper ved fylket å gjøre, men at den avhenger av hvilke skoler i fylket som er trukket ut. De eneste unntakene i så måte synes å være Buskerud, som hele tiden har vært blant fylkene med høyest svarprosent og Oslo, som har økt svarprosenten for hver undersøkelse.

Tabell 2.5: Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

Elevtall	Under 100	100-249	250 og over	Alle
Oslo og Akershus	1,0 % (0,7)	3,0 % (2,9)	10,0 % (9,1)	14,0 % (12,7)
Østlandet	6,2 % (6,5)	13,2 % (11,1)	9,3 % (9,0)	28,7 % (26,6)
Sør- og Vestlandet	13,9 % (13,2)	9,8 % (11,4)	9,7 % (11,6)	33,4 % (36,3)
Midt- og Nord-Norge	12,4 % (11,5)	5,7 % (7,0)	5,8 % (5,9)	23,9 % (24,5)
Alle	33,4 % (32,0)	31,7 % (32,4)	34,9 % (35,6)	100,0 %

Som samlet gruppe er skolene på Sør- og Vestlandet underrepresentert i utvalget, men dette gjelder ikke de minste skolene. De minste skolene i Midt- og Nord-Norge, de mellomstore skolene på Østlandet og de største skolene i Oslo og Akershus er noe overrepresentert. Avvikene etter geografi og skolestørrelse er små og mindre enn i de to tidligere undersøkelsene.

Tabell 2.6: Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og trinn, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

Trinn	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
Oslo og Akershus	7,8 % (7,6)	1,8 % (2,2)	4,3 % (2,9)	14,0 % (12,7)
Østlandet	18,0 % (17,3)	5,0 % (4,0)	5,7 % (5,3)	28,7 % (26,6)
Sør- og Vestlandet	20,4 % (22,4)	8,8 % (8,8)	4,2 % (5,1)	33,4 % (36,3)
Midt- og Nord-Norge	12,0 % (11,4)	10,0 % (10,5)	1,8 % (2,5)	23,9 % (24,5)
Alle	58,3 % (58,7)	25,7 % (25,6)	16,0 % (15,7)	100,0 %

Fordelingen etter trinn i utvalget er så nær fordelingen i populasjonen som det vel går an. Sterkest underrepresentert er likevel barneskoler på Sør- og Vestlandet, mens ungdomsskoler i Oslo og Akershus er overrepresentert. Vi har undersøkt om disse skjevhetene i utvalgets sammensetning tilsier veiing, men dette viser seg å ha marginal effekt på resultatene.

2.4 Utvalget av videregående skoler våren 2010

2.4.1 73 prosent godkjente svar

Utvalget av videregående skoler er hentet fra populasjonen på 432 skoler. Kilden er her dels Nasjonalt skoleregister og dels datafiler over søker- og elevinformasjon som NIFU STEP har fått tilgang til i forbindelse med evalueringen av Kunnskapsløftet. Det ble opprinnelig laget tre sammenliknbare utvalg med 144 videregående skoler i hver. En av skolene i utvalget for våren 2010 er tatt ut fordi den ikke finnes mer. Også her tilstrebes det representativitet innenfor hvert enkelt fylke med hensyn til skoletype, størrelse og geografisk plassering. I alt kunne besvarelser fra 103 skoler, eller 72,5 prosent av skolene godkjennes for analyseformål. Dette er betydelig lavere enn høsten 2009, da svarprosentene var 82,4, men litt høyere enn våren 2009 da den var 70,1 prosent.

Tabell 2.7: *Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av videregående skoler fordelt etter fylke.*

	Populasjon	Brutto- utvalg	Tatt ut av utvalg	Passiv nekt	Ufull- stendig	Godkjent	Godkjent prosent
Østfold	18	6		1	1	4	67 %
Akershus	36	12		1	0	11	92 %
Oslo	34	12		2	0	10	83 %
Hedmark	16	5		0	1	4	80 %
Oppland	16	6		0	0	6	100 %
Buskerud	17	6	1	2	0	3	60 %
Vestfold	13	5		2	0	3	60 %
Telemark	15	5		2	2	1	20 %
Aust-Agder	11	4		0	0	4	100 %
Vest-Agder	18	5		0	0	5	100 %
Rogaland	39	13		2	2	9	69 %
Hordaland	53	18		2	1	15	83 %
Sogn og Fjordane	15	4		0	0	4	100 %
Møre og Romsdal	27	9		3	0	6	67 %
Sør-Trøndelag	30	10		3	2	5	50 %
Nord-Trøndelag	14	5		1	1	3	60 %
Nordland	29	8		3	2	3	38 %
Troms	20	8		1	1	6	75 %
Finnmark	11	2		1	0	1	50 %
Sum	432	143	1	26	13	103	72,5 %
				18,3 %	9,2 %	72,5 %	100,0 %

Svarprosenten varierer fra 20 prosent til 100 prosent mellom fylkene. I Agder-fylkene, Oppland og Sogn og Fjordane har alle skoler besvart, mens bare én skole i Telemark og en i Finnmark har besvart. Det er også Telemark og Finnmark som ikke har besvart som skoleeiere.

Tabell 2.8: *Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av videregående skoler (i parentes). Totalprosent.*

	Under 100	100-199	200 og over	Alle
Oslo og Akershus	1,9 % (2,3)	7,8 % (5,3)	10,7 % (8,6)	20,4 % (16,2)
Østlandet	6,8 % (7,2)	3,9 % (4,4)	9,7 % (10,4)	20,4 % (23,1)
Sør- og Vestlandet	16,5 % (15,3)	16,5 % (13,0)	8,7 % (9,5)	41,7 % (37,7)
Midt- og Nord-Norge	5,8 % (10,6)	8,7 % (6,9)	2,9 % (6,5)	17,5 % (24,1)
Alle	31,1 % (35,4)	36,9 % (29,6)	32,0 % (35,0)	100,0 %

De mellomstore skolene er overrepresentert på beskostning av de minste og de største. Skolene i Midt- og Nord-Norge og på Østlandet er underrepresentert, mens skolene i Oslo og Akershus og på Sør- og Vestlandet er overrepresentert. Veiling etter eventuelle skjevheter i utvalgets sammensetning har likevel ingen merkbar effekt på resultatene.

2.5 Gjennomføring av undersøkelsene

Spørringene for Utdanningsdirektoratet ble gjennomført i perioden 10. mars til 26. april. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk for alle fire målgrupper. Respondentene fikk i alt fem påminnelser om undersøkelsen. De fikk i tillegg til en elektronisk lenke til selve undersøkelsen tilsendt en lenke til en pdf-fil som gjenga alle spørsmålene, slik at de kunne bruke denne som kladd før de fylte ut det elektroniske skjemaet. Fordi undersøkelsene er satt

sammen av ulike temaer, har det vært nødvendig for skolene og skoleeierne å involvere flere informanter i besvarelsen. Det er særlig i kommunene og fylkene at det er nødvendig å involvere flere i besvarelsen av undersøkelsen, men dette gjelder også for mange skoler, særlig de store. Som beskrevet ovenfor, har vi fått svært få direkte henvendelser fra respondentene om undersøkelsen, enten det gjelder tekniske problemer eller ønske om ikke å delta. For å få litt mer kunnskap om belastningen på respondentene, har vi denne gangen bedt dem om å oppgi hvem som har besvart undersøkelsen og omtrent hvor lang tid de har brukt på dette.

Tabell 2.9: Personer ved skolene som deltok i besvarelsen av undersøkelsen. Flere svar mulig.

Hvem har besvart undersøkelsen?				
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående
Rektor	95 %	94 %	92 %	75 %
Assisterende rektor	1 %	1 %	4 %	23 %
Inspektør	7 %	5 %	4 %	9 %
Avdelingsleder	1 %	1 %	0 %	14 %
Andre	2 %	3 %	2 %	5 %
Antall	(n=349)	(n=154)	(n=96)	(n=103)

Ved grunnskolene var rektor involvert i besvarelsen i de aller fleste av tilfellene. Ved noen av skolene var inspektør og assisterende rektor også med, enten i tillegg til eller i stedet for rektor. Ved de videregående skolene var rektor involvert i tre av fire tilfelle. Her spiller assisterende rektor, avdelingsleder og inspektør en større rolle enn ved grunnskolene.

Tabell 2.10: Personer eller funksjoner hos skoleeier som deltok i besvarelsen av undersøkelsen. Flere svar mulig.

Hvem har besvart undersøkelsen?		
	Fylkes- kommune	Kommune
Rådmann, assisterende rådmann og lignende		11 %
Skolefaglig ansvarlig (utdanningsdirektør, fylkesutdanningssjef, skolesjef, oppvekstsjef, seksjonssjef for skole, kommunalsjef for utdanning og lignende)	82 %	71 %
Seksjonsleder, avdelingsleder og lignende stillinger på mellomledernivå	47 %	4 %
Rådgiver, konsulent, førstesekretær, sekretær og lignende	24 %	20 %
Annen funksjon. Spesifiser		4 %
Antall	(n=17)	(n=107)

Hos skoleeier er det klart vanligste at den skolefaglig ansvarlige i kommunen eller fylket besvarer undersøkelsen. Dette gjelder i 71 prosent av kommunene og 14 av 17 fylkeskommuner. I åtte av 17 fylker involveres seksjonsledere og andre på mellomledernivå, mens rådgivere, konsulenter og lignende er involvert i hvert fjerde fylke og hver femte kommune. I 11 prosent av kommunene er det rådmannen som svarer. Tabell 2.11 viser hvor mange ulike funksjoner som er involvert ved besvarelsen. Her kan det være flere personer bak hver funksjon, for eksempel flere avdelingsledere ved en skole eller flere konsulenter hos en skoleeier.

Tabell 2.11: Antall ulike funksjoner hos skoleeier som deltok i besvarelsen av undersøkelsen.

Hvor mange var involvert i besvarelsen?						
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdoms- trinn	Videregående	Fylkes- kommune	Kommune
En	95 %	97 %	98 %	84 %	71 %	92 %
To	5 %	3 %	2 %	10 %	6 %	7 %
Tre eller flere				6 %	24 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=349)	(n=154)	(n=96)	(n=103)	(n=17)	(n=107)

Ved grunnskolene er det stort sett bare en person eller funksjon som er involvert, mens en av seks videregående skoler involverer to eller flere. En av fire fylkeskommuner involverer tre eller flere i arbeidet.

Tabell 2.12 Tidsbruk ved besvaring av undersøkelsen.

Kan du anslå omtrent hvor mye tid som har gått med til å svare på denne undersøkelsen?						
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Fylkeskommune	Kommune
Under 30 minutter	40 %	41 %	37 %	21 %		43 %
30 – 59 minutter	51 %	50 %	47 %	50 %	47 %	41 %
Mellom 1 og 2 timer	9 %	6 %	14 %	21 %	7 %	15 %
Mellom 3 og 4 timer	0 %	1 %	1 %	5 %	27 %	
Over 4 timer		1 %	1 %	2 %	20 %	
Vet ikke	0 %	1 %				1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=314)	(n=145)	(n=92)	(n=84)	(n=15)	(n=105)

De aller fleste av respondentene har brukt inntil en time på å besvare undersøkelsen. Det er bare fylkeskommunene som avviker fra dette. Her har fire av 15 brukt mellom tre og fire timer og tre av 15 mer enn fire timer. Ellers ser vi at de videregående skolene bruker mer tid enn grunnskolene og at ungdomsskolene bruker litt mer tid enn barneskolene og 1 – 10 skolene. En betydelig andel av grunnskolene oppgir at de har brukt mindre enn en halvtime. Det er selvsagt positivt at besvarelsen har tatt så lite av skolens tid. På den annen side er dette så lite tid at det kan ha gått utover kvaliteten på besvarelsen med tanke på hvor omfattende denne runden med spøringer har vært.

Ved slutten av undersøkelsen ba vi respondentene skrive inn kommentarer og utdypninger i et åpent tekstfelt. Dette var gjort blant annet for å få fram synspunkter på selve undersøkelsen når det gjelder omfang og relevans. I alt 108 skoler og 22 skoleeiere brukte dette kommentarfeltet. Samtlige kommentarer fra skoleeierne gjaldt utdypninger av enkelt svar. Halvparten av de 108 kommentarene fra skolene var presiseringer rundt temaet minoritetsspråklige elever og de aller fleste var opplysninger om at skolen ikke hadde slike elever. Ca 30 gjaldt utdypninger av andre temaer og svar, mens omtrent 20 var kritiske kommentarer til undersøkelsen. Halvparten av de kritiske kommentarene var generelle og gjaldt lengden på undersøkelsen eller den generelle belastningen ved denne og lignende undersøkelser, mens den andre halvparten gjaldt undersøkelsens relevans for skolen eller enkeltspørsmåls relevans eller utforming. Vi skal likevel la to av rektorene få komme til orde, fordi disse kommentarene kanskje kan si noe om hvorfor nesten 40 prosent av skolene unnlot å besvare undersøkelsen.

- ”Det er grusomt tungt å sette seg ned med slike undersøkingar som dukkar opp heile tida. Positivt med denne undersøkinga er at ho er relevant og virker seriøs.”
- ”Dette var en alt for lang undersøkelse og derfor ble ikke alle spørsmål besvart. Jeg som rektor tok meg rett og slett ikke tid til dette. Det var andre oppgaver jeg måtte prioritere. Dette er en av rektors oppgaver.”

3 Skoleledelse

Dette kapitlet handler om skoleledelse i grunnsopplæringen. Temaene er skolens ledelsesstruktur, skoleleders arbeidsdag, skolens bruk av evalueringer, skoleleders syn på hvordan forvaltningsnivået over, skoleeier, følger opp skolene, og endelig skoleledernes egen oppfølging av lærerne. Noen spørsmål er de samme som i OECDs internasjonale studie av undervisning og læring (TALIS), den første internasjonale studie av skoleledelse, gjennomført blant skoleledere på ungdomstrinnet i Norge i 2008 (Vibe, Aamodt og Carlsten 2008).

I alt 698 skoleledere har besvart spørsmålene om skoleledelse. 86 prosent (N=597) er skoleledere i grunnskolen, 14 prosent (N=101) i videregående skole. I alt deltar 597 grunnskoler og 101 videregående skoler i undersøkelsen. Av disse grunnskolene er 348 rene barneskoler (1-7), 154 har barne- og ungdomstrinn og 95 er rene ungdomsskoler.

3.1 Skolens ledelsesstruktur: Kompetanse og sammensetning

17 prosent av skolelederne oppga at skolens rektor er ansatt etter 1. august 2009. I grunnskolen var andelen nyansatte 18 prosent, i videregående 12 prosent. Det samme spørsmålet ble stilt i spørRINGene høsten 2009. Da svarte ti prosent at rektor var ansatt etter 1. august 2009 (Vibe og Evensen 2009:14). Dette er en statistisk signifikant endring som forteller oss at ansettelse av ny rektor ikke bare foregår i forbindelse med skolestart.

Skoleleders erfaring kan komme fra ulike posisjoner, og svarfordelingen på spørsmålet om skolens rektor har tidligere skoleleder erfaring gjenspeiler dette. Her var flere svar mulig, og fordelingen summerer seg følgelig ikke til 100 prosent (tabell 3.1). Det vanligste svaret er at rektor har tidligere erfaring som nettopp rektor (46 prosent). Mange rektorer har også erfaring som inspektør (39 prosent). Hele 22 prosent er imidlertid uten tidligere skoleleder erfaring. I videregående er skoleleder erfaringen som forventet fordelt på flere ulike stillingstyper enn i grunnskolen. Først og fremst er bakgrunn i assisterende rektorstilling mer utbredt i videregående skole, dessuten er det flere som har vært avdelingsledere. Tilsvarende spørsmål ble stilt høsten 2009 og ga samme resultat (Vibe og Evensen 2009:14). Eneste forskjell er at kategorien assisterende rektor er ny.

Tabell 3.1 Har skolens rektor tidligere skoleleder erfaring?

	Alle	Grunnskole	Videregående skole
Ja, som rektor	46 %	47 %	37 %
Ja, som assisterende rektor	12 %	9 %	30 %
Ja, som inspektør	39 %	38 %	40 %
Ja, som avdelingsleder	8 %	6 %	19 %
Nei	22 %	24 %	16 %
Antall	(N=698)	(N=597)	(N=101)

I tillegg til realkompetanse ble skolelederne også bedt om å svare på spørsmål om rektors formelle kompetanse (tabell 3.2). Når skolene sees under ett har flesteparten (56 prosent) av

rektorene et utdanningsnivå tilsvarende adjunkt, cand.mag, bachelor eller tilsvarende (tabell 3.2). Dette er det vanligste utdanningsnivået blant rektorene i grunnskolen (60 prosent), mens rektorene i videregående opplæring mest typisk har embetseksamen, hovedfag, mastergrad eller annen langvarig høyere utdanning (57 prosent). I grunnskolen har 14 prosent av rektorene allmennlærerutdanning som sin høyeste fullførte utdanning, mens dette er et unntaksfenomen i videregående opplæring. I alt ni prosent oppgir å ha annen utdanning enn de før nevnte valgalternativene, og her skiller det ikke noe mellom skoleslagne. I forlengelsen av valgalternativet "Annen utdanning", er respondentene bedt om å spesifisere hva slags utdanning det er snakk om. En kikk på svarene på dette åpne spørsmålet indikerer at en del rektorer enten ikke har fullført eller er i gang med en utdanning av de typene som var ferdige svaralternativer. Eksempler på svar som ikke passer inn i disse kategoriene er faglærerutdanning og førskolelærerutdanning. En del har også oppgitt at de er i gang med eller har gjennomført skolelederutdanning. Omtrent 50 ulike svar er gjengitt i en egen vedleggstabell (Vedleggstabell 3.1).

Tabell 3.2 Hva er rektors høyeste fullførte utdanning?

	Alle	Grunnskole	Videregående skole
Allmennlærerutdanning	12 %	14 %	2 %
Adjunkt, cand.mag, bachelor eller tilsvarende høyere utdanning	56 %	60 %	32 %
Embetseksamen av høyere grad, hovedfag, mastergrad eller annen høyere utdanning av minst 5 års varighet	23 %	17 %	57 %
Annen utdanning	9 %	9 %	9 %
Sum	100 %	100 %	100
Antall	(N=697)	(N=596)	(N=101)

På spørsmålet om rektor har tilleggsutdanning i administrasjon og ledelse, rektorutdanning eller lignende, sier et klart flertall, 69 prosent, at rektor har denne typen tilleggsutdanning. Dette gjelder i omtrent samme grad i grunnskolen (69 prosent) som i videregående skole (68 prosent). Rektorene ble bedt om å spesifisere hvilken type tilleggsutdanning de hadde tatt i en åpen svarkategori. 470 respondenter har spesifisert dette nærmere og svarene rommer en stor mengde ulike utdanningsformer, kurs, vektall og studiepoeng, som vanskelig lar seg oppsummere i meningsfulle sammenslåtte kategorier. I den grad respondentene har spesifisert utdanningens lengde, så er det 30 studiepoeng som er vanligst.

Tabell 3.3 illustrerer hvordan ledelsesstrukturen i videregående skole er mer differensiert enn i grunnskolen. Bare to prosent av skolelederne ved de videregående skolene har ikke oppført noen andre tilsatte med formelt lederansvar utenom rektor. Andelen i grunnskolen er 18 prosent. De videregående skolene er overveiende større institusjoner med flere ansatte og med en kompleksitet i fagtilbudet som overgår grunnskolen. Inspektør er vanligste lederstilling i grunnskolen og over halvparten av disse skolene har en slik leder. Assisterende rektor og avdelingsleder nevnes av tre av fire videregående skoler. Også dette spørsmålet ble stilt høsten 2009 (Vibe og Evensen 2009:17). Fordelingen er i store trekk den

samme, bortsett fra at to nye kategorier er med denne gangen, nemlig SFO-leder og administrativ/økonomisk leder.

Tabell 3.3 Hvor mange er tilsatt på skolen med formelt lederansvar, utenom rektor? Andel av skolene som har ansatte i ulike funksjoner.

	Videregående		
	Alle	Grunnskole	skole
Inspektør	52 %	55 %	33 %
SFO-leder	41 %	47 %	2 %
Teamleder	25 %	28 %	9 %
Assisterende rektor	24 %	15 %	72 %
Avdelingsleder	18 %	8 %	73 %
Administrativ -/Økonomisk leder	9 %	3 %	45 %
Annen leder.	7 %	4 %	25 %
Utviklingsleder	2 %	0 %	13 %
Ingen leder utover rektor	18 %	3 %	16 %
Antall	(N=698)	(N=597)	(N=101)

Det samme bildet av ledelsesstrukturen utdypes av tabell 3.4, som gjengir den prosentvise fordelingen av skolene som har fra én lederstilling inkludert rektor og oppover i antall. Vi ser at det er langt vanligere med flere lederstillinger i videregående skole. 57 prosent av grunnskolene mot bare 17 prosent av de videregående skolene, har fra en til tre lederstillinger, rektor inkludert. 62 prosent av de videregående skolene har seks eller flere personer i lederstillinger. Dette gjelder bare 14 prosent av grunnskolene (tabell 3.4).

Tabell 3.4 Antall i lederstilling inkludert rektor.

Antall	Videregående		
	Alle	Grunnskole	skole
En	16 %	18 %	2 %
To	19 %	20 %	10 %
Tre	17 %	19 %	5 %
Fire	16 %	17 %	13 %
Fem	12 %	12 %	9 %
Seks	9 %	8 %	17 %
Sju	3 %	2 %	10 %
Åtte	3 %	1 %	10 %
Ni	2 %	1 %	7 %
Ti eller flere	4 %	2 %	18 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=698)	(N=597)	(N=101)

Fordelingene i tabell 3.3 gjengir skoleledernes svar på spørsmålet om hvor mange som var tilsatt på skolen med formelt lederansvar, utenom rektor. For hver kategori er det spesifisert antall tilsatte, men dette har vi ikke gjengitt i egne tabeller. Over halvparten, i alt 52 prosent av skolene, har inspektør i tillegg til rektor (tabell 3.3). Som vi ser av tabell 3.3 gjelder det 55 prosent i grunnskolen og vel en tredjedel av de videregående skolene. 40 prosent av grunnskolene oppgir at de har én inspektør, tolv prosent har to, tre prosent tre og under en halv

prosent fire inspektører. I videregående opplæring er det mer spredning i antallet inspektører, 17 prosent har én, ni prosent to, fem prosent har tre, og én prosent av de videregående skolene har henholdsvis fire, fem og seks inspektører ved siden av rektor (ikke vist i tabell).

I alt 41 prosent av skolene har SFO-leder med formelt lederansvar (tabell 3.3). Skolefritidsordningen dekker 1. til og med 4. årstrinn, og SFO-ledere vil finnes på skoler som har disse trinnene, andelene er følgelig 47 prosent i grunnskolen. Hver fjerde skoleleder sier at skolen har ansatt teamleder med formelt lederansvar, men dette er primært i grunnskolene. 27 prosent av grunnskolene har teamleder, ni prosent av de videregående skolene har det (tabell 3.3). Det vanligste er to eller tre teamledere, tolv prosent av grunnskolene har to teamledere, elleve prosent har tre (ikke vist i tabell).

Assisterende rektor er langt mer utbredt i de videregående skolene (72 prosent) enn grunnskolen (15 prosent), slik at her dekker gjennomsnittet på 23 prosent for alle skolene en betydelig variasjon mellom skoleslagene (tabell 3.3). 69 prosent av de videregående skolene har én assisterende rektor, tre prosent har to, ingen har flere (ikke vist i tabell).

Gjennomsnittlig har bare 17 prosent av skolene en eller flere avdelingsledere, men her er det også betydelige forskjeller skoleslagene i mellom. Som ventet ut fra størrelse er avdelingsledere langt vanligere i videregående opplæring enn i grunnskolen. 73 prosent av de videregående skolene har avdelingsledere med formelt lederansvar, mens dette kun gjelder åtte prosent av grunnskolene (tabell 3.3). I videregående opplæring synes det dessuten som det er ganske stor spredning i antallet avdelingsledere: Blant de videregående skolene som har denne stillingskategorien er det relativt flest som har fra en til fem slike ledere, med fire stykker som hyppigst forekommende, men vi finner opp til elleve avdelingsledere ved disse skolene. De få grunnskolene som har ansatt avdelingsledere har fra en til tre slike (ikke vist i tabell).

Bare ni prosent av skolene har tilsatt administrative-/økonomiske ledere, men som med assisterende rektorer og avdelingsledere går det et tydelig skille mellom grunnskolen og den videregående skolen. Bare tre prosent av grunnskolene har administrative-/økonomiske ledere, mens dette gjelder 45 prosent av de videregående skolene (tabell 3.3).

Uviklingsledere er minst vanlige stillingstype, 98 prosent av skolene sier at de ikke har noen (tabell 3.3). I de videregående skolene har nær tretten prosent utviklingsledere, mens dette praktisk talt ikke finns i grunnskolen

Sju prosent av skolene svarer at de har ”annen leder” enn de opplistede alternativene som har formelt lederansvar ved skolen. Dette gjelder kun fire prosent av grunnskolene, men såpass mange som 26 prosent av de videregående skolene. De skolene som hadde en eller flere andre lederstillinger, ble bedt om å spesifisere hvilke i et åpent felt. På dette spørsmålet varierer svarene mye, men det later til at de aller fleste av svarene synes å kunne dekkes av allerede eksisterende svarkategorier.

3.2 Bruk av skoleevalueringer

Skolelederne fikk spørsmål om hvor ofte egen skole hadde laget en rapport med selvevaluering og/eller blitt evaluert av en ekstern instans i løpet av de siste fem årene. Det ble presisert at spørsmålet refererte til evaluering av hele skolen, ikke vurderinger av enkeltpersoner eller seksjoner. I alt 30 prosent av skolene har aldri utarbeidet interne evalueringer, altså

selvevalueringsrapporter i løpet av de siste fem årene (tabell 3.5). Et klart flertall, 70 prosent har utarbeidet slike, med ulik hyppighet: 38 prosent har gjort det årlig, 16 prosent to til fire ganger i løpet av de siste fem årene, 14 prosent én gang i løpet av de siste fem årene, og tre prosent av skolene har laget selvevalueringsrapporter mer enn én gang per år. Ved de videregående skolene er det gjennomgående vanligere å lage selvevalueringer (76 prosent av skolene har utarbeidet selvevalueringsrapport de siste fem årene), og å utarbeide dem oftere enn én gang i løpet av de samme fem årene. Så mange som halvparten av alle de videregående skolene hadde laget slike rapporter årlig eller hyppigere.

Tilsvarende spørsmål ble stilt i OECD-undersøkelsen TALIS, og svarene vi finner stemmer godt overens med denne undersøkelsen. TALIS viser at 26 prosent av de norske skolene som har elever på ungdomstrinnet aldri har laget en rapport med selvevaluering, mens 42 prosent gjennomfører dette årlig eller oftere (Vibe, Aamodt og Carlsten 2009:164).

Tabell 3.5 Selvevalueringsrapport for skolen er utarbeidet.

	Videregående skole	Grunnskole	Alle
Aldri	24 %	31 %	30 %
1 gang	10 %	15 %	14 %
2-4 ganger	16 %	15 %	16 %
Årlig	45 %	36 %	38 %
Mer enn én gang per år	5 %	2 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=101)	(N=597)	(N=698)

Skoleeierne har også fått spørsmål om skoleledelse. Spørsmålene er formulert etter samme mønster som til skolelederne. Skoleeierne er innledningsvis spurt om det foretas evalueringer av skolene i kommunen/fylket, enten ved selvevaluering fra skolens side, og/eller av en ekstern instans. Tabell 3.6 gjengir skoleeiers svar på hvorvidt og hvor ofte skolene har gjennomført selvevaluering i løpet av de siste fem årene.

Tabell 3.6 Selvevalueringsrapport for skolene er utarbeidet.

	Fylkeskommune	Kommune	Alle
Aldri	18 %	14 %	15 %
1 gang		10 %	8 %
2 – 4 ganger	6 %	11 %	11 %
Årlig	59 %	61 %	61 %
Mer enn én gang per år	18 %	4 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=17)	(N=105)	(N=122)

Vi ser av tabell 3.6 at skoleeierne gjennomgående mener at skolene utarbeider selvevaluering i større grad enn det skolelederne selv oppgir (tabell 3.5). 61 prosent av skoleeierne i kommunene mener at skolene lager selvevalueringsrapporter årlig, mens 36 prosent av skolelederne i grunnskolene sier at dette gjør egen skole årlig. Forskjellene mellom hva skoleeier og skoleledere rapporterer er noe mindre i fylkeskommunene. 59 prosent av

skoleeierne på dette forvaltningsnivået hevder at de videregående skolene lager selvevalueringsrapporter årlig, mens 45 prosent av skolelederne i videregående skole sier at dette skjer en gang i året (tabell 3.6).

Hva denne påfallende forskjellen mellom skolenes og skoleeierens svar kan skyldes, vet vi ikke. Når vi kobler svarene fra skoleeier til skolene i kommunen eller fylket, ser vi at det er en viss sammenheng mellom hva skoleeier har svart og hva skolene svarer, men sammenhengen er forbausende svak. En mulig forklaring kunne være at skoleeiere med ansvar for mange skoler svarer ut fra at evaluering gjennomføres i det minste ved en del av skolene, mens svarene framstår som at alle skoler evaluerer sin egen virksomhet. I så fall burde det være bedre samsvar mellom skoleeiers og skolenes svar i små kommuner enn i store. Det er imidlertid ikke tilfelle. Når vi tar for oss 39 skoler som befinner seg i 26 kommuner der det er fra en til tre skoler, finner vi at bare tre kommuner svarer at det aldri er gjennomført selvevaluering. Når vi spør skolene, svarer 13 skoler i ni kommuner at dette aldri er gjort. På den annen side svarer 14 kommuner at selvevaluering gjennomføres årlig eller oftere, mens bare ni skoler i åtte kommuner svarer det samme. Vi tror forklaringen på denne svake sammenhengen mellom skolenes og skoleeierens svar dels må skyldes at skoleeierne har mangelfull oversikt over hva som faktisk foregår og at de overvurderer skolenes innsats på dette feltet, og dels kan forklaringen være at skolene og skoleeierne ikke alltid legger det samme i begrepet selvevaluering.

Tabell 3.7 Ekstern evaluering er gjennomført. Skoleledere.

	Videregående		
	skole	Grunnskole	Alle
Aldri	27 %	41 %	39 %
1 gang	20 %	29 %	28 %
2-4 ganger	18 %	17 %	17 %
Årlig	28 %	11 %	14 %
Mer enn én gang per år	7 %	1 %	2 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=101)	(N=597)	(N=698)

Eksterne evalueringer gjennomføres i følge skolelederne sjeldnere enn interne evalueringer (tabell 3. 7). 39 prosent av skolene oppgir at de aldri har blitt evaluert av en ekstern instans gjennom de siste fem årene. De 61 prosent som har blitt eksternt evaluert har vanligvis blitt det én gang. Dette gjelder 28 prosent av alle skolene. 17 prosent har blitt evaluert to til fire ganger, 14 prosent årlig og to prosent mer enn én gang i året i løpet av de siste fem årene. Også her stemmer resultatene godt overens med TALIS, som viser at 36 prosent av skolene aldri hadde fått ekstern evaluering, mens 29 prosent hadde blitt evaluert på denne måten to ganger eller oftere i løpet av siste fem år (Vibe, Aamodt og Carlsten 2009:164).

Som med interne evalueringer er det også vanligere at de videregående skolene eksponeres for ekstern evaluering, og forskjellene er større enn for interne evalueringer. 73 prosent av de videregående skolene er eksternt evaluert i løpet av de siste fem årene, mot 59 prosent av grunnskolene. De videregående skolene som er blitt eksternt evaluert har dessuten

opplevd det oftere enn grunnskolene som har blitt eksternt evaluert. Til sammen 53 prosent av de videregående skolene har blitt eksternt evaluert mer enn én gang de siste fem årene, mens dette gjelder 29 prosent av grunnskolene (tabell 3.7).

Tabell 3.8 viser at også når det gjelder eksterne evalueringer, er skoleeierne tilbøyelige til å mene at skolene evalueres oftere enn hva skolelederne oppgir at de gjør. I følge skoleeierne er i alt 68 prosent av skolene blitt eksternt evaluert i løpet av de siste fem årene. Videre er det relativt flere skoleeiere enn skoleledere som sier at skolene evalueres årlig. De fylkeskommunale skoleeierne drar opp gjennomsnittet, og deres bilde av situasjonen når det gjelder ekstern evaluering er samstemt med det rektorene i de videregående skolene sier (jf tabell 3.7). Alt i alt stemmer det som skoleeierne og skolene oppgir mye bedre overens enn når det gjelder selvevaluering og det er en sterk statistisk sammenheng mellom hva som oppgis fra skoler og skoleeier. Dypdykket i de 26 kommunene med inntil tre skoler viser at uoverensstemmelser i svarene nå stort sett dreier seg om frekvensen på evalueringene. Bare helt unntaksvis oppgir nå kommunene at evaluering er gjennomført mens skolene sier at det aldri har skjedd. Dette tyder på at skoleeier både har bedre oversikt over eksterne evalueringer enn interne og at skoler og skoleeier har samme oppfatning av hva som er en ekstern evaluering.

Tabell 3.8 Ekstern evaluering er gjennomført. Skoleeier.

	Fylkeskommune	Kommune	Alle
Aldri	35 %	31 %	32 %
1 gang	6 %	31 %	28 %
2 – 4 ganger	24 %	23 %	23 %
Årlig	35 %	14 %	17 %
Mer enn én gang per år	1 %	1 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=17)	(N=105)	(N=122)

Skoleeierne ble spurt om hvordan evalueringene gjennomføres. Av tabell 3.9 ser vi at 55 prosent av skoleeierne hevder at evalueringene gjennomføres altomfattende, ved at alle skoler inkluderes i hver runde. Det er særlig fylkeskommunen som skoleeier som gir uttrykk for at dette er den måten evalueringer gjennomføres på. I alt en fjerdedel sier at evalueringene foretas etter et rullerende mønster, der alle skoler inkluderes, men ikke på samme tid. Fylkeskommunene driver med rullering i mindre grad enn kommunene. Endelig sier i alt 20 prosent av skoleeierne at evaluering igangsettes etter behov, og her skiller lite mellom kommunale og fylkeskommunale skoleeiere.

Tabell 3.9 Hvordan gjennomføres slike evalueringer? Skoleeier.

	Fylkeskommune	Kommune	Alle
Omfatter alle skoler i hver runde	80 %	51 %	55 %
I alle skoler, men rullerende	7 %	28 %	25 %
Iverksettes i enkeltskoler etter behov	13 %	21 %	20 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=15)	(N=96)	(N=111)

Hvordan følger skoleeiere og skoleledere opp resultatene fra interne og eksterne evalueringer? Vi starter med skoleeierne svar på spørsmålet om hvordan skoleeier følger opp evalueringene. Tabell 3.10 viser svarfordelingen på tre ferdigformulerte alternativer, som speiler skoleeiers måte å forholde seg til skolene på. Det å sette konkrete krav må her oppfattes som en sterkere grad av styring med skolene, mens å la skolene selv avgjøre oppfølgingen vil bety en svakere grad av styring fra skoleeiers side. 98 prosent sier at de vanligvis eller alltid diskuterer resultatene med skolene (tabell 3.10).

Tabell 3.10 Hvordan følger skoleeier opp evalueringene? Skoleeier.

Ved konkrete krav til skolene som følges opp av skoleeier			
	Fylkeskommune	Kommune	Alle
Aldri	7 %	8 %	8 %
Vanligvis	64 %	66 %	65 %
Alltid	29 %	27 %	27 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Diskuterer resultatene med skolene			
	Fylkeskommune	Kommune	Alle
Aldri		2 %	2 %
Vanligvis		32 %	27 %
Alltid	100 %	66 %	71 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Overlater til skolene å følge opp			
	Fylkeskommune	Kommune	Alle
Aldri	8 %	38 %	34 %
Vanligvis	85 %	49 %	53 %
Alltid	8 %	14 %	13 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=14)	(N=90)	(N=104)

Vi noterer oss at dette er et svaralternativ som både lar seg forene med å overlate den konkrete oppfølgingen til skolene, og å ta et hovedansvar for dette i egenskap av skoleeier. 92 prosent av skoleeierne hevder at de vanligvis eller alltid stiller konkrete krav som senere følges opp, og 66 prosent sier at de vanligvis eller alltid overlater til skolene selv å følge opp utfallet av evalueringene. Den runde formuleringen i svaralternativene åpner for at dette ikke nødvendigvis er selvmotsigende. Åtte prosent av skoleeierne sier at de alltid overlater dette til skolene, mens 29 prosent sier at de alltid følger opp med direkte krav til skolene. Vi finner små og ubetydelige forskjeller mellom skoleeierne, med unntak av at fylkeskommunene uten unntak hevder at de alltid diskuterer resultatene med skolene, og på den måten ser ut til å ha etablerte rutiner for oppfølging av skoleevalueringer (tabell 3.10).

Et overveiende flertall av de skolelederne som har besvart spørsmålet om hvordan skolene har brukt resultatene fra evalueringene (558 skoler), gir uttrykk for at resultatene av selvevalueringer og eksterne evalueringer diskuteres og tas i bruk (tabell 3.11). Svaralternativene er her ikke parallelle til de skoleeierne ble presentert for, og spørsmålet dreier

seg ikke om hvordan skolene følger opp evalueringene, men hvordan skolene har brukt resultatene fra evalueringene. 140 skoler har ikke besvart disse spørsmålene, dette er færre enn antallet som oppgir at skolen ikke har utarbeidet selvevalueringsrapporter (205) og som ikke har vært utsatt for ekstern evaluering de siste fem årene (267). 140 skoler er derimot det antallet som *verken* har utarbeidet selvevalueringsrapporter *eller* vært gjenstand for ekstern evaluering.

Tabell 3.11 Hvordan har skolen brukt resultatene fra evalueringene? Flere svar mulig.

	Alle	Videregående	
		Grunnskole	skole
Resultatene har vært diskutert på personalmøter	80 %	79 %	83 %
Resultatene har dannet grunnlag for skolens utviklingsplan, strategiplan eller lignende	77 %	75 %	88 %
Skolen har gjennomført konkrete tiltak basert på evalueringen(e)	72 %	70 %	84 %
Resultatene har ikke fått noen spesielle konsekvenser	1 %	1 %	1 %
Ubesvart	2 %	2 %	1 %
N	(N=558)	(N=472)	(N=86)

3.3 Rektors arbeidsdag

Hvor mye tid som går med til bestemte oppgaver kan si mye om hva som preger skoleledernes arbeidsdag. I TALIS ga skoleledernes svar rundt tidsbruk og ledelsespraksis grunnlag for å skille mellom to hovedformer for skoleledelse. Pedagogisk ledelse var kjennetegnet av støtte og oppfølging av lærerne for å forbedre undervisningen og overvåke hvordan skolens mål kan nås og hvordan læreplanen implementeres. Administrativ ledelse på den annen side dreide seg om å synliggjøre skolens resultater utad samt å utvikle og overvåke administrative prosedyrer. Begge ledelsesformene er nødvendige for effektiv skoleledelse (Vibe, Aamodt og Carlsten 2009:141).

Informantene ble bedt om å angi hvor stor prosentandel av tiden de som rektorer anslagsvis bruker på enkelte spesifiserte oppgaver i løpet av et skoleår (tabell 3.12). Det ble presisert at det var tilstrekkelig med omtrentlige anslag, men at summen skulle bli 100 prosent. 25 skoleledere har ikke besvart dette spørsmålet. Svarfordelingen i tabell 3.12 viser at administrative oppgaver tar forholdsmessig størst del av rektorenes arbeidstid i løpet av skoleåret. Interne administrative oppgaver ble her eksemplifisert med "f. eks personalsaker, rapporteringssaker, forskrifter, skolens budsjett, timeplan". Legger vi sammen interne administrative oppgaver (42 prosent av tiden), kontakt med andre forvaltningsnivå (12 prosent) og representasjon av skolen (13 prosent), gir dette som sum omtrent to tredjedeler av all tid. I den grad det er hensiktsmessig å slå sammen egen undervisning (10 prosent av tiden) og tilrettelegging av undervisning, klasseroms-observasjon og så videre (16 prosent), utgjør pedagogisk ledelse omtrent en fjerdedel av tiden. Vi ser at rektorer i videregående skole bruker langt mindre andel av sin tid på å undervise (tre prosent mot elleve prosent i grunnskolen). Vi noterer oss videre at rektorene i videregående bruker mer tid enn rektorene i grunnskolen på kontakt med andre forvaltningsnivå (spørsmålet er stilt slik at dette gjenspeiler tid brukt på henvendelser utenfra, og følgelig ikke griper skolens initiativ overfor andre forvaltningsnivå).

De bruker også noe mer tid på å tilrettelegge undervisning, observere, følge opp og veilede annet pedagogisk personale enn rektorene i grunnskolen (tabell 3.12). Dette spørsmålsbatteriet er hentet fra TALIS og svarene stemmer godt overens med det den undersøkelsen viser (Vibe, Aamodt og Carlsten 2009:153).

Tabell 3.12 Anslagsvis prosentandel av rektors tid brukt på ulike oppgaver i løpet av skoleåret. Gjennomsnitt

	Alle	Grunnskoler	Videregående skoler
Interne administrative oppgaver	42 %	42 %	42 %
Tilrettelegging av undervisning, klasseromsobservasjon, oppfølging og veiledning av lærere og annen pedagogisk ledelse	16 %	16 %	18 %
Representere skolen på møter eller i samfunnet og delta i nettverk	13 %	13 %	13 %
Svare på henvendelser fra kommunal, fylkeskommunal eller statlig utdanningsforvaltning	12 %	12 %	15 %
Egen undervisning	10 %	11 %	3 %
Annet	6 %	5 %	8 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=673)	(N=581)	(N=92)

Deretter ble skolelederne bedt om å vurdere balansen mellom pedagogisk og administrativ ledelse i sitt arbeid som rektor (tabell 3.13). Funnene herfra støtter det vi fant i besvarelsene når det gjelder faktisk tid brukt på ulike gjøremål. Et klart flertall av skolelederne sier nemlig at hovedvekten i deres arbeid som rektor ligger på administrativ ledelse, mens én av fem oppgir at det er en tilnærmet balanse mellom administrativ og pedagogisk ledelse (tabell 3.13). Bare seks prosent har hovedtyngden i arbeidet i form av pedagogisk ledelse. Vi noterer at 33 skoleledere ikke har besvart spørsmålet. I dette spørsmålet dekker gjennomsnittet forskjeller mellom grunnskolene og de videregående skolene. Selv om en klar majoritet av rektorene i videregående opplæring mener at administrativ ledelse dominerer (64 prosent), er det vel en fjerdedel som sier at hovedvekten i deres arbeid som rektor i videregående skole ligger på pedagogisk ledelse. Vi så i tabell 3.12 at rektorene i videregående gjennomgående hevder å bruke litt mer tid på å tilrettelegge undervisning, observere, følge opp og veilede annet pedagogisk personale enn rektorene i grunnskolen, mens de bruker betydelig mindre tid på egen undervisning.

Tabell 3.13 Hvordan synes du balansen er mellom pedagogisk ledelse og administrativ ledelse i ditt arbeid som rektor?

	Alle	Grunnskole	Videregående skole
Hovedvekt på administrativ ledelse	73 %	74 %	64 %
Tilnærmet balanse mellom pedagogisk og administrativ ledelse	21 %	20 %	10 %
Hovedvekt på pedagogisk ledelse	6 %	6 %	26 %
Sum	100 %	100	100 %
Antall	(N=666)	(N=577)	(N=89)

Skolelederne fikk også spørsmål om hvor ofte bestemte gjøremål og aktiviteter forekommer i arbeidet deres som rektor. Disse spørsmålene er også hentet fra TALIS, og svarene bekrefter stort sett det som ble funnet i den undersøkelsen. Av de fire gjøremålene som det spørres om var det relativt vanligste å bruke elevresultater for å utvikle skolens mål for opplæringen (tabell 3.14). I alt 88 prosent av skolelederne sa at de bruker elevresultater på denne måten. 22 prosent gjør der svært ofte og 66 prosent ganske ofte. Et flertall på i alt 60 prosent sa at de ganske ofte (56 prosent) eller svært ofte (fire prosent) undersøker om det som foregår i klasserommene er i overensstemmelse med målene for opplæringen. Imidlertid gir under halvparten (i alt 46 prosent) ofte råd til lærerne om hvordan de kan forbedre sin undervisning, og hele 53 prosent sier at dette gjør de sjelden. Her er frekvensen litt lavere enn den var i TALIS (Vibe, Aamodt og Carlsten:152). Bare 26 prosent av rektorene observerer ofte undervisning i klasserommet, hele 69 prosent observerer sjelden og fire prosent sier at de aldri er ute i klasserommene og observerer.

Tabell 3.14 Hvor ofte forekommer følgende aktiviteter og gjøremål i ditt arbeid som rektor?

	Svært ofte	Ganske ofte	Sjelden	Aldri	Sum	Antall
Jeg observerer undervisning i klasserommet	2 %	24 %	69 %	4 %	100 %	(N=673)
Jeg gir lærerne råd om hvordan de kan forbedre sin undervisning	2 %	44 %	53 %	1 %	100 %	(N=671)
Jeg undersøker om det som foregår i klassene er i overensstemmelse med våre mål for opplæringen	4 %	56 %	38 %	2 %	100 %	(N=669)
Jeg bruker elevresultater for å utvikle skolens mål for opplæringen	22 %	66 %	12 %	0 %	100 %	(N=667)

Tabell 3.15 viser andelen innenfor hvert av skoleslagene som sier at de ofte eller svært ofte foretar seg bestemte aktiviteter og gjøremål i arbeidet sitt som rektor. Fordelingen følger samme hovedtendens i grunnskolen og den videregående skolen. Den vanligste aktiviteten i begge skoleslag er å bruke elevresultater for å utvikle skolens mål for opplæringen. Den minst vanlige i begge skoleslag er observasjon av undervisningen. Mest skiller mellom skoleslagene når det gjelder andelen som observerer undervisning i klasserommet, dette er minst vanlig av de opplyste aktivitetene, men klart vanligere i grunnskolen enn i videregående opplæring (17 prosentpoengs differanse). Det er også vanligere blant rektorene i grunnskolen å gi råd til lærerne om hvordan de kan forbedre sin undervisning, her skiller 12 prosentpoeng (tabell 3.15).

Tabell 3.15 Følgende aktiviteter og gjøremål forekommer ofte eller svært ofte i arbeidet som rektor. Grunnskoler og videregående skoler.

	Alle	Grunnskole	Videregående
Jeg bruker elevresultater for å utvikle skolens mål for opplæringen	88 %	87 %	91 %
Jeg undersøker om det som foregår i klassene er i overensstemmelse med våre mål for opplæringen	60 %	60 %	61 %
Jeg gir lærerne råd om hvordan de kan forbedre sin undervisning	46 %	48 %	36 %
Jeg observerer undervisning i klasserommet	22 %	29 %	12 %
Antall	(N=673)	(N=580)	(N=93)

I tillegg fikk skolelederne spørsmål om hvordan ledelsesoppgavene var fordelt på annet personale med formelt lederansvar (tabell 3.16). Her ble det kun spurt om de to hovedformene interne administrative oppgaver og tilrettelegging av undervisning. Tolv av skolelederne har ikke besvart spørsmålet. Inspektørene er den gruppen som i størst grad oppgis å ha slike oppgaver (tabell 3.16). Nesten halvparten av alle skolelederne svarte at inspektørene hadde denne typen ledelsesoppgaver. Videre sa omtrent hver femte skoleleder (22 prosent) at assisterende rektor hadde interne administrative oppgaver. Andelen avdelingsledere som hadde som oppgave å tilrettelegge undervisning, observere i klasserommet med mer, var omtrent like stor, 19 prosent.

Tabell 3.16 Hvordan er ledelsesoppgavene fordelt mellom andre ved skolen som har formelt lederansvar? (N=690)

	Assisterende rektor	Inspektør	Avdelingsleder	Andre ledere
Interne administrative oppgaver	22 %	46 %	16 %	14 %
Tilrettelegging av undervisning, klasseromsobservasjon, oppfølging og veiledning av lærere og annen pedagogisk ledelse	17 %	45 %	19 %	12 %

Tabell 3.17 viser ledelsesoppgavenes fordeling mellom andre stillingstyper ved skolene, og her skilles det mellom grunnskoler og videregående skoler. Her framtrer da et annet mønster. I videregående skole er det ikke inspektørene som i størst grad har disse ledelsesoppgavene. Her er det avdelingsledere og assisterende rektorer som peker seg ut med formelt lederansvar for interne administrative oppgaver, og avdelingslederne har i særlig stort monn fått ansvar for tilrettelegging av undervisning (tabell 3.17).

Tabell 3.17 Ledelsesoppgavenes fordeling mellom andre ved skolen som har formelt lederansvar, grunnskoler (N=590) og videregående skoler (N=100)

	Assisterende							
	rektor		Inspektør		Avdelingsleder		Andre ledere	
	Grunn- skole	Vgs	Grunn- skole	Vgs	Grunn- skole	Vgs	Grunn- skole	Vgs
Interne administrative oppgaver	14 %	65 %	49 %	31 %	7 %	67 %	12 %	24 %
Tilrettelegging av undervisning m.m	13 %	40 %	48 %	26 %	10 %	76 %	12 %	14 %

3.4 Faglig støtte fra skoleeier

Skoleeier i videregående opplæring er fylkeskommunen og i grunnskolen kommunen. Skolelederne ble spurt om hvor mye faglig støtte de trenger fra skoleeier, og hvor mye de støtte de får, og det ble skilt mellom faglig og administrativt støttebehov (tabell 3.18). Antallet som ikke har besvart de to spørsmålene om behov for støtte er henholdsvis 32 og 38. 56 prosent av rektorene i videregående skole oppgir at de svært ofte eller ganske ofte opplever at de trenger råd og støtte fra skoleeier i økonomiske og administrative spørsmål, 62 prosent av grunnskolerektorene sier det samme. Under en tredjedel, 30 prosent, oppgir at de svært ofte eller ganske ofte har eller kunne hatt behov for veiledning i det som angår fag og pedagogikk. Rektorer i videregående skole mener i særlig liten grad at de har dette behovet, bare 23 prosent sier at de ganske ofte eller svært ofte opplever dette (tabell 3.18).

Tabell 3.18 Hvor ofte opplever du at du har, eller kunne hatt, behov for råd og støtte fra skoleeier? Skoletype.

<i>Råd og støtte i faglige og pedagogiske spørsmål</i>						
	Aldri	Sjelden	Ganske ofte	Svært ofte	Sum	Antall
Grunnskole	5 %	64 %	30 %	1 %	100 %	(N=577)
Videregående skole	9 %	67 %	20 %	3 %	100 %	(N=89)
<i>Råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål</i>						
	Aldri	Sjelden	Ganske ofte	Svært ofte	Sum	Antall
Grunnskole	1 %	37 %	57 %	5 %	100 %	(N=571)
Videregående skole	2 %	4 %	49 %	7 %	100 %	(N=89)

Vi har undersøkt om behovet for råd og støtte varierer mellom skoler av ulik størrelse, og finner visse forskjeller i den forstand at små skoler ser ut til å signalisere noe større behov for støtte fra skoleeier enn større skoler (tabell 3.19). Ved de minste skolene sier i alt 34 prosent av rektorene at de svært ofte eller ganske ofte har behov for råd og støtte fra skoleeier i faglige og pedagogiske spørsmål, mens den tilsvarende andelen ved de største skolene er 24 prosent. 67 prosent av rektorene ved de minste skolene versus 53 prosent ved de største skolene sier at de ofte har behov for skoleeiers råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål.

Tabell 3.19 Hvor ofte opplever du at du har, eller kunne hatt, behov for råd og støtte fra skoleeier? Skolestørrelse.

<i>Råd og støtte i faglige og pedagogiske spørsmål</i>						
	Aldri	Sjelden	Ganske ofte	Svært ofte	Sum	Antall
De minste	7 %	59 %	33 %	1 %	100 %	(N=223)
De mellomstore	6 %	63 %	30 %	1 %	100 %	(N=216)
De største	4 %	72 %	23 %	1 %	100 %	(N=227)
<i>Råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål</i>						
	Aldri	Sjelden	Ganske ofte	Svært ofte	Sum	Antall
De minste	0 %	33 %	60 %	7 %	100 %	(N=221)
De mellomstore	1 %	34 %	61 %	4 %	100 %	(N=213)
De største	2 %	45 %	49 %	4 %	100 %	(N=216)

Skolelederne ble i forlengelsen spurt om det var bestemte personer eller enheter de kunne be om hjelp til den ene eller andre typen oppgaver. Vi ser da at et flertall av skolelederne har kjente kontaktpunkter hos skoleeier (tabell 3.20). Samtidig er det langt flere som har bestemte personer eller enheter som kan hjelpe dem med økonomiske og administrative spørsmål (95 prosent) enn faglige og pedagogiske (77 prosent). Det synes altså å gå et skille mellom økonomi/administrasjon versus pedagogikk, både det gjelder skolelederens etterspørsel etter støtte fra skoleiernivået, og når det gjelder de faktiske kontaktflatene mellom skoleiernivået og skolenivået. Det later slik sett til at etterspørselen etter og tilbudet av råd og støtte henger sammen. Rektorene i grunnskolen oppgir i større grad enn rektorene i videregående skole å ha bestemte kontaktpersoner eller enheter å forholde seg til, hva enten det gjelder økonomiske og administrative spørsmål eller faglige og pedagogiske (tabell 3.20).

Tabell 3.20 Dersom du som rektor har behov for hjelp og støtte, er det da bestemte personer eller enheter hos skoleeier som du kan kontakte?

<i>Råd og støtte i faglige og pedagogiske spørsmål</i>					
	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Grunnskole	79 %	17 %	4 %	100 %	(N=576)
Videregående skole	66 %	20 %	14 %	100 %	(N=91)
Alle skoler	77 %	17 %	6 %	100 %	(N=667)
<i>Råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål</i>					
	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Grunnskole	96 %	3 %	1 %	100 %	(N=573)
Videregående skole	86 %	9 %	6 %	100 %	(N=90)
Alle skoler	95 %	4 %	1 %	100 %	(N=663)

Skolelederne ble også bedt om å vurdere kvaliteten på den hjelpen og støtten de får fra skoleeier (tabell 3.21). Rektorene er mer fornøyde med skoleeiers innsats når det gjelder råd og støtte i forhold til økonomiske og administrative oppgaver enn når det gjelder faglige og pedagogiske spørsmål (tabell 3.21). Hele 62 prosent av rektorene synes støtten og hjelpen de får fra skoleeier i økonomiske og administrative spørsmål er svært god eller god. Legger vi til de 29 prosent som synes den er nokså god, synes den overveiende majoriteten av rektorene fornøyde når det gjelder denne typen råd og støtte.

Tabell 3.21 Etter din mening, hvor god støtte og hjelp får skolen fra skoleeier?

<i>Råd og støtte i faglige og pedagogiske spørsmål</i>							
	Ingen	Dårlig	Nokså god	God	Svært god	Sum	Antall
Grunnskole	8 %	21 %	36 %	28 %	7 %	100 %	(N=576)
Videregående skole	12 %	18 %	38 %	27 %	4 %	100 %	(N=89)
Alle skoler	9 %	20 %	36 %	28 %	7 %	100 %	(N=665)
<i>Råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål</i>							
	Ingen	Dårlig	Nokså god	God	Svært god	Sum	Antall
Grunnskole	1 %	9 %	29 %	47 %	14 %	100 %	(N=575)
Videregående skole	4 %	11 %	26 %	43 %	16 %	100 %	(N=90)
Alle skoler	1 %	9 %	29 %	47 %	15 %	100 %	(N=665)

Annerledes stelt er det på det faglige og pedagogiske planet. 35 prosent av rektorene mener at støtten og hjelpen de får fra skoleeier er god eller svært god. 36 prosent mener den er nokså god, mens nesten 30 prosent av rektorene synes de får ingen eller dårlig støtte i faglige eller pedagogiske spørsmål. Det er ingen forskjell mellom grunnskoler og videregående skoler. Vi har tidligere vist at behovet for veiledning og støtte fra skoleeier synes større i økonomiske og administrative spørsmål enn i de faglige og pedagogiske (jf tabell 3.18). Det synes som skolelederne er fornøyde med tilbudet på det økonomiske og administrative området. Det er likevel verdt å merke seg at det er et behov for støtte fra skoleeier også i pedagogiske og faglige spørsmål, og her er tilfredsheten fra nivået under betydelig mindre.

Tabell 3.22 Etter din mening, hvor god støtte og hjelp får skolen fra skoleeier? Etter antall grunnskoler i kommunen.

<i>Råd og støtte i faglige og pedagogiske spørsmål</i>							
	Ingen	Dårlig	Nokså god	God	Svært god	Sum	Antall
Inntil 4 skoler	15 %	24 %	33 %	24 %	5 %	100 %	(N=101)
5 - 9 skoler	7 %	24 %	30 %	30 %	9 %	100 %	(N=194)
10 - 19 skoler	9 %	20 %	42 %	25 %	3 %	100 %	(N=158)
20 skoler og mer	4 %	15 %	39 %	32 %	11 %	100 %	(N=123)
Alle skoler	8 %	21 %	36 %	28 %	7 %	100 %	(N=576)
<i>Råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål</i>							
	Ingen	Dårlig	Nokså god	God	Svært god	Sum	Antall
Inntil 4 skoler	1 %	7 %	29 %	48 %	15 %	100 %	(N=100)
5 - 9 skoler	1 %	10 %	30 %	48 %	11 %	100 %	(N=195)
10 - 19 skoler		9 %	32 %	44 %	15 %	100 %	(N=158)
20 skoler og mer		7 %	24 %	50 %	19 %	100 %	(N=122)
Alle skoler	1 %	9 %	29 %	47 %	14 %	100 %	(N=575)

Tabell 3.22 viser vurderingen av skoleeiers støtte og hjelp etter hvor stor mange grunnskoler det er i kommunen. Dette gir oss et bilde av variasjonen etter kommunestørrelse. Tabellen viser at det er betydelige forskjeller mellom skoler som ligger i kommuner der det er få skoler og de som ligger i kommuner med mange skoler når det gjelder støtte og hjelp fra skoleeier i faglige og pedagogiske spørsmål. Mens 39 prosent av skolene i de kommunene der det er inntil fire grunnskoler mener de ikke får noen eller

dårlig støtte og hjelp i slike spørsmål, gjelder dette bare 19 prosent av skolene kommuner der det er minst 20 grunnskoler. Det er derimot ingen variasjon av betydning når det gjelder vurderingen av råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål. Her er skoler i små og store kommuner omtrent like tilfredse.

3.5 Skoleleders oppfølging av lærerne

Når det gjelder ledelsens oppfølging av nivået under, lærerne, hevder det overveiende flertall av skolelederne, 93 prosent sammenlagt, at det er gjennomført personalsamtaler med lærerne i løpet av skoleåret (tabell 3.23). 73 prosent har vært gjennom samtaler med alle lærerne. Det er små forskjeller mellom skoleslagene.

Tabell 3.23 Er det gjennomført personalsamtaler mellom skolens ledelse og lærerne i løpet av dette skoleåret?

	Alle	Grunnskole	Videregående skole
Ja, med alle lærerne	73 %	73 %	75 %
Ja, med minst halvparten av lærerne	15 %	14 %	20 %
Ja, med under halvparten av lærerne	5 %	6 %	2 %
Nei	7 %	8 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=676)	(N=580)	(N=96)

På eget oppfølgingsspørsmål om det er *planlagt* å gjennomføre personalsamtaler med alle lærerne i løpet av dette skoleåret ved de skolene der det ikke er gjennomført personalsamtale med alle lærerne, sier 91 prosent at skoleledelsen har planlagt dette, åtte prosent har ikke planer om dette og en prosent vet ikke om det foreligger planer om å gjennomføre samtaler med alle lærerne. Det er ubetydelige forskjeller mellom skoleslagene også når det gjelder slike planer (ikke vist i tabell).

Arbeidsplaner er meget utbredt (tabell 3.24). Bare syv prosent av skolelederne sier at det ikke er utarbeidet arbeidsplaner for den enkelte lærer ved skolen. Hele 90 prosent sier at dette er gjort for alle lærerne. Også her er bildet temmelig likt i grunnskolene og de videregående skolene.

Tabell 3.24 Er det utarbeidet arbeidsplan for den enkelte lærer? (N=671)

	Alle	Grunnskole	Videregående skole
Ja, for alle lærerne	90 %	91 %	85 %
Ja, for minst halvparten av lærerne	2 %	2 %	4 %
Ja, for under halvparten av lærerne	1 %	1 %	2 %
Nei	7 %	7 %	9 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=674)	(N=579)	(N=95)

Mens arbeidsplaner for lærerne er svært vanlig, er bruken av rapportering om tidsbruk mer ulikt fordelt på skolene (tabell 3.25). Et flertall, 54 prosent av skolene, sier at de ikke benytter seg av dette. 35 prosent sier at alle lærerne rapporterer til skoleledelsen om tidsbruk.

Tabell 3.25 Rapporterer lærerne til skoleledelsen om sin tidsbruk ut over undervisning?

	Alle	Grunnskole	Videregående skole
Ja, alle lærerne	35 %	36 %	30 %
Ja, minst halvparten av lærerne	6 %	6 %	4 %
Ja, under halvparten av lærerne	5 %	5 %	8 %
Nei	54 %	53 %	58 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=674)	(N=580)	(N=94)

3.6 Veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere

Et av spørsmålene til skolene og skoleeierne som gjelder kompetanseutvikling og faglig oppfølging ble også stilt med samme ordlyd våren 2009: "Har skolen/kommunen/fylket et opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere?". Svarene vakte oppsikt da det viste seg at under halvparten av grunnskolene og bare 29 prosent av kommunene hadde et slikt opplegg (Vibe, Evensen og Hovdhaugen 2009:33).

Tabell 3.26 "Har kommunen/fylket et opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere?"

	Kommuner	Fylker	Alle skoleeiere
Ja	39 %	67 %	43 %
Nei	60 %	33 %	56 %
Vet ikke	1 %		1 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=104)	(n=15)	(N=119)

Våren 2010 oppgir 39 prosent av kommunene at de har et opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere (tabell 3.26). Dette er en økning på 10 prosentpoeng siden året før, og økningen er signifikant på 5 prosent nivå. 10 av 15 fylker sier at de har et slikt opplegg, mot 9 av 17 året før. Fortsatt er det likevel slik at tre av fem kommuner og et av tre fylker ikke har et opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere.

Skolene er stilt samme spørsmål som skoleeierne, og av tabell 3.27 framgår det at over halvparten av skolene har et opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere.

Tabell 3.27 Prosentandel av skolene som har et opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere. Etter skolestørrelse og nivå.

	De minste	De mellomstore	De største	Alle	Antall
Grunnskoler	38 %	53 %	62 %	51 %	(n=577)
Videregående skoler	60 %	73 %	73 %	69 %	(n=94)
Alle	41 %	56 %	64 %	54 %	(N=671)
Antall	(n=224)	(n=220)	(n=227)	(N=671)	

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Sett under ett har andelen skoler som har et opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere økt fra 51 til 54 prosent på et år, men dette er ikke en statistisk signifikant økning. Økningen har vært på 3 prosentpoeng for grunnskolene og 5 prosentpoeng for de videregående skolene. For en gruppe finner vi likevel en signifikant økning, og det gjelder de minste grunnskolene der andelen har økt fra 28 til 38 prosent. Vi finner ikke signifikante endringer for noen annen gruppe. Konklusjonen ligner dermed på den vi finner for skoleeierne. Vi finner at det har blitt litt mer vanlig å ha et opplegg veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere, men dette gjelder bare for de minste grunnskolene der andelen som hadde et slikt opplegg var lavest for et år siden og der det fortsatt er slik.

Som oppfølgingsspørsmål til skolens opplegg rundt nyutdannede lærere ble skolelederne spurt om nyutdannede lærere får egen veileder eller mentor (tabell 3.28). 52 prosent av skolene sier at de har dette. Andelen er større i videregående skole (67 prosent) enn i grunnskolen (48 prosent).

Tabell 3.28 Har nyutdannede lærere en egen veileder eller mentor? (N=658)

	Alle	Grunnskole	Videregående skole
Ja, fra egen skole	47 %	44 %	65 %
Ja, fra annen skole	2 %	2 %	0 %
Ja, fra universitet eller høgskole	1 %	1 %	1 %
Ja, annen veileder eller mentor	2 %	2 %	1 %
Nei, de har ikke egen veileder	49 %	52 %	33 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=660)	(N=566)	(N=94)

Ved slutten av avdelingen om skoleledelse fikk respondentene anledning til å fylle ut et fritekstfelt med kommentarer. I alt 147 skoleledere benyttet seg av dette. Mange av kommentarene gjaldt presiseringer av at skolen ikke hadde noe nyansatte lærere, men det ble også gitt en rekke andre kommentarer som belyser svarene fra den enkelte skole. Alle kommentarene er gjengitt i et eget vedlegg.

3.7 Oppsummering

Spørsmålene om skoleledelse er besvart av i alt 698 skoleledere i grunnskolen og den videregående skolen. I grunnskolene er det i hovedsak rektor som har svart på vegne av skolen. De videregående skolene har i regelen en mer sammensatt ledelsesstruktur, med flere ansatte og flere ulike type lederstillinger. Ved de videregående skolene har gjerne flere enn rektor deltatt i

besvarelsen. Rektorenes arbeidserfaring i videregående skole stammer oftere fra andre lederstillinger enn i grunnskolen, der stillingsstrukturen er mer ensartet.

Evalueringer synes ganske vanlige både i grunnskolen og den videregående skolen. Skolelederne ved 70 prosent av skolene sier at de har utarbeidet selvevalueringsrapporter i løpet av de siste fem årene. Selvevalueringer er mer vanlige og gjennomføres oftere ved de videregående skolene enn i grunnskolen. Ellers er eksterne evalueringer sjeldnere enn de interne. 61 prosent av skolene har blitt eksternt evaluert i femårsperioden. Også eksterne evalueringer synes mer utbredt i videregående skole enn i grunnskolen. Uten at vi kjenner årsaken, og trass i at spørsmålene er stilt likelydende til skoleledere og skoleeiere, ser det generelt ut til at skoleeierne rapporterer om hyppigere interne og eksterne skoleevalueringer enn skolelederne gjør. Dette gjelder både kommunale og fylkeskommunale skoleeiere. Skoleeierne hevder at det vanligste er at evalueringene iverksettes på den måten at alle skoler omfattes i hver runde, i sær synes dette som en mye brukt fremgangsmåte ved de fylkeskommunale videregående skolene. Både skoleeiere og skoleledere gir uttrykk for at evalueringene følges opp i tale og handling. Et stort flertall av skoleeierne sier at resultatene fra evalueringene diskuteres med skolene. Så mange som 92 prosent av skoleeierne hevder dessuten at de setter konkrete krav til skolene som følges opp i etterkant. På den annen side sier 66 prosent av skoleeierne at de vanligvis eller alltid overlater til skolene selv å følge opp utfallet av evalueringene. En klar majoritet av skolelederne sier også at utfallet av evalueringene drøftes og tas i bruk ved skolen.

Rektorenes arbeidsdag preges jevnt over mer av administrativ enn pedagogisk ledelse. Rektorer i videregående underviser mindre, bruker mer tid på kontakt med andre forvaltningsnivå, og mer på pedagogisk ledelse enn sine kolleger i grunnskolen. Når rektorene bes om å vurdere balansen mellom pedagogisk og administrativ ledelse, sier de fleste av dem at hovedtyngden ligger på den administrative siden. Likevel er det en fjerdedel av rektorene i videregående skole som hevder å drive mest pedagogisk ledelse.

Skolelederne synes relativt samstemte om at de trenger og får skoleeiers råd og støtte i økonomiske og administrative spørsmål. De signaliserer et større behov for veiledning på dette feltet enn på det som angår faglige og pedagogiske saker. Over halvparten av skolelederne melder at de ganske ofte trenger slik veiledning, og det er nettopp i slike spørsmål skolelederne hevder å få hyppigst råd og hjelp, og også er mest fornøyde med. Det er likevel et visst behov for støtte fra skoleeier i pedagogiske og faglige spørsmål, og her er tilfredsheten med støtten mindre. Tilfredsheten med slik hjelp og støtte er betydelig høyere ved skoler i kommuner med mange grunnskoler enn med få.

Når det gjelder skoleleders oppfølging av lærerne, er både personalsamtaler og arbeidsplaner meget utbredt. Derimot synes skolenes praksis å være mer delt med hensyn til om lærerne rapporterer egen tidsbruk til skoleleder, og når det er spørsmål om eget opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere. Halvparten av grunnskolene og nesten 70 prosent av de videregående skolene har et slikt opplegg. Her har det vært en økning det siste året ved de minste grunnskolene. 39 prosent av kommunene og to av tre fylker har ordninger for veiledning og oppfølging av nyutdannede, og her har andelen økt med 10 prosentpoeng på et år.

4 Kompetanseutvikling

Utdanningsdirektoratet skal bidra til å sikre tilgang på høyt kvalifiserte lærere i grunnopplæringen. Et ledd i dette arbeidet er å sørge for oppdatert og valid kunnskap om status og behov for lærerkompetanse på nasjonalt nivå. I denne delen av spørningen ønsker direktoratet å få nærmere innsikt i skolenes og skoleeiernes arbeid med etterutdanning. Med etterutdanning menes kompetanseutvikling som ikke gir formell kompetanse gjennom studiepoeng. Våren 2010 ble både skoler og skoleeiere i grunnskolen og videregående opplæring spurt om omfang, tiltak, prioriteringer og behov når det gjelder etterutdanning.

4.1 Omfang av kompetanseutvikling

Både grunnskoler og videregående skoler ble spurt om hvor mange av skolens lærere som hadde deltatt i etterutdanning i løpet av skoleåret 2009 – 2010. Siden undersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet 10. mars til 27. april 2010, burde det meste av etterutdanning i skoleåret være dekket, men vi må ta forbehold for det som måtte være gjennomført etter dette tidsrommet. Den siste uka i hvert semester brukes ofte til etterutdanning. Ut fra de oppgitte tallene kan vi beregne et samlet omfang, det vil si hvor mange av landets lærere som har deltatt i etterutdanning (tabell 4.1). Vårt utvalg av grunnskoler og videregående skoler er representativt med hensyn til trinn, størrelse og geografi.

Tabell 4.1 Beregnet omfang av etterutdanning blant lærere i grunnskolen og videregående opplæring i skoleåret 2009 – 2010.

	Skoler	Skoler med etterutdanning	Andel skoler med etterutdanning	Lærere i alt	Lærere med etterutdanning	Andel lærere med etterutdanning
Grunnskoler som har besvart spørsmålene	569	524	92 %	11 960	7 989	67 %
Grunnskoler i alt	2998*	2761	92 %	64 735	43 243	67 %
Videregående skoler som har besvart om allmennfag / fellesfaglærere	89	83	93 %		2022	
Videregående skoler som har besvart om yrkesfaglærere	73	66	90 %		1761	
Videregående skoler som har besvart i alt	89	85	96 %	5 133	3783	74 %
Videregående skoler i alt	432	413	96 %	24 915 **	18362	74 %

* Kilde: GSI, ordinære grunnskoler skoleåret 2009 – 2010, foreløpige tall januar 2010.

** Kilde: SSB, Utdanning 2009, s. 27.

569 grunnskoler og 89 videregående skoler har besvart spørsmålene om etterutdanning for lærerne. På grunnlag av dette og tilgjengelig statistikk om skolene, har vi beregnet et samlet omfang av etterutdanning, i form av antall lærere som har deltatt. 524 av de 569 grunnskolene, eller 92 prosent, oppgir at minst en lærer har deltatt i etterutdanning. Ved disse skolene vet vi ut fra Grunnskolenes informasjonssystem (GSI) at det er 11 960 lærere og av disse har 7989, eller 67 prosent, deltatt i etterutdanning i følge våre beregninger. Dette samsvarer godt med tall fra Lærevilkårsmonitoren, som viser at mellom 66 og 76 prosent av lærere og pedagogisk personale i grunnskolen og videregående opplæring har deltatt i kurs og annen opplæring som ikke gir formell kompetanse siste 12 måneder i perioden 2003 til 2008 (Hagen og Nyen 2009). Dette er betydelig over gjennomsnittet for arbeidslivet som helhet. Samtidig forteller GSI at det totalt er 64 735 lærere ved 2998 ordinære grunnskoler. Dette omfatter både offentlige og frittstående skoler. Ut fra dette kan vi regne oss fram til at over 43 000 lærere i grunnskolen har deltatt i etterutdanning. Våren 2009 gjorde vi en tilsvarende kartlegging av videreutdanning som gir studiepoeng og kom da fram til nærmere 10 000 lærere ved 2215 grunnskoler lærere hadde fått slik utdanning siste fire år (Vibe, Evensen og Hovdhaugen 2009:42).

For videregående opplæring er regnestykket litt mer komplisert fordi det her skilles mellom lærere som underviser i allmennfag eller fellesfag og yrkesfaglærere. Vi har opplysninger fra 89 skoler i alt, og ved 83 av disse er det til sammen 2033 lærere i allmennfag eller fellesfag som har fått etterutdanning. Ved 66 av 73 skoler der det finnes yrkesfaglærere har til sammen 1761 lærere fått etterutdanning. Vi har ikke tilgjengelig statistikk som forteller oss hvor mange lærere det er i hver gruppe totalt i landet, men vi vet at det til sammen er nærmere 25 000 lærere i videregående opplæring (Raabe 2009:27). Et offisielt tall på videregående skoler er heller ikke enkelt å framskaffe, blant annet fordi det ofte er uklart hva som skal regnes som en skoleenhet. Noen steder er avdelinger regnet som egne enheter, andre ganger har en skole flere geografisk adskilte avdelinger som ikke regnes som egne enheter. Vi har estimert antallet til å være 432, inkludert både offentlige og frittstående skoler. Ut fra dette kan vi beregne antall lærere som har fått etterutdanning til å være 18 362, eller omtrent tre av fire lærere. Kartleggingen våren 2009 viste at 2363 lærere ved 348 skoler hadde fått videreutdanning som gir studiepoeng siste fire år (Vibe, Evensen og Hovdhaugen 2009:45).

Tabell 4.2 I gjennomsnitt hvor mange timer har lærerne deltatt etterutdanning. Lærere i grunnskolen og videregående opplæring skoleåret 2009 – 2010.

	Inntil 5 timer	6-15 timer	Mer enn 15 timer
Antall grunnskoler	121	332	331
Antall grunnskolelærere i alt	1075	3815	3517
Antall videregående skoler, allmennfag/fellesfag	27	53	44
Antall lærere allmennfag/fellesfag	342	877	724
Antall videregående skoler, yrkesfag	19	44	30
Antall lærere yrkesfag	263	754	733

Hvis vi summerer antall skoler og antall lærere i de tre kategoriene av tidsbruk, vil vi se at summen overstiger antall skoler og antall lærere i tabell 4.1. Dette betyr trolig at noen skoler

har regnet enkelte av sine lærere to eller flere ganger, når de har deltatt i flere etterutdanningstiltak, i stedet for å summere samlet tid for hver lærer. Dette reduserer nok dessverre verdien av informasjonen en del. Vi får likevel et nokså klart inntrykk av at det er omtrent like vanlig med mellom 6 og 15 timer etterutdanning som mer enn 15 timer, mens det er langt mindre vanlig med inntil 5 timer. Dette gjelder i grunnskolen så vel som i videregående skole og for lærere i fellesfagene like mye som for yrkesfaglærerne.

4.2 Tidspunkt for etterutdanning

Skolene er bedt om å svare på når etterutdanningen finner sted (tabell 4.3). På dette spørsmålet er det selvsagt ikke bare et svar, fordi lærere kan ta etterutdanningen på ulikt tidspunkt.

Tabell 4.3 Når deltar som oftest lærerne på etterutdanning? Lærere i grunnskolen og videregående opplæring skoleåret 2009 – 2010. Flere svaralternativ er mulig.

	Grunnskolen	Allmenn /fellesfag	Yrkesfag
I lærernes undervisningstid	74 %	73 %	63 %
I skolens fellestid	66 %	73 %	61 %
I lærernes tid til for- og etterarbeid	41 %	55 %	49 %
På fritiden	23 %	23 %	16 %
Ubesvart	5 %	11 %	19 %
	(N=582)	(N=95)	(N=79)

Det er ikke alle rektorer som kan besvare dette spørsmålet. Spesielt ser dette ut til å være tilfelle for etterutdanning som gjelder yrkesfaglærerne. Etterutdanning foregår som en hovedregel i undervisningstiden eller i skolens fellestid, altså i det vi normalt kaller skoletiden. Når etterutdanning foregår i lærernes tid til for- og etterarbeid, kan jo dette i praksis være både i skoletiden og utenfor denne. Det er langt mindre vanlig at etterutdanning er lagt til fritiden, men også dette foregår i noen utstrekning.

Tabell 4.4 Hvordan dekker skolen inn for fravær av lærere som deltar på etterutdanningstiltak? Lærere i grunnskolen og videregående opplæring skoleåret 2009 – 2010. Flere svaralternativ er mulig.

	Grunnskolen	Allmenn /fellesfag	Yrkesfag
Det settes inn vikar	81 %	86 %	77 %
Det ordnes internt uten at vikar settes inn	65 %	63 %	58 %
Det er ikke behov for vikar eller andre interne bytter	10 %	18 %	18 %
Ubesvart	4 %	4 %	10 %
	(N=580)	(N=95)	(N=77)

Skolene setter i stor grad inn vikar når lærere har fravær som følge av etterutdanningstiltak (tabell 4.4). Svarfordelingen viser at praksis kan variere internt på hver enkelt skole når det gjelder å dekke inn for vikarer, kanskje etter hvilken lærer som har fravær som følge av

etterutdanning. Det vanligste er å sette inn vikar, men det er nesten like vanlig å ordne dette internt uten at vikar settes inn. Det er litt mindre vanlig på videregående skoler enn i grunnskolen at fraværet blir erstattet med vikar eller ordnet internt. I praksis betyr dette at elevene selv må ta ansvar for hvordan tiden benyttes når lærer er fraværende for å ta etterutdanning.

4.3 Kompetansemiljøer for etterutdanning

Skolene ble bedt om å rangere hvilke kompetansemiljøer som hadde vært viktigst i etterutdanningen det siste året (tabell 4.5). Det var i alt fire kategorier av kompetansemiljøer og en uspesifisert annetkategori. Dette har nok mange funnet vanskelig å besvare, og de færreste av skolene har rangert alle fem kategorier. Det vil jo bare gi mening å rangere kompetansemiljøer som man kjenner til og som oppleves som relevante alternativ. I alt var det 538 grunnskoler og 86 videregående skoler som rangerte minst ett miljø. For å få sammenliknbare tall har vi kodet om ubesvart til 6 der det mangler rangering, slik at alle alternativ som ikke ble rangert fikk verdien 6. I tabellen viser vi både gjennomsnittlig rangering fra 1 til 6 og andelen som fikk rangorden 1.

Tabell 4.5 Hvilke kompetansemiljøer har vært hyppigst benyttet i etterutdanningen det siste året? Anslå ved å rangere fra 1 til 5 (1 høyest, 5 lavest, 6 ikke rangert). Skolene.

Gjennomsnittlig rangorden	Grunnskolen	Allmenn / fellesfag	Yrkesfag
Høgskole/universitet i eget fylke	3,15	3,56	3,77
Lokal kompetanse på skolen eller i kommunen/fylkeskommunen	3,16	3,06	3,31
Andre høgskoler eller universiteter	3,99	3,98	3,99
Private kompetansemiljøer	4,07	3,78	3,81
Andre	4,64	4,87	4,80
	(N=538)	(N=86)	(N=70)

Andel med rangorden = 1.	Grunnskolen	Allmenn / fellesfag	Yrkesfag
Høgskole/universitet i eget fylke	29 %	14 %	10 %
Lokal kompetanse på skolen eller i kommunen/fylkeskommunen	23 %	31 %	29 %
Andre høgskoler eller universiteter	12 %	12 %	16 %
Private kompetansemiljøer	13 %	20 %	20 %
Andre	12 %	6 %	9 %
	(N=538)	(N=86)	(N=70)

Ved grunnskolene likestilles høgskoler og universiteter i eget fylke og lokal kompetanse og gis en gjennomsnittlig rangorden på henholdsvis 3,15 og 3,16 og andel som har høyeste rang på henholdsvis 29 og 23 prosent. Vi ser at lokal kompetanse gis noe høyere rang ved de videregående skolene og høgskole eller universitet i eget fylke tilsvarende lavere rang. Det vil kunne være en del variasjon regionalt i tilgang til kompetanse etter hvilke utdanningsinstitusjoner som finns i hvert enkelt fylke.

Når vi stiller skoleeierne de samme spørsmålene og ber dem rangere kompetansemiljøene, finner vi noen interessante forskjeller (tabell 4.6). Kommunene rangerer høgskoler og universiteter i eget fylke langt høyere enn grunnskolene. Gjennomsnittlig rangering er 2,45 mot 3,15. 47 prosent av kommunene rangerer høgskoler og universiteter i eget fylke høyest, mot 29 prosent av grunnskolene. Lokal kompetanse på skolen eller i kommunen blir rangert tilsvarende lavere. 23 prosent av grunnskolene rangerer dette høyest, mot bare 9 prosent av kommunene. Også innen videregående opplæring er det forskjeller i rangering mellom skolene og skoleeier, særlig når det gjelder etterutdanning i yrkesfagene. Lokal kompetanse gis høyere rangering av fylkeskommunene enn av de videregående skolene. Det kan tolkes som at en del fylkeskommuner tillegger sin egen og skolenes rolle en større betydning enn det skolene gjør.

Tabell 4.6 Hvilke kompetansemiljøer har vært hyppigst benyttet i etterutdanningen det siste året? Anslå ved å rangere fra 1 til 5 (1 høyest, 5 lavest). Skoleeierne

Gjennomsnittlig rangorden	Grunnskolen	Allmenn/ fellesfag	Yrkesfag
Høgskole/universitet i eget fylke	2,45	3,31	3,56
Lokal kompetanse på skolen eller i kommunen/ fylkeskommunen	3,39	2,94	2,50
Andre høgskoler eller universitet	3,54	3,31	3,38
Private kompetansemiljøer	4,05	2,94	3,38
Andre	4,79	4,19	4,50
Antall	(N=104)	(N=16)	(N=16)

Andel med rangorden = 1	Grunnskolen	Allmenn/ fellesfag	Yrkesfag
Høgskole/universitet i eget fylke	47 %	13 %	19 %
Lokal kompetanse på skolen eller i kommunen/ fylkeskommunen	9 %	25 %	44 %
Andre høgskoler eller universitet	21 %	19 %	13 %
Private kompetansemiljøer	12 %	19 %	
Andre	5 %	19 %	13 %
Antall	(N=104)	(N=16)	(N=16)

Skolene ble også spurt om i hvilken grad ulike kompetansemiljøer dekker behovet for etterutdanning (tabell 4.7).

Tabell 4.7 Dekker de regionale universitetene og høgskolene det lokale behovet som skolene har for etterutdanningstilbud? Skolene.

	For grunnskolen	For allmenn/ fellesfaglærere	For aktører i fag- og yrkesopplæringen
Ikke i det hele tatt	2 %	3 %	13 %
I liten grad	16 %	24 %	39 %
I noen grad	55 %	52 %	32 %
I stor grad	27 %	20 %	15 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=561)	(N=88)	(N=71)

Det er betydelig mindre overensstemmelse mellom det som er skolens behov og hva høgskoler og universiteter kan tilby i forhold til yrkesfaglærerne enn i forhold til de øvrige gruppene av lærere. For lærerne i grunnskolen og allmenn- og fellesfaglærerne i videregående opplæring dekker disse kompetansemiljøene behovet i noen eller stor grad for henholdsvis 82 og 72 prosent av skolene. For aktører i fag- og yrkesopplæringen dekker de regionale universitetene og høgskolene det lokale behovet for etterutdanningstilbud bare i mindre grad. 52 prosent svarer at behovet ikke dekkes i det hele tatt eller bare i liten grad. Yrkesfaglærerutdanning gis for øvrig bare ved en høgskole, nemlig Høgskolen i Akershus. Det er stort sett samsvar mellom skolenes og skoleeierens vurdering (tabell 4.8). Spesielt gjelder dette kommunene og grunnskolene, mens fylkeskommunene har en noe mer positiv vurdering enn de videregående skolene.

Tabell 4.8 Dekker de regionale universitetene og høgskolene det lokale behovet som skolene har for etterutdanningstilbud? Skoleeierne.

	For grunnskolen	For allmenn/ fellesfaglærere	For aktører i fag- og yrkesopplæringen
Ikke i det hele tatt	3 %		7 %
I liten grad	16 %	13 %	27 %
I noen grad	55 %	56 %	60 %
I stor grad	26 %	31 %	7 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=105)	(N=15)	(N=15)

4.4 Prioriterte områder for etterutdanning

Skoler og skoleeiere er bedt om å oppgi hvilke fag eller tema som har blitt prioritert høyest i skolens arbeid med etterutdanning for lærerne i løpet av det siste året. Fag og tema er skrevet inn i fritekst, slik at det har vært et møysommelig og tidkrevende arbeid å sortere svarene og gruppere dem i meningsfulle kategorier. For noen områder har det vært nødvendig å operere med temmelig vide kategorier. Dette gjelder for eksempel lese- og skriveopplæring og digital kompetanse hvor det har vært svært mange forskjellige enkelt svar. I andre tilfelle er svarene svært presise, som for eksempel matematikk, norsk og spesialpedagogikk.

4.4.1 Grunnskolenes prioriteringer

I alt 520 grunnskoler har besvart spørsmålene og har oppgitt til sammen 1407 prioriteringer som er gruppert i 29 fag og temaer og en annet-kategori, som omfatter ytterligere 55 enkelttemaer. Elevvurdering, lese- og skriveopplæring og matematikk er de tre områdene som nevnes oftest, fulgt av norsk, digital kompetanse og engelsk. Til sammen omfatter disse seks fagene og temaene to tredeler av samtlige prioriteringer. En av fire skoler har elevvurdering som førsteprioritet, mens en av fem har lese- og skriveopplæring øverst (tabell 4.9).

Tabell 4.9 Hvilke tre fag/tema har i løpet av det siste året blitt prioritert høyest i skolens arbeid med etterutdanning for lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge. Grunnskoler.

Prioritert til nå	1. prioritet	2. prioritet	3. prioritet	Sum	Andel	Kummu- lativ %
Elevvurdering	131	57	33	221	15,7 %	15,7 %
Leseopplæring / Lese- og skriveopplæring	105	56	39	200	14,2 %	29,9 %
Matematikk	60	81	49	190	13,5 %	43,4 %
Norsk	64	54	17	135	9,6 %	53,0 %
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	25	46	44	115	8,2 %	61,2 %
Engelsk	15	17	32	64	4,5 %	65,7 %
Sosial- og relasjonskompetanse/læringsmiljø	18	17	16	51	3,6 %	69,4 %
Klasseledelse	10	27	12	49	3,5 %	72,9 %
Naturfag	15	20	14	49	3,5 %	76,3 %
Spesialpedagogikk	8	10	19	37	2,6 %	79,0 %
Atferdsproblemer	4	11	13	28	2,0 %	81,0 %
Realfag / teknologi	4	9	8	21	1,5 %	82,4 %
Språkfag	10	4	6	20	1,4 %	83,9 %
Læringsstrategier	7	1	11	19	1,4 %	85,2 %
Kroppsøving / fysisk aktivitet	1	3	8	12	0,9 %	86,1 %
Tilpasset opplæring	2	5	4	11	0,8 %	86,9 %
Musikk		5	5	10	0,7 %	87,6 %
Begynneropplæring	3	4	2	9	0,6 %	88,2 %
Religion, livssyn og etikk	3	3	3	9	0,6 %	88,8 %
Veiledning av lærere	4	3	2	9	0,6 %	89,5 %
Kunst og håndverk/kreative fag		3	6	9	0,6 %	90,1 %
ADHD/Asperger/Autisme		4	4	8	0,6 %	90,7 %
Entreprenørskap	1	5	2	8	0,6 %	91,3 %
Pedagogikk	3	1	4	8	0,6 %	91,8 %
Skoleledelse	2	3	3	8	0,6 %	92,4 %
Div. fagkurs		1	5	6	0,4 %	92,8 %
Karriereveiledning/rådgiving	3	2	1	6	0,4 %	93,2 %
Kommunikasjon	2	1	2	5	0,4 %	93,6 %
Montessoripedagogikk	5			5	0,4 %	94,0 %
Annet	15	33	37	85	6,0 %	100,0 %
Sum	520	486	401	1407	100,0 %	

I en lignende kartlegging våren 2009 av omfanget av videreutdanning som gir studiepoeng framkom det at bare 0,2 prosent av lærerne hadde fått videreutdanning i elevvurdering, mens 40 prosent av grunnskolene hadde stort behov for videreutdanning i dette temaet (Vibe m.fl. 2009). Når en av fire skoler nå oppgir at dette har hatt førsteprioritet som tema for etterutdanning det siste året, må det bety at det behovet som finns for kompetanseheving i noen grad møtes, men da i form av kortere kurs som ikke gir studiepoeng. Matematikk gis prioritet av 13,5 prosent av skolene. Hvis vi slår sammen matematikk, naturfag og den egne samlekategorien realfag til en ny gruppe, blir andelen 18,5 prosent. På samme måte kan vi slå sammen engelsk og språkfag og får 5,9 prosent.

Tabell 4.9 viser ellers at mange skoler har prioritert ulike temaer som har å gjøre med atferdsproblematikk og elever med særskilte behov. Sosial- og relasjonskompetanse, læringsmiljø nevnes av 3,6 prosent av skolene. Her inngår også mobbing der det er spesielt nevnt. Atferdsproblemer nevnes av 2 prosent og i tillegg kommer spesialpedagogikk med 2,6 prosent og tilpasset opplæring med 0,8 prosent. Klasseledelse generelt nevnes av 3,5 prosent av skolene. Estetiske fag, som musikk og kunst og håndverk, prioriteres av svært få skoler. Enda lenger ned kommer samfunnsfag, som er nevnt av bare en av de 520 skolene, og da med tredje prioritet.

For å forenkle bildet enda noe, har vi laget 12 variabler som summerer opp de viktigste fagene og temaene som er gitt prioritet av skolene i forbindelse med etterutdanning i skoleåret 2009 – 2010 (tabell 4.10).

Tabell 4.10 Andel av skolene som har gitt tolv ulike fag og temaer første, annen eller tredjeprioritet i etterutdanning i skoleåret 2009 – 2010. Offentlige og frittstående skoler.

	Driftsansvar		Sign.
	Offentlig	Frittstående	
Elevvurdering	44 %	13 %	*
Lese- skriveopplæring	38 %	13 %	*
Matematikk	37 %	23 %	
Norsk	26 %	32 %	
Digital kompetanse	22 %	13 %	
Engelsk	12 %	10 %	
Sosial komp. atferd, miljø	14 %	23 %	
Naturfag	10 %	3 %	
Klasseledelse	10 %	0 %	*
Spesialpedagogikk	7 %	16 %	
Estetiske fag	4 %	0 %	
Pedagogikk	1 %	6 %	
Antall	(n=489)	(n=31)	

Disse variablene kan brukes til å studere forskjeller mellom grupper av skoler. Vi finner imidlertid bare små forskjeller når vi kontrollerer for skolestørrelse, landsdel og trinn. Et eksempel på en slik forskjell gjelder grunnskolene i Oslo og Akershus, som har prioritert klasseledelse noe høyere enn skolene i resten av landet, mens de har prioritert sosial- og relasjonskompetanse og atferdsproblematikk tilsvarende lavere (ikke vist i tabell). Der vi derimot finner signifikante forskjeller, er mellom offentlige og frittstående skoler. Det er bare

31 frittstående grunnskoler med blant de som har besvart disse spørsmålene, men de avviker til gjengjeld tydelig i prioriteringer fra de offentlige skolene.

Fordi utvalget av frittstående skoler er så lite, skal det svært store forskjeller til for at de skal bli statistisk signifikante. For de to høyest prioriterte områdene, elevvurdering og lese- og skriveopplæring, er forskjellene statistisk signifikante. Dette gjelder også for klasseledelse, som ikke er prioritert av noen av de frittstående skolene. Vi synes også det er grunn til å merke seg forskjellene når det gjelder matematikk, naturfag og digital kompetanse. Når vi legger sammen andelene for matematikk og realfag, blir forskjellen statistisk signifikant. Selv om forskjellene ikke er statistisk signifikante, finner vi høyere andeler ved de frittstående skolene for norsk, sosial kompetanse og atferdsproblematikk og spesialpedagogikk.

Et materiale som dette burde i utgangspunktet egne seg godt for mer avanserte statistiske analyseteknikker som kan påpeke underliggende mønstre av prioriteringer. Vi har forsøkt dette ved å bruke korrelasjonsanalyse og faktoranalyse. Riktignok finner vi sammenhenger, som for eksempel at de skolene som prioriterer elevvurdering og klasseledelse i mindre grad prioriterer fag som matematikk, engelsk og norsk. De faktorene vi får fram, er likevel ikke entydige og klare. Dette kan skyldes at skolene bare har kunnet nevne tre fag og områder, og alle fag og områder som ikke er nevnt framstår som ikke prioritert. Hadde vi i stedet bedt skolene om å rangere et større antall fag og områder og angi dem etter viktighet, for eksempel med en fire eller fem punkts skala, ville vi fått fram en betydelig større variasjon i materialet og da ville vi sannsynligvis også funnet tydeligere underliggende mønstre av sammenhenger.

4.4.2 Kommunenes prioriteringer

Kommunene er stilt samme spørsmålene som grunnskolene med hensyn til fag og temaer som er prioritert for etterutdanning siste år. Fordi det bare er 104 kommuner i utvalget som er spurt, vil det naturlig nok bli færre enkelttemaer som nevnes. Vi ser at de seks viktigste fagene og temaene er de samme som for grunnskolene, men rekkefølgen er noe endret. Disse seks fagene og temaene omfatter tre firedeler av samtlige oppgitte prioriteringer. Kommunene og grunnskolene prioriterer ganske likt, og det er ikke overraskende. Kommunene har et ansvar for etter- og videreutdanning av lærerne ved sine grunnskoler, og det ville være underlig om skolene og skoleeier ikke hadde de samme prioriteringene når vi summerer opp dette på nasjonalt nivå. Hvem som styrer disse prioriteringene er selvsagt et interessant spørsmål. Det inntrykket tabellene gir er at prioriteringene avspeiler nasjonale satsinger mer enn lokale ønsker og behov. Satsing på grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, regning og bruk av digitale verktøy, er en ganske dekkende oppsummering for hvordan skoler og kommuner prioriterer. I tillegg kommer elevvurdering som et eget satsningsfelt, blant annet som følge av et nytt kapittel om vurdering i forskrift til opplæringsloven. Når de frittstående skolenes prioriteringer avviker så tydelig fra de offentlige (tabell 4.10), er dette nettopp et uttrykk for at disse skolene i mindre grad føler seg bundet av de nasjonale satsningene.

Tabell 4.11 Hvilke tre fag/tema har i løpet av det siste året blitt prioritert høyest i skolenes arbeid med etterutdanning for lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge. Kommuner.

Prioritert til nå	1. prioritet	2. prioritet	3. prioritet	Sum	Andel	Kummu- lativ %
Lese- og skriveopplæring	31	19	9	59	19,8 %	19,8 %
Elevvurdering	27	13	12	52	17,4 %	37,2 %
Matematikk	10	19	19	48	16,1 %	53,4 %
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	4	5	14	23	7,7 %	61,1 %
Engelsk	2	11	10	23	7,7 %	68,8 %
Norsk	9	5	4	18	6,0 %	74,8 %
Naturfag	3	1	6	10	3,4 %	78,2 %
Klasseledelse	1	3	3	7	2,3 %	80,5 %
Grunnleggende ferdigheter	5	1		6	2,0 %	82,6 %
Rådgiving /Karriereveiledning	1	3	2	6	2,0 %	84,6 %
Sosial- / relasjonskompetanse		3	3	6	2,0 %	86,6 %
Læringsstrategier	2	1	2	5	1,7 %	88,3 %
Realfag	2	2	1	5	1,7 %	89,9 %
Spesialpedagogikk	3	1		4	1,3 %	91,3 %
Språkfag		3	1	4	1,3 %	92,6 %
Ledelse/Rektorutdanning	1	2	1	4	1,3 %	94,0 %
Læringsmiljø		2		2	0,7 %	94,6 %
Annet	3	5	8	16	5,4 %	100,0 %
Sum	104	99	95	298	100,0 %	

4.4.3 De videregående skolenes prioriteringer

Tabell 4.12 Hvilke tre fag/tema har i løpet av det siste året blitt prioritert høyest i skolens arbeid med etterutdanning for lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge.

Videregående skoler.

Prioritert til nå	1. prioritet	2. prioritet	3. prioritet	Sum	Andel	Kummu- lativ %
Elevvurdering	37	20	1	58	25,2 %	25,2 %
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	17	15	7	39	17,0 %	42,2 %
Diverse fagkurs	1	12	11	24	10,4 %	52,6 %
Klasseledelse	5	6	4	15	6,5 %	59,1 %
Norsk	3	6	5	14	6,1 %	65,2 %
Matematikk	4	3	2	9	3,9 %	69,1 %
Pedagogikk	5	1	3	9	3,9 %	73,0 %
Språkfag	1	3	3	7	3,0 %	76,1 %
Realfag	4	1	4	9	3,9 %	80,0 %
Læreplananalyse			5	5	2,2 %	82,2 %
Tilpasset opplæring	1	1	2	4	1,7 %	83,9 %
Eksamen		2	2	4	1,7 %	85,7 %
Engelsk	1		2	3	1,3 %	87,0 %
Kunnskapsløftet	2		1	3	1,3 %	88,3 %
Spesialpedagogikk	1		2	3	1,3 %	89,6 %
Historie		2		2	0,9 %	90,4 %
HMS		2		2	0,9 %	91,3 %
Kroppsøving / fysisk aktivitet		2		2	0,9 %	92,2 %
Rådgiving		1	1	2	0,9 %	93,0 %
Samfunnsfag			2	2	0,9 %	93,9 %
Annet	2	3	9	14	6,1 %	100,0 %
Sum	84	80	66	230	100,0 %	

De videregående skolene legger enda større vekt på elevvurdering enn grunnskolene når de prioriterer mellom fag og områder som gis et kompetanseløft gjennom etterutdanning (tabell 4.12). En av fire prioriteringer gjelder elevvurdering, og 44 prosent av skolene gir dette første prioritet. Digital kompetanse er det nest viktigste temaet, og 42,2 prosent av alle prioriteringer gjelder dette og elevvurdering.

Fordi videregående opplæring har et langt større faglig mangfold enn grunnskolen, vil ulike fagkurs bli prioritert alt etter hvilke utdanningsprogram skolen tilbyr. Ved siden av dette prioriteres fellesfagene norsk og matematikk. Prioriteringen av disse to fagene er likevel langt mindre enn den er i grunnskolen. Den største forskjellen i forhold til grunnskolens prioritering er likevel fraværet av lese- og skriveopplæring som prioritert område. Selv om vi vet at mange elever starter i videregående opplæring med mangelfulle lese- og skrivekunnskaper, er ikke dette på noen måte prioritert som område for lærernes etterutdanning. Et annet tema som mangler helt er sosial- og relasjonskompetanse og atferdsproblematikk.

4.4.4 Fylkenes prioriteringer

15 av 19 fylker har besvart spørsmålene om prioritering av fag og temaer for etterutdanning blant lærere i videregående opplæring. Digital kompetanse og elevvurdering er nevnt av henholdsvis 10 og 9 fylker, mens 5 fylker har prioritert rådgivning og karriereveiledning. Realfag og klasseledelse er nevnt av fire fylker. De øvrige 13 fag og temaene er nevnt bare en gang hver.

Tabell 4.13 Hvilke tre fag/tema har i løpet av det siste året blitt prioritert høyest i skolenes arbeid med etterutdanning for lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge.

Fylkeskommuner.

Prioritert til nå	Prio1	Prio2	Prio3	Sum
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	3	4	3	10
Elevvurdering	7	2	0	9
Rådgiving /Karriereveiledning	1	3	1	5
Realfag, fysikk, kjemi	1	2	1	4
Klasseledelse	1	1	2	4
Kompetanseheving fag- og yrkesopplæring / yrkesfag	1			1
Norsk	1			1
Kompetanseheving fag- og yrkesopplæring / yrkesfag		1		1
Matematikk		1		1
Basisfagene minus realfag		1		1
Fag og yrkesopplæring			1	1
Faglig etterutdanning			1	1
Læreplananalyse yrkesfag			1	1
Prosjekt til fordypning			1	1
Reformkompetanse (lokalt læreplanarbeid, vurdering og tilpasset opplæring)			1	1
Skoleledelse/Klasseledelse			1	1
Sosialpedagogikk			1	1
Utdanningsprogrammet TIP			1	1
Sum	15	15	15	45

4.5 Behov for etterutdanning

På samme måte som skoler og skoleeiere er bedt om å oppgi hvilke fag og temaer som er gitt høyest prioritet for etterutdanning blant lærerne det siste året, har de angitt de områdene der de mener det vil være størst behov for etterutdanning de neste årene.

4.5.1 Grunnskolenes vurdering av behovet

Selv om det er de samme seks fagene og temaene som går igjen øverst på lista når det gjelder behov for etterutdanning i årene som kommer som det var for hva som nå prioriteres, ser vi at rekkefølgen er helt endret (tabell 4.14). Det mest påfallende er at to fag, matematikk og engelsk, nå nevnes av flest. Likevel er det fortsatt elevvurdering som flest mener det er størst behov for. Lese- og skriveopplæring kommer nå betydelig lengre ned på lista. En tolkning av dette kan være at mange skoler mener de har kommet et godt stykke på vei mot målene når det

gjelder elevvurdering og lese- og skriveopplæring, og at tiden nå er inne for å sette inn ressursene for å styrke kompetansen i fagene.

Tabell 4.14 I hvilke tre fag/tema vil det i årene som kommer være størst behov for etterutdanning blant lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge. Grunnskoler.

Behov framover	Behov 1	Behov 2	Behov 3	Sum	Andel	Kummu- lativ %
Matematikk	78	72	60	210	14,8 %	14,8 %
Engelsk	69	57	53	179	12,6 %	27,4 %
Elevvurdering	92	54	20	166	11,7 %	39,1 %
Norsk	53	36	29	118	8,3 %	47,5 %
Leseopplæring / Lese- og skriveopplæring	48	33	28	109	7,7 %	55,1 %
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	22	36	31	89	6,3 %	61,4 %
Spesialpedagogikk	24	25	17	66	4,7 %	66,1 %
Naturfag	11	31	23	65	4,6 %	70,7 %
Musikk	8	20	21	49	3,5 %	74,1 %
Klasseledelse	16	17	15	48	3,4 %	77,5 %
Språkfag	17	12	11	40	2,8 %	80,3 %
Kunst og håndverk/estetiske fag	10	9	18	37	2,6 %	82,9 %
Sosial- og relasjonskompetanse/læringsmiljø	14	11	11	36	2,5 %	85,5 %
Realfag	7	13	7	27	1,9 %	87,4 %
Kroppsøving / fysisk aktivitet	2	6	11	19	1,3 %	88,7 %
RLE	5	3	7	15	1,1 %	89,8 %
Tilpassa opplæring	6	1	7	14	1,0 %	90,8 %
Begynneropplæring	6	5	1	12	0,8 %	91,6 %
Læringsstrategier	3	2	6	11	0,8 %	92,4 %
Atferdsproblematikk	1	5	4	10	0,7 %	93,1 %
Diverse fagkurs		4	4	8	0,6 %	93,7 %
Annet	21	34	35	90	6,3 %	100,0 %
Sum	513	486	419	1418	100,0 %	

At matematikk kommer så høyt opp er ikke overraskende med tanke på det søkelyset som gjennom flere år har vært rettet mot kompetansebehovet i dette faget. Når engelsk nevnes av nesten like mange skoler, er dette kanskje mer overraskende. Forskjellen i rekkefølgen kan også tolkes som at dette er et bedre uttrykk for hva hver enkelt skole opplever som sitt spesifikke behov for årene som kommer, mens oversikten over hva som har blitt prioritert det siste året i noen grad vil være et uttrykk for hva som faktisk har blitt tilbudt av etterutdanning for lærerne. Dette behøver ikke alltid å samsvare med hva skolene har hatt bruk for. I denne sammenhengen er det grunn til å merke seg at de estetiske fagene, musikk og kunst og håndverk har en noe mer framtrædende plassering.

Også når det gjelder vurderingen av behov for etterutdanning i årene som kommer, er det forskjell mellom offentlige og frittstående skoler (tabell 4.15). Mens det er full enighet om at behovet er størst i matematikkfaget, er elevvurdering og lese- og skriveopplæring vurdert som langt viktigere som temaer for kompetanseheving i offentlige skoler sammenliknet med de frittstående skolene. Det samme gjelder engelsk og norsk, om enn i noe mindre grad.

Tabell 4.15 Andel av skolene som har gitt tolv ulike fag og temaer første, annen eller tredjeprioritet i behov for etterutdanning i årene som kommer. Offentlige og frittstående skoler.

	Driftsansvar		Sign.
	Offentlig	Frittstående	
Matematikk	40 %	43 %	
Engelsk	36 %	20 %	
Elevvurdering	33 %	3 %	*
Norsk	23 %	10 %	
Lese- og skriveopplæring	21 %	7 %	*
Digital kompetanse	17 %	27 %	
Estetiske fag	16 %	13 %	
Spesialpedagogikk	13 %	20 %	
Naturfag	11 %	23 %	
Klasseledelse	7 %	0 %	*
Sosial komp. atferd, miljø	7 %	3 %	
Pedagogikk	1 %	3 %	
Antall	(n=483)	(n=30)	

4.5.2 Kommunenes vurdering av behovet

Også kommunene plasserer matematikk øverst på lista over fag og temaer der det er behov for etterutdanning i årene som kommer (tabell 4.16). Forskjellen i forhold til grunnskolene er at elevvurdering og lese- og skriveopplæring gis betydelig høyere prioritet, mens engelsk prioriteres tilsvarende lavere. Skiftet i prioriteringer fra elevvurdering og lese- og skriveopplæring til fagene matematikk og engelsk som vi fant hos grunnskolene, er ikke like tydelig for kommunene.

Tabell 4.16 I hvilke tre fag/tema vil det i årene som kommer være størst behov for etterutdanning blant lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge. Kommuner.

Behov framover	Behov 1	Behov 2	Behov 3	Sum	Andel	Kummu- lativ %
Matematikk	17	13	21	51	17,0 %	17,0 %
Elevvurdering	23	17	8	48	16,0 %	33,0 %
Lese- og skriveopplæring	23	11	6	40	13,3 %	46,3 %
Engelsk	6	10	6	22	7,3 %	53,7 %
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	4	5	7	16	5,3 %	59,0 %
Klasseledelse	2	9	5	16	5,3 %	64,3 %
Norsk	8	6	2	16	5,3 %	69,7 %
Spesialpedagogikk	7	1	4	12	4,0 %	73,7 %
Språkfag	3	3	5	11	3,7 %	77,3 %
Realfag og teknologi	2	4	3	9	3,0 %	80,3 %
Naturfag		3	4	7	2,3 %	82,7 %
Grunnleggende ferdigheter	4	1	1	6	2,0 %	84,7 %
Læringsmiljø		1	4	5	1,7 %	86,3 %
Rådgiving /Karriereveiledning		2	3	5	1,7 %	88,0 %
Sosial- / relasjonskompetanse	2	1	2	5	1,7 %	89,7 %
Musikk		2	1	3	1,0 %	90,7 %
Kunst og håndverk			2	2	0,7 %	91,3 %
Tilpasset undervisning	1		1	2	0,7 %	92,0 %
Annet	2	11	11	24	8,0 %	100,0 %
Sum	104	100	96	300	100,0 %	

4.5.3 De videregående skolenes vurdering av behovet

De videregående skolene vurderer behovet for etterutdanning i årene som kommer som i stor grad å tilsvare det som er prioritert i inneværende skoleår. Elevvurdering og digital kompetanse vurderes som viktigst, mens etterutdanning i enkeltfag kommer i andre rekke. Det er også interessant at klasseledelse kommer så høyt på lista.

Tabell 4.17 I hvilke tre fag/tema vil det i årene som kommer være størst behov for etterutdanning blant lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge. Videregående skoler.

Behov framover	Behov 1	Behov 2	Behov 3	Sum	Andel	Kummu- lativ %
Elevvurdering	27	13	4	44	20,1 %	20,1 %
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	11	12	8	31	14,2 %	34,2 %
Klasseledelse	10	7	5	22	10,0 %	44,3 %
Diverse fagkurs	1	3	8	12	5,5 %	49,8 %
Norsk	2	5	5	12	5,5 %	55,3 %
Realfag/naturfag/fysikk	5	3	4	12	5,5 %	60,7 %
Diverse yrkesfag	1	5	3	9	4,1 %	64,8 %
Tilpassa opplæring	1	5	1	7	3,2 %	68,0 %
Pedagogikk	3	2	2	7	3,2 %	71,2 %
Engelsk	1	3	2	6	2,7 %	74,0 %
Matematikk	2	3	1	6	2,7 %	76,7 %
Språkfag	1	2	3	6	2,7 %	79,5 %
Spesialpedagogikk	4		1	5	2,3 %	81,7 %
Diverse allmenn/fellesfag	4	1		5	2,3 %	84,0 %
PPU	2		1	3	1,4 %	85,4 %
Sosial- / relasjonskompetanse	2	1		3	1,4 %	86,8 %
Karriereveiledning		1	2	3	1,4 %	88,1 %
Eksamen			2	2	0,9 %	89,0 %
Grunnleggende ferdigheter		1	1	2	0,9 %	90,0 %
HMS		2		2	0,9 %	90,9 %
Media			2	2	0,9 %	91,8 %
Annet	2	8	8	18	8,2 %	100,0 %
Sum	79	77	63	219	100,0 %	

4.5.4 Fylkenes vurdering av behovet

De 15 fylkene som har besvart spørsmålene om hva det vil være mest behov for etterutdanning i fordeler svarene på et betydelig antall fag og temaer. Elevvurdering og digital kompetanse inntar likevel en helt dominerende posisjon, slik det også var da de ble bedt om å oppgi hvilke tre fag og temaer som ble prioritert høyest i inneværende skoleår.

Tabell 4.18 I hvilke tre fag/tema vil det i årene som kommer være størst behov for etterutdanning blant lærerne? Oppgi fag eller tema i prioritert rekkefølge. Fylkeskommuner.

Behov framover	Behov1	Behov2	Behov3	Sum
Elevvurdering	7	2		9
Digital kompetanse /Pedagogisk bruk av IKT	3	1	5	9
Klasseledelse	2	3	1	6
Språkfag			2	2
Rådgiving /Karriereveiledning	1		1	2
Realfag, fysikk, kjemi	1	2		3
Kompetanseheving fag- og yrkesopplæring / yrkesfag	1	1		2
Fagspesifikk kompetanse		1	1	2
Analysekompetanse		1		1
Basisfagene minus realfag		1		1
Grunnleggende ferdigheter		1		1
Prosjekt til fordypning		1		1
Tilpasset opplæring og undervisvurdering		1		1
Lesing og skriving			1	1
Læreplananalyse yrkesfag			1	1
Reformkompetanse (lokalt læreplanarbeid, vurdering og tilpasset opplæring)			1	1
Videreutdanning			1	1
Sum	15	15	14	44

4.6 Spørsmål til skoleeierne

En del av spørsmålene i undersøkelsen av skolenes kompetanseutvikling ble bare stilt til skoleeierne. Dette gjaldt blant annet strategier og aktiviteter for å styrke lærernes formal- og realkompetanse, som er skoleeierens særskilte ansvar.

4.6.1 Støtte til skoleeier for etterutdanning

Skoleeierne er spurt om de har søkt og fått innvilget støtte til etterutdanning av lærere og rådgivere i 2009. Til sammen 86 prosent av kommunene og 15 av 17 fylker har søkt om slik støtte (tabell 4.19). Vi må imidlertid ta forbehold for at det her har vært vanskelig å skille mellom ubesvart og ikke søkt slik at andelen som har søkt kan være enda høyere. For kommunenes del har flest søkt om støtte til etterutdanning i leseopplæring, 75 prosent, og så godt som alle har fått innvilget søknaden. Elevvurdering og regneopplæring er nest viktigst. Fylkenes søknader har vært særlig konsentrert om elevvurdering og rådgivning, både når det gjelder lærere og rådgivere og aktører i fag- og yrkesopplæringen. I tillegg kommer søknader om støtte til etterutdanning i læreplanforståelse for aktører i fag- og yrkesopplæringen og bruk av IKT for lærere og rådgivere.

Tabell 4.19 Prosentandel av skoleeierne som har søkt om og fått innvilget støtte til etterutdanning

Kommuner	Søkt	Innvilget	% Innvilget
Leseopplæring	75 %	73 %	98 %
Regneopplæring	50 %	46 %	92 %
Rådgivning	36 %	31 %	87 %
Elevvurdering	57 %	52 %	92 %
Bruk av IKT i fagene	38 %	33 %	85 %
Ikke søkt noe	14 %		
Ikke innvilget noe		17 %	
Fylker/lærere og rådgivere	Søkt	Innvilget	% Innvilget
Leseopplæring	24 %	18 %	75 %
Regneopplæring	18 %	12 %	67 %
Rådgivning	82 %	76 %	93 %
Elevvurdering	82 %	76 %	93 %
Bruk av IKT i fagene	65 %	53 %	82 %
Ikke søkt noe	12 %		
Ikke innvilget noe		18 %	
Fylker/ aktører i fag- og yrkesopplæring	Søkt	Innvilget	% Innvilget
Læreplanforståelse	65 %	65 %	100 %
Vurdering	82 %	82 %	100 %
Veiledning	82 %	82 %	100 %
Ikke søkt noe	18 %		
Ikke innvilget noe		18 %	

4.6.2 Fylkeskommunenes bruk av materiell

15 fylkeskommuner har besvart spørsmål om hva slags materiell de benytter i etterutdanningen av lærere og andre aktører i fag- og yrkesopplæringen.

Tabell 4.20 Prosentandel av fylkeskommunene som har brukt ulike typer materiell i etterutdanningen av lærere og andre aktører i fag- og yrkesopplæringen.

	For allmennfaglærere	For yrkesfaglærere og andre aktører i fag- og yrkesopplæring
Egenprodusert materiell	69 %	88 %
Materiell fra universiteter eller høyskoler	75 %	63 %
Materiell fra bransjeorganisasjoner	13 %	75 %
Materiell som finnes på Skolenettet eller Utdanningsdirektoratets hjemmesider	44 %	56 %
Annet	44 %	50 %
Ikke noe av dette	19 %	6 %
	(N=16)	(N=16)

For allmennfaglærerne er egenprodusert materiell og materiell fra universiteter og høyskoler viktigst, mens materiell fra bransjeorganisasjoner i tillegg brukes av tre av fire fylkeskommuner for yrkesfaglærerne og andre aktører i fag- og yrkesopplæringen. Vi vet ikke hva som i dette tilfellet skjuler seg bak annetkategorien etter som skoleeierne ikke er bedt om å spesifisere dette.

4.6.3 Kartlegginger av lærerkompetanse

Alle skoleeiere er spurt om hva slags kartlegginger av lærerkompetanse de har gjennomført i løpet av skoleåret 2009 – 2010. Det skilles her mellom kartlegging av formalkompetanse, realkompetanse og kompetansebehov.

Tabell 4.21 Prosentandel av kommuner og fylkeskommunene som har foretatt kartlegginger av lærerkompetanse i løpet av skoleåret 2009 - 2010.

	Formalkompetanse		Realkompetanse		Kompetansebehov	
	Kommuner	Fylker	Kommuner	Fylker	Kommuner	Fylker
På alle skolene	80 %	88 %	58 %	56 %	65 %	69 %
På noen skoler	4 %	6 %	7 %	13 %	13 %	6 %
På ingen skoler	11 %	6 %	17 %	19 %	12 %	13 %
Ubesvart / vet ikke	5 %	0 %	18 %	13 %	9 %	13 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=107)	(N=16)	(N=107)	(N=16)	(N=107)	(N=16)

80 prosent av skolene og 14 av 16 fylker har kartlagt formalkompetansen blant lærerne på alle sine skoler. Dette må kunne tolkes som at de har god oversikt over lærernes høyeste fullførte utdanning ved de enkelte skolene og i det minste om de har undervisningskompetanse. Skolene legger inn informasjon om hvor mange av lærerne som ikke har formell

undervisningskompetanse i GSI hvert år, så denne informasjonen skal finnes for samtlige skoler og være tilgjengelig for skoleeier og alle andre interesserte.

Det er et tydelig skille mellom kartlegging av formal- og realkompetanse. Om definisjonen av realkompetanse er entydig og klar for alle skoleeiere, er vi usikre på. Derfor er det heller ikke overraskende at 18 prosent av kommunene og to av 16 fylker ikke kan besvare dette spørsmålet. 17 prosent av kommunene og tre av 16 fylker svarer at de ikke har kartlagt lærernes realkompetanse. To av tre skoleeiere har kartlagt kompetansebehovet på all sine skoler, mens 12-13 prosent ikke har kartlagt noen skoler.

4.6.4 Plan for etter- og videreutdanning

De siste spørsmålene om kompetanseutvikling gjelder om skoleeier har en helhetlig plan for etter- og videreutdanning. 15 av 16 fylker og 81 prosent av kommunene svarer at de har dette. Det er ingen forskjeller av betydning etter folketall eller landsdel når det gjelder dette spørsmålet. På et tilleggsspørsmål svarer de fleste av skoleeierne at planen er vedtatt politisk, slik at 71 prosent av kommunene og 12 av 16 fylker har en plan som er vedtatt politisk. 10 prosent av kommunene og tre av 16 fylker har en plan, men den er ikke vedtatt politisk.

Tabell 4.22 Har skoleeier en helhetlig plan for etter- og videreutdanning? Er planen vedtatt politisk?

	Kommune	Fylke
Plan, som er vedtatt politisk	71 %	75 %
Plan, som ikke er vedtatt politisk	10 %	19 %
Ingen plan	17 %	6 %
Ubesvart	2 %	0 %
Sum	100 %	100 %
Antall	(N=107)	(N=16)

De skoleeierne som har en slik plan er spurt om hvem som bidratt i utviklingen av planen og om planen. Representanter for Utdanningsforbundet er så godt som alltid representert, i 92 prosent av de kommunene som har utarbeidet en plan og i 13 av 15 fylker. I kommunene er også Norsk skolelederforbund representert i 13 prosent av tilfellene, mens 16 prosent nevner andre, som ikke er nærmere presisert. Bredden i deltaking er mye større i fylkene, der det er mer balanse mellom partene og der også Norsk Lektorlag og Skolenes landsforbund er representert i omtrent halvparten av fylkene.

Tabell 4.23 Hvem har bidratt i utviklingen av planen for etter- og videreutdanning?

	Kommune	Fylke
Representanter fra Utdanningsforbundet	92 %	87 %
Representanter fra Norsk Lektorlag	1 %	53 %
Representanter fra Skolenes landsforbund	7 %	60 %
Representanter fra Norsk Skolelederforbund	13 %	53 %
Andre	16 %	27 %
Ingen av dem	3 %	7 %

4.7 Oppsummering

Innenfor rammen av spørringene våren 2010 er det gjennomført en omfattende kartlegging av kompetanseutvikling for lærere på skolenivå og blant skoleeierne. Spørsmålene gjelder både hva det satses på og hvordan man møter de ulike utfordringene. Mens spørringene våren 2009 gjaldt videreutdanning som gir studiepoeng er det etterutdanning som er i fokus denne gangen.

Tallene skolene oppgir over antall lærere som har deltatt i etterutdanning i det inneværende skoleåret kan brukes til å beregne et samlet omfang av denne virksomheten. 92 prosent av grunnskolene og 96 prosent av de videregående skolene oppgir at minst en lærer ved skolen har deltatt i etterutdanning. To av tre grunnskolelærere og tre av fire lærere i videregående opplæring har deltatt i slik utdanning i løpet av siste skoleår. Dette er imponerende tall sammenliknet med mange andre yrker. Det vanligste ser ut til å være tiltak med en varighet på 6-15 timer eller mer enn 15 timer, mens kortere kurs er mindre vanlig. Det vanligste er at etterutdanningen foregår i lærernes undervisningstid eller i skolens fellestid, og i omtrent 80 prosent av tilfellene settes det inn vikar for læreren det gjelder.

Skolene finner kompetanse for etterutdanning i flere ulike miljøer og rangeringen av miljøene er ikke så klar som man kanskje kunne forvente. Grunnskolene rangerer lokale høyere utdanningsinstitusjoner og lokal kompetanse på skolen eller i kommunen omtrent likt, mens de videregående skolene rangerer utdanningsinstitusjonene noe lavere enn grunnskolene. Drøyt halvparten av skolene og skoleeierne mener at de regionale universitetene og høgskolene dekker skolens behov for etterutdanning ”i noen grad”, mens 20 – 30 prosent mener de dekker dette behovet i stor grad.

Elevvurdering og lese- og skriveopplæring er de områdene som skolene har prioritert klart høyest i forbindelse med etterutdanning i løpet av det siste året. Deretter følger matematikk, norsk og digital kompetanse. Frittstående skoler prioriterer elevvurdering og lese- og skriveopplæring mye lavere enn de offentlige skolene. Kommunenes prioritering samsvarer i stor grad med grunnskolenes. Også i videregående opplæring er det elevvurdering som har blitt gitt høyeste prioritet, mens digital kompetanse er nest viktigst. Også her er det stor grad av samsvar mellom skolens og skoleeiers prioritering.

Når det gjelder behovet for kompetansebygging i årene som kommer, framhever grunnskolene matematikk og engelsk, mens særlig lese- og skriveopplæring gis lavere prioritet i forhold til det som har vært tilfelle det siste året. Her er det ikke samme grad av enighet mellom skoler og skoleeierne. Skoleeierne ønsker å prioritere lese- og skriveopplæring i noe større grad enn skolene. De videregående skolene mener det fortsatt må satses på elevvurdering og digital kompetanse slik det gjøres nå, og det er skoleeierne enig i.

86 prosent av kommunene og 15 av 17 fylker har søkt om en eller annen form for støtte til etterutdanning av lærere. Det vanligste blant kommunene har vært å søke om støtte til leseopplæring, mens etterutdanningstiltak for rådgivning og elevvurdering har vært vanligst å søke støtte til blant fylkene. Både kommuner og fylker har i stor grad fått innvilget sine søknader om støtte.

Både kommuner og fylker synes å ha god oversikt over formalkompetansen blant lærerne på sine skoler, mens kartlegging av realkompetanse og kompetansebehov ikke er fullt så

dekkende. 71 prosent av kommunene og tre av fire fylker har en helhetlig plan for etter- og videreutdanning av lærere som er vedtatt politisk. I tillegg har henholdsvis 10 og 19 prosent en slik plan som ikke er vedtatt politisk. Representanter fra lærerorganisasjonene har vært godt representert i dette planarbeidet.

5 Bedre læringsmiljø

Bedre læringsmiljø (2009-2014) er Utdanningsdirektoratets femårige satsning på elevenes læringsmiljø, og den nasjonale hovedstrategien for skolenes arbeid med elevenes læringsmiljø. Satsningen inneholder nettbasert veiledning og materiell, som skoler, kommuner og fylkeskommuner kan bruke i sitt arbeid med å sikre elevenes rett til et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø.

5.1 Kjennskap til satsningen *Bedre læringsmiljø*

5.1.1 Skolenes kjennskap til satsningen

Det innledende spørsmålet gjelder skolenes generelle kjennskap til satsningen 'Bedre læringsmiljø'. Utdanningsdirektoratet lanserte høsten 2009 satsningen *Bedre læringsmiljø*. Kjenner du til denne satsningen?. 84 prosent av skolene svarer at de kjenner til satsningen og det er ingen forskjeller i kjennskap, verken etter trinn, skolestørrelse eller landsdel.

Tabell 5.1 Skolenes kjennskap til satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter trinn.

Utdanningsdirektoratet lanserte høsten 2009 satsningen 'Bedre læringsmiljø'.
Kjenner du til denne satsningen?

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	83 %	83 %	85 %	84 %	84 %
Nei	17 %	17 %	15 %	16 %	16 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100	100 %
Antall	(n=329)	(n=145)	(n=94)	(n=88)	(N=656)

Tabell 5.2 Skolenes kjennskap til satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter skolestørrelse. Prosent.

Utdanningsdirektoratet lanserte høsten 2009 satsningen 'Bedre læringsmiljø'. Kjenner du til denne satsningen?

	De minste	De mellomstore*	De største	Alle
Ja	84 %	85 %	82 %	84 %
Nei	16 %	15 %	18 %	16 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=224)	(n=216)	(n=216)	(N=656)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Tabell 5.3 Skolenes kjennskap til satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter geografi. Prosent.

Utdanningsdirektoratet lanserte høsten 2009 satsningen 'Bedre læringsmiljø'.
Kjenner du til denne satsningen?

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Ja	85 %	82 %	82 %	88 %	84 %
Nei	15 %	18 %	18 %	13 %	16 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=96)	(n=175)	(n=233)	(n=152)	(N=656)

5.1.2 Skoleeierne kjennskap til satsningen

Skoleeierne er stilt et helt likelydende spørsmål om satsningen *Bedre læringsmiljø* som skolene.

Tabell 5.4 Skoleeierne kjennskap til satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter kommunestørrelse. Prosent.

Utdanningsdirektoratet lanserte høsten 2009 satsningen 'Bedre læringsmiljø'.
Kjenner skoleeier til denne satsningen?

	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Fylke	Alle
Ja	90 %	94 %	93 %	88 %	92 %
Nei	9 %	6 %	7 %	12 %	8 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=42)	(n=34)	(n=30)	(n=16)	(n=122)

Gjennomgående har skoleeierne enda litt bedre kjennskap til satsningen *Bedre læringsmiljø* enn skolene. Over 90 prosent kjenner til satsningen. Det er ingen sammenheng mellom kommunestørrelse og kjennskap.

5.2 Informasjon om *Bedre læringsmiljø*

5.2.1 Informasjon til skolene

De skolene som svarer at de kjenner til satsningen *Bedre læringsmiljø* er bedt om å krysse av for hvilke av sju ulike informasjonskilder de har fått informasjon fra. Spørsmålet lyder: "Hvor har du fått informasjon om satsningen?". Tabell 5.5 viser hvor stor andel av skolene som har krysset av for de ulike informasjonskildene.

Tabell 5.5 Informasjonskilder for kjennskap til satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter trinn.

Hvor har du fått informasjon om satsningen?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Via e-post fra					
Utdanningsdirektoratet	71 %	70 %	71 %	53 %	68 %
På nettstedet www.udir.no	74 %	81 %	80 %	71 %	76 %
Gjennom informasjon fra Fylkesmannen	18 %	35 %	26 %	12 %	22 %
Gjennom informasjon fra skoleeier	48 %	36 %	33 %	47 %	43 %
På konferanse hvor det ble informert om Bedre læringsmiljø	14 %	17 %	20 %	16 %	15 %
Mottatt løpeseddel med informasjon om Bedre læringsmiljø	5 %	6 %	9 %	3 %	5 %
I dagspressen	13 %	12 %	10 %	6 %	12 %
Gjennom sosiale medier	2 %	2 %	4 %	0 %	2 %
Annet	2 %	1 %	5 %	3 %	2 %
Ubesvart	4 %	4 %	0 %	4 %	3 %
Antall	(n=280)	(n=125)	(n=80)	(n=77)	(N=562)

Nettstedet www.udir.no og e-post fra Utdanningsdirektoratet framstår som de klart viktigste informasjonskildene. Henholdsvis 76 og 68 prosent av de skolene som kjenner til satsningen har fått informasjon om satsningen derfra. Bortsett fra en tendens til at direktoratets nettside er noe mindre viktig for de videregående skolene enn for grunnskolene, er det små forskjeller etter skoletrinn. Informasjon fra skoleeier er også en viktig kilde, og mellom en tredjedel og halvparten av skolene oppgir dette. Fylkesmannen er informasjonskilde for 22 prosent av skolene, men er mindre viktig for de videregående skolene. Ellers nevnes konferanser og dagspressen av henholdsvis 15 og 12 prosent av skolene. Løpesedler og sosiale medier spiller en liten rolle som informasjonskilde. 3 prosent av de skolene som kjenner til satsningen oppgir ingen bestemt informasjonskilde. To prosent nevner andre kilder enn de sju som er spesielt nevnt. Dette gjelder særlig rektormøter og andre nettverk.

5.2.2 Informasjon til skoleeierne

Skoleeierne er stilt samme spørsmål som skolene om hvor informasjonen om satsningen *Bedre læringsmiljø* kom fra. Også for skoleeierne er det elektronisk informasjon fra Utdanningsdirektoratet som er viktigst som informasjonskilde, og svarene ligner til forveksling de vi fant for skolene. En viktig forskjell mellom skoler og skoleeiere er at Fylkesmannen er en langt viktigere informasjonskilde for skoleeierne, og da i særdeleshet for kommunene. Det samme gjelder konferanser, og her er det en statistisk signifikant sammenheng med kommunestørrelse, slik at konferanser nevnes dobbelt så ofte av de største kommunene som av de minste. Andre informasjonskilder enn de som er nevnt synes å ha liten betydning. De som har benyttet "annet"-kategorien, nevner ulike former for nettverk som informasjonskilde.

Tabell 5.6 Informasjonskilder for kjennskap til satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter kommunestørrelse.

Hvor har skoleeier fått informasjon om satsningen?					
	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Fylke	Alle
Via e-post fra Utdanningsdirektoratet	76 %	66 %	68 %	53 %	68 %
På nettstedet www.udir.no	76 %	84 %	79 %	87 %	81 %
Gjennom informasjon fra Fylkesmannen	55 %	59 %	50 %	20 %	50 %
På konferanse hvor det ble informert om Bedre læringsmiljø	21 %	34 %	43 %	33 %	32 %
Mottatt løpeseddel med informasjon om Bedre læringsmiljø	5 %	6 %	0 %	0 %	4 %
I dagspressen	8 %	6 %	14 %	7 %	9 %
Gjennom sosiale medier	0 %	0 %	4 %	0 %	1 %
Annet	11 %	3 %	4 %	0 %	5 %
Ubesvart	0 %	3 %	0 %	7 %	2 %
Antall	(n=38)	(n=32)	(n=28)	(n=15)	(n=113)

5.3 Bruk av nettbasert materiell

5.3.1 Skolenes bruk av materiell

Skolene er bedt om å oppgi om de har benyttet nettbasert veiledning og materiell om satsningen *Bedre læringsmiljø*. Spørsmålet til skolene som kjente til satsningen lød: "Satsningen *Bedre læringsmiljø* inneholder nettbasert veiledning og materiell (<http://www.udir.no/Tema/Laringsmiljo/>). Har din skole benyttet noe av dette materialet og/eller veiledningen?"

Tabell 5.7 Bruk av nettbasert veiledning og materiell for satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter trinn. Prosent.

Satsningen 'Bedre læringsmiljø' inneholder nettbasert veiledning og materiell. Har din skole benyttet noe av dette materialet og/eller veiledningen?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	37 %	42 %	31 %	30 %	36 %
Nei	63 %	58 %	69 %	70 %	64 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=262)	(n=118)	(n=78)	(n=74)	(N=532)

36 prosent av de skolene som kjenner til satsningen *Bedre læringsmiljø* har benyttet nettbasert veiledning og materiell som ligger Utdanningsdirektoratets nettsider. Det er ingen forskjell av betydning mellom skoler på ulike trinn, og heller ikke etter skolestørrelse og geografi (ikke vist i egne tabeller). De av skolene som svarte at de hadde brukt slikt nettbasert materiell ble så spurt om de hadde brukt materiell for helhetlig arbeid med læringsmiljøet. 62 prosent av disse skolene svarte bekreftende på dette, og det tilsvarer 19 prosent av alle skolene i undersøkelsen.

Tabell 5.8 Bruk av materiell for helhetlig arbeid med læringsmiljøet. Etter trinn. Prosent

Har skolen benyttet "Materiell for helhetlig arbeid med læringsmiljøet"?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	63 %	51 %	73 %	70 %	62 %
Nei	37 %	49 %	27 %	30 %	38 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=105)	(n=49)	(n=26)	(n=20)	(N=200)

Skolene ble så bedt om å presisere nærmere hvilke typer informasjon og materiell mot mobbing de hadde benyttet. Fortsatt er det bare de skolene som har benyttet nettbasert veiledning materiell for satsningen *Bedre læringsmiljø* som er spurt. I tabell 5.9 har vi imidlertid prosentuert både i forhold til disse skolene og i forhold til alle skolene som har besvart det innledende spørsmålet om satsningen for å se det samlede omfanget av bruken. Av de skolene som har benyttet nettbasert veiledning og materiell om satsningen *Bedre læringsmiljø* er det 22 prosent som har benyttet ressursheftet om undervisning i seksualitet, 49 prosent har brukt "Kjetil og Kjartan. Tips mot mobbing" og 48 prosent har benyttet undervisningspakken "Du bestemmer". 28 prosent har ikke benyttet noe av materialet om mobbing.

Tabell 5.9 Bruk av informasjon og materiell for arbeid mot mobbing. Etter trinn.

I andel av de spurte skolene	Barne- og				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Ressursheftet om undervisning i seksualitet. Kapittel om seksuell trakassering, kjønnsrelatert mobbing og homofobisk erting.	17 %	36 %	35 %	4 %	22 %
Kjetil og Kjartan. Tips mot mobbing, filmer og plakat www.dubestemmer.no.	56 %	50 %	58 %	7 %	49 %
Undervisningspakke om digital mobbing, personvern og sikker nettbruk.	39 %	61 %	69 %	43 %	48 %
Ingen av delene	28 %	25 %	4 %	54 %	28 %
	(n=114)	(n=56)	(n=26)	(n=28)	(N=224)
I andel av alle skoler	Barne- og				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Ressursheftet om undervisning i seksualitet. Kapittel om seksuell trakassering, kjønnsrelatert mobbing og homofobisk erting.	6 %	14 %	10 %	1 %	7 %
Kjetil og Kjartan. Tips mot mobbing, filmer og plakat www.dubestemmer.no.	19 %	19 %	16 %	2 %	17 %
Undervisningspakke om digital mobbing, personvern og sikker nettbruk.	13 %	23 %	19 %	14 %	16 %
Ingen av delene	75 %	72 %	73 %	86 %	76 %
	(n=329)	(n=145)	(n=94)	(n=88)	(N=656)

Hvis vi i stedet prosentuerer i forhold til alle skoler, også de som har svart at de ikke kjenner til satsningen, blir andelene som har brukt materialet langt lavere, nemlig 7 prosent, 17 prosent og

16 prosent. Tre av fire skoler har ikke brukt slikt materiell. Vi ser at det er betydelige forskjeller etter skoletrinn. Ressursheftet om undervisning i seksualitet og ”Kjetil og Kjartan” er omtrent ikke brukt i de videregående skolene, mens ”Du bestemmer” brukes i noen grad også på dette trinnet.

Skolene er også bedt om å krysse av for hva de ellers har brukt av relevant materiell for satsningen ”Bedre læringsmiljø”. Dette er presentert i tabell 5.10, der vi har prosentuert på basis både av de som oppgir at de har benyttet materiell for satsningen *Bedre læringsmiljø*, og alle skolene i undersøkelsen.

Tabell 5.10 Bruk av materiell for annet arbeid for bedre læringsmiljø. Etter trinn.

I andel av de spurte skolene	Barne- og ungdomstrinn				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Veiledning i regelverk om læringsmiljø	54 %	52 %	50 %	41 %	52 %
Veiledere for beredskap og krisehåndtering i skolen.	53 %	57 %	65 %	56 %	56 %
Idé- og ressursbank for fysisk aktivitet.	66 %	57 %	31 %	7 %	52 %
Læringsressurs om folkemord, rasisme og diskriminering	2 %	9 %	0 %	4 %	4 %
Råd og ressurser til hjem-skole samarbeid	48 %	54 %	62 %	4 %	46 %
Veileder for læringsmiljøutvalg	41 %	45 %	46 %	37 %	42 %
Rådgivningstjenesten for skoleanlegg	2 %	7 %	23 %	0 %	5 %
Ingen av delene	10 %	14 %	4 %	33 %	13 %
	(n=114)	(n=56)	(n=26)	(n=27)	(N=223)
I andel av alle skoler	Barne- og ungdomstrinn				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Veiledning i regelverk om læringsmiljø	19 %	20 %	14 %	13 %	18 %
Veiledere for beredskap og krisehåndtering i skolen.	18 %	22 %	18 %	17 %	19 %
Idé- og ressursbank for fysisk aktivitet.	23 %	22 %	9 %	2 %	18 %
Læringsressurs om folkemord, rasisme og diskriminering	1 %	3 %	0 %	1 %	1 %
Råd og ressurser til hjem-skole samarbeid	17 %	21 %	17 %	1 %	16 %
Veileder for læringsmiljøutvalg	14 %	17 %	13 %	11 %	14 %
Rådgivningstjenesten for skoleanlegg	1 %	3 %	6 %	0 %	2 %
Ingen av delene	69 %	68 %	73 %	80 %	71 %
	(n=329)	(n=145)	(n=94)	(n=88)	(N=656)

Vi ser at omtrent halvparten av de skolene som har benyttet materiell for satsningen nevner veiledning i regelverk om læringsmiljø, veiledere for beredskap og krisehåndtering i skolen og idé- og ressursbank for fysisk aktivitet. Dette tilsvarer i underkant av 20 prosent av alle skolene i undersøkelsen. Idé- og ressursbanken brukes imidlertid i svært liten grad i de videregående skolene og i størst grad på barnetrinnet. Også råd og ressurser til hjem-skole- samarbeid og

veileder i læringsmiljøutvalg er brukt av relativt mange. Råd og ressurser til hjem-skole-samarbeid brukes først og fremst i grunnskolen. 13 prosent av de skolene som har benyttet noe av materialet som er tilgjengelig har ikke krysset av for noen av de sju alternativene. Når vi prosentuerer på basis av alle skolene som har svart på spørsmålet om de kjenner til satsningen Bedre læringsmiljø, ser vi at 71 prosent ikke har brukt noe av dette materialet til satsningen.

5.3.2 Skoleeierne bruk av materiell

Skoleeierne er stilt samme spørsmål som skolene når det gjelder bruk av informasjon og materiell.

Tabell 5.11 Bruk av nettbasert veiledning og materiell for satsningen 'Bedre læringsmiljø' etter kommunestørrelse.

Satsingen 'Bedre læringsmiljø' inneholder nettbasert veiledning og materiell'. Har skoleeier benyttet noe av dette materialet og/eller veiledningen?'					
	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Fylke	Alle
Ja	32 %	53 %	64 %	57 %	49 %
Nei	68 %	47 %	36 %	43 %	51 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=38)	(n=30)	(n=28)	(n=14)	(n=110)

Halvparten av skoleeierne har brukt nettbasert veiledning og materiell for satsningen *Bedre læringsmiljø*, mot 36 prosent av skolene (tabell 5.7). Det er en systematisk og statistisk signifikant sammenheng mellom kommunestørrelse og bruk av slikt materiell, slik at dobbelt så mange av de største som de minste kommunene har brukt det.

Tabell 5.12 Bruk av informasjon og materiell for arbeid mot mobbing.

	Prosent av de som har brukt materiell	Prosent av alle skoleeiere
Ressursheftet om undervisning i seksualitet. Kapittel om seksuell trakassering, kjønnsrelatert mobbing og homofobisk eriting	14 %	7 %
Kjetil og Kjartan tips mot mobbing, filmer og plakat	36 %	17 %
www.dubestemmer.no. Undervisningspakke om digital mobbing, personvern og sikker nettbruk	38 %	18 %
Ingen av delene	43 %	73 %
Antall	(N=58)	(N=122)

14 prosent av skoleeierne som har brukt nettbasert veiledning og materiell for satsningen *Bedre læringsmiljø* og 7 prosent av alle skoleeiere har brukt ressursheftet om undervisning i seksualitet. Henholdsvis 36 og 17 prosent har brukt "Kjetil og Kjartan", mens henholdsvis 38 og 18 prosent har brukt "Du bestemmer". 43 prosent av skolene som har brukt nettbasert veiledning og materiell for satsningen *Bedre læringsmiljø* og 73 prosent av alle skoleeiere har ikke brukt noen av de tre typene materiell for arbeid mot mobbing.

Tabell 5.13 *Bruk av materiell for annet arbeid for bedre læringsmiljø. Etter trinn.*

	Prosent av de som har brukt materiell	Prosent av alle skoleeiere
Veiledning i regelverk om skolemiljø	62 %	30 %
Veiledere for beredskap og krisehåndtering i skolen	45 %	21 %
Idé- og ressursbank for fysisk aktivitet	59 %	28 %
Læringsressurs om folkemord, rasisme og diskriminering	2 %	1 %
Råd og ressurser til hjem-skole-samarbeid	29 %	14 %
Veileder for skolemiljøutvalg	47 %	22 %
Rådgivningstjenesten for skoleanlegg	19 %	9 %
Ingen av delene	24 %	64 %

Veiledning i regelverk om skolemiljø og idé- og ressursbank for fysisk aktivitet er brukt av omtrent 60 prosent av de skoleeierne som har brukt nettbasert veiledning og materiell for satsningen *Bedre læringsmiljø* og omtrent 30 prosent av samtlige skoleeiere. Veileder for beredskap og krisehåndtering og veileder for skolemiljøutvalg er brukt av snaut halvparten av de skoleeierne som har brukt nettbasert veiledning og materiell og drøyt 20 prosent av samtlige skoleeiere. Deretter følger råd og ressurser til hjem-skole-samarbeid og rådgivningstjenesten for skoleanlegg. Læringsressurs om folkemord, rasisme og diskriminering er knapt nok tatt i bruk av skoleeierne, slik det også var for skolene (tabell 5.10). 24 prosent av de skoleeierne som har brukt materiell og 64 prosent av samtlige skoleeiere har ikke brukt noen av de typene materiell som er nevnt i tabell 5.13.

5.4 Oppsummering

Kartleggingen av kjennskap til satsningen *Bedre læringsmiljø* og bruken av materiell som er laget for satsningen kan summeres opp i en enkel tabell, der vi presenterer både kjennskap og bruk av materiell i samme tabell. Vi skiller da mellom fem kategorier. 1) Skoler som ikke kjenner til satsningen, 2) skoler som kjenner til satsningen, men ikke har brukt noe av materialet, 3) skoler som kjenner til satsningen og har brukt alle tre kategorier av materiell 4) skoler som kjenner til satsningen og ikke har brukt materiell om helhetlig arbeid, men begge de to andre kategoriene og 5) skoler som kjenner til satsningen og har andre kombinasjoner av bruk av materiell.

Tabell 5.14 Kjennskap til satsningen Bedre læringsmiljø og bruk av materiell etter skoletype.

	Barne- og				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Kjenner ikke til satsningen	17 %	17 %	15 %	16 %	16 %
Kjenner, har ikke brukt materiell	51 %	48 %	57 %	60 %	53 %
Har brukt alle typer materiell	16 %	14 %	16 %	10 %	14 %
Bare mobbing og annet	9 %	13 %	10 %	3 %	9 %
Andre kombinasjoner av materiell	7 %	8 %	2 %	10 %	7 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=329)	(n=145)	(n=94)	(n=88)	(N=656)

16 prosent av skolene kjenner ikke til satsningen *Bedre læringsmiljø*. Det er ingen forskjell etter skoletype. 53 prosent kjenner til satsningen, men har ikke brukt noen typer materiell, verken materiell for helhetlig arbeid med læringsmiljøet, informasjon og materiell mot mobbing, eller de andre formene for veiledning, rådgivning eller ressurser. Det er her en svak tendens til at det er minst bruk av materiell på de øverste trinnene. 14 prosent av skolene har brukt alle tre hovedformer av materiell. Alle tre former i kombinasjon brukes litt oftere i grunnskolen enn i videregående skole. 9 prosent har ikke brukt materiell for helhetlig arbeid med læringsmiljøet, men både materiell for arbeid mot mobbing og annet materiell. Dette er svært uvanlig i videregående skole. Endelig er det en samlekategori på 7 prosent med ulike kombinasjoner av de tre hovedformene for materiell, rådgivning eller ressurser.

Tabell 5.15 Kjennskap til satsningen Bedre læringsmiljø og bruk av materiell etter folketall.

	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Fylke	Alle
Kjenner ikke til satsningen	10 %	12 %	7 %	13 %	10 %
Kjenner, ikke brukt materiell	64 %	44 %	33 %	56 %	50 %
Brukt begge typer materiell	19 %	15 %	43 %	13 %	23 %
Bare mobbing	2 %	3 %	7 %	6 %	4 %
Bare annet	5 %	26 %	10 %	13 %	13 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=42)	(n=34)	(n=30)	(n=16)	(n=122)

Fordelingen for skoleeierne ligner mye på den vi finner for skolene, men både kjennskap og bruk av materiell har litt større omfang. Likevel er det slik at bare til sammen 40 prosent kjenner til satsningen *Bedre læringsmiljø* og har brukt materiell. Det er en tydelig forskjell i bruk av materiell etter kommunestørrelse, slik at 60 prosent av de største kommunene kjenner til satsningen og har brukt materiell, mot bare 26 prosent av de minste kommunene. Når vi ser alle kommuner under ett, er bruk og kjennskap noe mer utbredt i kommunene enn i fylkene.

6 Tidlig innsats, tilpasset opplæring og frafall

Fra og med høsten 2009 er det innført plikt til tidlig innsats i norsk eller samisk og matematikk for elever på 1. til 4. trinn. Opplæringslovens § 1-3 er gitt en ny utforming med et nytt andre ledd som konkretiserer den generelle plikten til tilpasset opplæring som er regulert i første ledd. Den aktuelle paragrafen lyder nå slik:

§ 1-3. Tilpassa opplæring og tidleg innsats

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten.

På 1. til 4. årstrinn skal kommunen sørge for at den tilpassa opplæringa i norsk eller samisk og matematikk mellom anna inneber særleg høg lærartettleik, og er særleg retta mot elevar med svak dugleik i lesing og rekning.

Første ledd er en generell instruks om plikten til tilpasset opplæring for alle elever, mens andre ledd lovfester plikten til tilrettelegging i form av tidlig innsats for elever på 1. til 4. trinn i fagene norsk eller samisk og matematikk. Innsatsen skal rettes mot elever som er svake i lesing og regning. Utdanningsdirektoratet ønsker å få kunnskap om hvordan denne lovendringen er mottatt av skoler og skoleeiere og hvordan skolene og skoleeierne avdekker og følger opp behovene for tidlig innsats.

6.1 Lovendringen om tidlig innsats har i noen grad hatt positiv effekt

Skolene er spurt om i hvilken grad endringene fra august 2009 i opplæringsloven § 1-3 innebar forbedringer i skolens mulighet til å tilpasse opplæringen til elevenes evner og forutsetninger. Det må kunne sies at det kanskje er noe tidlig å spørre om dette allerede et drøyt halvår etter at lovendringen er satt i verk, men få skoler synes likevel å ha problemer med å svare. Høyest prosent som svarer "vet ikke" finner vi på de rene ungdomsskolene, mens den er lavest på de rene barneskolene.

Tabell 6.1 Betydning av endring i opplæringslovens § 1-3 etter trinn.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ikke i det hele tatt	8 %	8 %	13 %	16 %	10 %
I liten grad	21 %	24 %	32 %	27 %	24 %
I noen grad	53 %	44 %	36 %	43 %	47 %
I stor grad	15 %	16 %	7 %	10 %	13 %
Vet ikke	3 %	7 %	12 %	5 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=319)	(n=144)	(n=91)	(n=82)	(N=636)

60 prosent av skolene svarer at endringene i noen eller stor grad innebar forbedringer. Andelen av skolene som svarer at lovendringen i noen eller stor grad innebar endringer for muligheten til tilpasset opplæring er betydelig høyere på de rene barneskolene sammenliknet med ungdomsskolene og de videregående skolene. 1 - 10 skolene kommer her i en mellomstilling, men også de avviker signifikant fra de rene ungdomsskolene. Svarmønstret er ikke overraskende ettersom lovendringen nettopp gjelder innsats på 1. til 4. trinn. Når 60 prosent av skolene sett under ett mener at lovendringen i noen eller stor grad innebar forbedringer i skolens mulighet til å tilpasse opplæringen til elevenes evner og forutsetninger, må vi kunne fastslå at endringen er godt mottatt. Dette særlig tatt i betraktning av at endringen bare har hatt effekt i noen måneder. Det er ingen sammenheng mellom landsdel og vurderingen av lovendringens betydning. Derimot er det en tendens til at de største skolene i mindre grad enn de mellomstore og de små mener at lovendringen har ført til forbedringer (ikke vist i tabell).

Tabell 6.2 Plan for å avdekke den enkelte elevs behov etter skolestørrelse.

Har skoleledelsen en skriftlig plan for å avdekke den enkelte elevs behov for tidlig innsats og tilpasset opplæring?				
	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Ja	57 %	66 %	72 %	65 %
Nei	41 %	31 %	27 %	33 %
Vet ikke	3 %	3 %	2 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=214)	(n=210)	(n=211)	(N=635)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

To av tre skoler har en skriftlig plan for å avdekke den enkelte elevs behov for tidlig innsats og tilpasset opplæring. Det er en statistisk signifikant forskjell mellom de største og de minste skolene, mens vi ikke finner noen forskjell av betydning etter landsdel eller trinn. Kommunene er stilt et likelydende spørsmål (tabell 6.3).

Tabell 6.3 Plan for å avdekke den enkelte elevs behov blant skoleeiere etter landsdel.

Har skoleeier en skriftlig plan for å avdekke den enkelte elevs behov for tidlig innsats og tilpasset opplæring?				
	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Alle
Ja	45 %	26 %	54 %	41 %
Nei	55 %	72 %	43 %	57 %
Vet ikke	0 %	3 %	3 %	2 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=31)	(n=39)	(n=35)	(N=105)

41 prosent av kommunene har skriftlige planer for å avdekke den enkelte elevs behov, mot 65 prosent av skolene. Dette følges altså mye bedre opp på skolenivå enn på skoleeiernivå. Det er en statistisk signifikant forskjell mellom kommunene på Sør- og Vestlandet og de i Midt- og Norge, slik at den første gruppa bare i liten grad har skriftlige planer. Kommunene i Øst-Norge er i en mellomstilling. Innenfor denne landsdelen skiller Oslo og Akershus-kommunene seg ut, men disse er så få at forskjellen ikke kan tillegges vekt.

Skoler med elever på 1. til 4. trinn er spurt om hvordan vurderingen av den enkelte elevs behov for tidlig innsats foregår. Det skiller mellom tre tilnæringer, nemlig vurdering gjennom læringssituasjonen, konkrete vurderinger og anmodning fra foreldre.

Tabell 6.4 Tilnæringer for å avdekke den enkelte elevs behov.

Hvordan foregår vurderingen av den enkelte elevs behov for tidlig innsats på 1. til 4. årstrinn?			
	Gjennom den ordinære læringssituasjonen	Ved konkrete vurderinger	Etter anmodning fra foreldre
Ikke i det hele tatt		0 %	1 %
I liten grad	0 %	1 %	32 %
I noen grad	8 %	21 %	50 %
I stor grad	87 %	75 %	8 %
Vet ikke		0 %	0 %
Ubesvart	4 %	3 %	9 %
Total	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=470)	(N=470)	(N=470)

87 prosent av skolene svarer at vurderingen i stor grad foregår gjennom den ordinære læringssituasjonen, mens 75 prosent svarer at det i stor grad foregår ved konkrete vurderinger. Vurderinger etter anmodning fra foreldre er noe mindre vanlig og en av tre skoler svarer at dette foregår i liten grad. Vi finner ingen systematiske forskjeller mellom rene barneskoler og 1 – 10 skoler, og heller ikke etter skolestørrelse eller landsdel.

6.2 Kommunenes oppfølging av lovendringen om tidlig innsats

Skoleeierne i grunnskolen er for 2010 kompensert med 1 milliard kroner gjennom kommunerammen for å støtte tiltak for tidlig innsats og tilpasset opplæring i tråd med endringene i opplæringsloven. Vi har spurt i hvilken grad kommunens andel av midlene er brukt for å følge opp lovendringen.

Tabell 6.5 I hvilken grad er kommunens andel av midlene brukt for å følge opp lovendringen. Etter kommunestørrelse.

I hvor stor grad vil du si at kommunens andel av midlene er brukt til å følge opp lovendringen?				
	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Alle
Ikke i det hele tatt	7 %			3 %
Delvis	55 %	50 %	37 %	48 %
I sin helhet	38 %	50 %	63 %	49 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=42)	(n=34)	(n=30)	(N=106)

Kommunene deler seg likt mellom de som svarer at midlene i sin helhet er brukt til å følge opp lovendringen og de som svarer at dette delvis er tilfelle. I noen ganske få kommuner har ikke midlene gått til dette i det hele tatt. Det er en tydelig sammenheng mellom kommunestørrelse og hvor stor del av midlene som har blitt brukt slik forutsetningen var.

Tabell 6.6 I hvilken grad er kommunens andel av midlene brukt for å følge opp lovendringen. Etter kommunestørrelse.

I hvor stor grad vil du si at kommunens andel av midlene er brukt til å følge opp lovendringen?				
	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Alle
Ikke i det hele tatt		3 %	6 %	3 %
Delvis	35 %	50 %	57 %	48 %
I sin helhet	65 %	47 %	37 %	49 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=31)	(n=40)	(n=35)	(N=106)

Kommunene i Øst-Norge skiller seg ut ved at to av tre har brukt midlene i sin helhet til å følge opp lovendringen, mens andelen er 37 prosent blant kommunene i Midt- og Nord-Norge. Noe av den geografiske forskjellen henger sammen med at halvparten av de største kommunene finns i Øst-Norge og bare en av sju av de minste. Hele den geografiske forskjellen forsvinner likevel ikke når det kontrolleres for kommunestørrelse.

Tabell 6.7 Prosentandel av kommunene som har lagt føringer på skolene for hvordan plikten til tidlig innsats skal følges opp. Etter kommunestørrelse og landsdel.

Har skoleeier lagt føringer på skolene for hvordan plikten til tidlig innsats skal følges opp?					
	Øst-Norge	Sør- og Vest-Norge	Midt- og Nord-Norge	Alle	Antall
De minste	67 %	36 %	32 %	38 %	(n=43)
De mellomstore	40 %	63 %	43 %	52 %	(n=34)
De største	80 %	44 %	33 %	60 %	(n=30)
Alle	65 %	49 %	34 %	49 %	(N=107)
Antall	(n=31)	(n=40)	(n=36)	(N=107)	

Halvparten av kommunene svarer at de har lagt føringer på sine grunnskoler for hvordan plikten til tidlig innsats skal følges opp. Det er en systematisk forskjell etter folketall når det gjelder slike føringer. Mens bare 38 prosent av de minste kommunene gjør dette, gjelder det 60 prosent av de største kommunene. Det er også en systematisk geografisk forskjell. To av tre kommuner i Øst-Norge legger slike føringer på skolene, mot bare en av tre kommuner i Midt- og Nord-Norge. Det er de store kommunene i Øst-Norge som i størst grad legger føringer på skolene for hvordan plikten til tidlig innsats skal følges opp.

I alt 50 kommuner har spesifisert nærmere når det gjelder hvilke føringer de har lagt på skolene for oppfølging av tidlig innsats og tiltak som er satt inn. Oversikten gjengis i sin helhet i et eget vedlegg. Økt elevtimetall, økt lærertetthet, kartleggingsprøver og bedre samarbeid mellom barnehage og skole er blant de tiltakene som går igjen.

6.3 Elever som står i fare for å falle ut av skolen

Som en oppfølging av spørsmålene om tidlig innsats og tilpasset opplæring er skolene også stilt spørsmål om elever som av ulike grunner står i fare for å falle ut av skolen. Dette er et spørsmål

som selvsagt må forventes å bli tolket veldig ulikt av skoler på ulike trinn. For videregående skoler dreier dette seg helt konkret om frafall som vi vet angår en betydelig andel av elevene, på ungdomstrinnet vil det kunne dreie seg om at eleven har stort fravær og kanskje velger ikke å søke om opptak i videregående opplæring, mens det på barnetrinnet vil dreie seg om noen ganske få elever som skolen av ulike grunner ikke klarer å gi et adekvat tilbud. Vi kan heller ikke utelukke at spørsmålet kan være relevant for skoler der foreldre holder barna borte fra undervisningen.

Tabell 6.8 Elever som står i fare for å falle ut av skolen.

Har skolen elever som av ulike grunner står i fare for å falle ut av skolen?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	20 %	44 %	78 %	88 %	43 %
Nei	77 %	56 %	21 %	11 %	56 %
Vet ikke	2 %		1 %	1 %	2 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=322)	(n=144)	(n=94)	(n=82)	(N=642)

Ikke uventet er det stor forskjell mellom skolene etter trinn. mens 88 prosent av de videregående skolene og 78 prosent av ungdomsskolene svarer bekreftende, er andelen 44 prosent for 1 -10 skolene og 20 prosent for de rene barneskolene. Det er også en tydelig sammenheng mellom skolestørrelse og forekomst av elever som står i fare for å falle utenfor. 27 prosent av de minste skolene svarer ja på spørsmålet, 44 prosent av de mellomstore og 58 prosent av de største (tabell 6.5). Dette virker logisk, ettersom sannsynligheten for at en skole har en eller flere slike elever vil øke med elevtallet. Det er jo her ikke snakk om hvor mange slike elever hver skole har, men om skolen har slike elever eller ikke.

Tabell 6.9 Prosentandel av skolene som har elever som av ulike grunner står i fare for å falle ut av skolen. Etter skolestørrelse og landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle	Antall
De minste	50 %	35 %	19 %	29 %	27 %	(n=214)
De mellomstore	50 %	39 %	46 %	44 %	44 %	(n=210)
De største	66 %	65 %	51 %	45 %	58 %	(n=211)
Alle	60 %	46 %	36 %	37 %	43 %	(N=635)
Antall	(n=96)	(n=171)	(n=228)	(n=147)	(N=642)	

Tabell 6.9 viser også at det en større andel av skolene i Oslo og Akershus har elever som står i fare for å falle ut av skolen. Noe av denne forskjellen henger sammen med at det er mange store skoler her, og litt av effekten forsvinner når det kontrolleres for skolestørrelse.

Skolene som oppgir at de har elever som på en eller annen måte står i fare for å falle ut av skolen er bedt om å angi sin bruk av tre ulike typer tiltak for å følge opp slike elever.

Tabell 6.10 Tiltak for å følge opp elever som står i fare for å falle ut av skolen. Skolen som opplyser at de har slike elever.

Hvilke tiltak har skoleledelsen for å følge opp elever som på en eller annen måte står i fare for å falle ut av skolen?			
	Innkaller til samtaler	Tilrettelegger undervisningen	Setter inn ekstra ressurser mot denne eleven
Ikke i det hele tatt			
I liten grad			5 %
I noen grad	2 %	17 %	32 %
I stor grad	98 %	83 %	63 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=276)	(N=276)	(N=275)

Praktisk talt alle skoler oppgir at de i stor grad innkaller til samtaler, mens fem av seks skoler oppgir at de i stor grad tilrettelegger undervisningen. Det er ikke like selvsagt at det settes inn ekstra ressurser mot eleven det gjelder, men 63 prosent av skolene svarer at de også gjør dette i stor grad.

6.4 Ordensreglement

I opplæringsloven fastslås skoleeiers plikt til å gi forskrifter om ordensreglement for den enkelte skole.

§ 2-9. Ordensreglement og liknande

Kommunen skal gi forskrifter om ordensreglement for den enkelte grunnskolen. Reglementet skal gi reglar om rettane og pliktene til elevane så langt dei ikkje er fastsette i lov eller på annan måte. Reglementet skal innehalde reglar om åtferd, reglar om kva tiltak som skal kunne brukast mot elevar som bryt reglementet og reglar om framgangsmåten når slike saker skal behandlast.

§ 3-7. Ordensreglement og liknande

Fylkeskommunen skal gi forskrifter om ordensreglement for den enkelte vidaregåande skolen. Reglementet skal gi reglar om rettane og pliktene til elevane så langt dei ikkje er fastsette i lov eller på ein annan måte. Reglementet skal innehalde reglar om åtferd, reglar om kva for tiltak som skal kunne brukast mot elevar som bryt reglementet, og reglar om framgangsmåten når slike saker skal behandlast.

Skolene er spurt om de har et ordensreglement. Med unntak av to grunnskoler skoler svarer samtlige skoler at de har slikt reglement. Skoleeierne er spurt om de utarbeider ordensreglement for skolene i kommunen eller fylket.

Tabell 6.11 Utarbeider skoleeier ordensreglement?

Utarbeider skoleeier ordensreglement for skolene i kommunen/fylket?			
	Fylkes- kommune	Kommune	Alle
Ja	93 %	64 %	68 %
Nei	7 %	36 %	32 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=15)	(N=106)	(N=121)

14 av 15 fylkeskommuner og 64 prosent av kommunene utarbeider ordensreglement for sine skoler. Det er ingen forskjell av betydning etter landsdel eller kommunestørrelse når det gjelder utarbeiding av ordensreglement.

6.5 Frukt og grønt

Fra høsten 2007 ble det innført en ordning med et økonomisk tilskudd til kommunene øremerket slik at alle skoler med ungdomstrinn skulle kunne tilby sine elever gratis frukt og grønnsaker. Både skoler og skoleeiere er spurt om de tilbyr elevene gratis frukt og grønnsaker. Bare en av 15 fylkeskommuner tilbyr dette, mot 93 prosent av kommunene.

Tabell 6.12 Tilbyr skoleeier elevene gratis frukt og grønt?

Tilbyr skoleeier elevene gratis frukt og grønt?			
	Fylkes- kommune	Kommune	Alle
Ja	7 %	93 %	83 %
Nei	93 %	7 %	17 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=15)	(N=106)	(N=121)

På skolenivå avspeiles det tydelig hvem ordningen er særlig rettet mot, nemlig elevene på ungdomstrinnet. 92 prosent av 1 – 10 skolene og 96 prosent av ungdomskolene tilbyr elevene gratis frukt og grønt hver dag. En av tre barneskoler gjør det samme.

Tabell 6.13 Hvor ofte tilbys elevene frukt og grønt? Trinn.

Hvor ofte tilbys elevene gratis frukt og grønt?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdoms- trinn	Videregående	Alle
Aldri	63 %	3 %	2 %	79 %	43 %
Månedlig	2 %	1 %		4 %	2 %
Ukentlig	3 %	3 %	2 %	7 %	3 %
%Daglig	32 %	92 %	96 %	10 %	52 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=323)	(n=143)	(n=94)	(n=82)	(N=642)

Også blant de videregående skolene er det en av fem skoler som har ordning med tilbud om gratis frukt og grønt til elevene og omtrent halvparten av disse skolene tilbyr dette hver dag.

6.6 Oppsummering

Fra skoleåret 2009 – 2010 gjelder en særskilt plikt for tidlig innsats i norsk eller samisk og i matematikk for elever på 1. til 4. trinn i grunnskolen. 68 prosent av de rene barneskolene og 60 prosent av 1 – 10 skolene mener at lovendringen i noen eller stor grad innebærer forbedringer i skolens mulighet til å tilpasse opplæringen etter elevenes evner og forutsetninger. Oppfølging av lovendringen vil trolig forenkles dersom skolen har en plan for å avdekke den enkelte elevs behov og to av tre skoler svarer at de har en slik plan, mens dette gjelder bare 41 prosent av skoleeierne.

De vanligste tilnærmingene for å avdekke den enkelte elevs behov på 1. – 4. årstrinn er gjennom den ordinære lærings situasjonen og ved konkrete vurderinger, mens å gjøre dette etter anmodning fra foreldre er noe mindre vanlig.

De største kommunene og kommunene i Øst-Norge ser ut til å følge opp lovendringen om tidlig innsats i størst grad, både ved at de i størst grad har brukt de avsatte midlene til å følge opp lovendringen og ved at de legger føringer på sine skoler for hvordan plikten om tidlig innsats skal følges opp.

88 prosent av de videregående skolene og 78 prosent av ungdomskolene rapporterer at de har elever som står i fare for å falle ut av skolen. Samtlige skoler rapporterer at de innkaller til samtaler i slike tilfelle og de aller fleste tilrettelegger undervisningen og setter inn ekstra ressurser.

Praktisk talt samtlige skoler har et ordensreglement. 14 av 15 fylker og to av tre kommuner utarbeider ordensreglement for sine skoler.

93 prosent av kommunene tilbyr elevene frukt og grønt. På skolenivå viser det seg at praktisk talt alle skoler som har elever på ungdomstrinnet tilbyr dem frukt og grønt. I tillegg gjør 37 prosent av barneskolene og 21 prosent av de videregående skolene dette.

7 Elevenes psykososiale miljø

Elevenes psykososiale miljø er tema for felles nasjonalt tilsyn i 2010 og vil være et viktig satsingsområde i tiden fremover. Dette temaet ble også belyst i Utdanningsdirektoratets spøringer våren og høsten 2009. Svarene fra spørningene vil bli brukt til å supplere funnene fra tilsynet.

7.1 Omfang av henvendelser fra elever og foreldre

Skolene er spurt om hvor mange henvendelser om det psykososiale miljøet de mottar fra elever og foreldre i løpet av et skoleår. Det viser seg at det er stor variasjon i dette både etter trinn, skolestørrelse og landsdel. Drøyt halvparten av skolene rapporterer om færre enn fem henvendelser i løpet av et skoleår, men denne andelen er betydelig lavere ved ungdomsskolene, der en av tre skoler mottar færre enn fem henvendelser og 20 prosent av flere enn 10 henvendelser. Det er ubetydelige forskjeller mellom de tre øvrige skoletypene (tabell 7.1). Her hadde det vært interessant å vite hvor mange skoler som ikke mottar noen henvendelser i det hele tatt.

Tabell 7.1 Omfang av henvendelser om det psykososiale miljøet etter trinn.

Hvor mange henvendelser om det psykososiale miljøet mottar skolen fra elever eller foreldre i løpet av et skoleår?	Barne- og ungdomstrinn		Ungdoms-	Videregående	Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	trinn		
Færre enn 5 henvendelser	57 %	55 %	34 %	54 %	53 %
6 - 10 henvendelser	30 %	31 %	46 %	31 %	33 %
11 - 20 henvendelser	8 %	10 %	16 %	5 %	9 %
Over 20 henvendelser	5 %	4 %	4 %	11 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100	100 %	100 %
Antall	(n=326)	(n=144)	(n=94)	(n=84)	(N=648)

Noe av forklaringen på at ungdomsskolene kommer ut med flere henvendelser, kan ligge i at de i gjennomsnitt er større, men dette er ikke hele forklaringen, ettersom de videregående skolene ikke skiller seg ut på denne måten. Tabell 7.2 viser for øvrig at det er en svært tydelig sammenheng mellom skolestørrelse og antall henvendelser.

Tabell 7.2 Omfang av henvendelser om det psykososiale miljøet etter skolestørrelse.

Hvor mange henvendelser om det psykososiale miljøet mottar skolen fra elever eller foreldre i løpet av et skoleår?	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Færre enn 5 henvendelser	72 %	52 %	33 %	53 %
6 - 10 henvendelser	19 %	37 %	42 %	33 %
11 - 20 henvendelser	5 %	7 %	15 %	9 %
Over 20 henvendelser	3 %	4 %	10 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=221)	(n=212)	(n=215)	(N=648)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Mens tre av fire av de minste skolene mottar færre enn fem henvendelser i løpet av et år, gjelder dette bare en av tre blant de største skolene. En av fire av de største skolene mottar flere enn 10 henvendelser i løpet av et skoleår. Tabell 7.3 viser at det også er variasjon mellom landsdelene med hensyn til antall henvendelser.

Tabell 7.3 Omfang av henvendelser om det psykososiale miljøet etter landsdel.

Hvor mange henvendelser om det psykososiale miljøet mottar skolen fra elever eller foreldre i løpet av et skoleår?

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Færre enn 5 henvendelser	39 %	45 %	59 %	60 %	53 %
6 - 10 henvendelser	40 %	35 %	30 %	28 %	33 %
11 - 20 henvendelser	15 %	9 %	7 %	8 %	9 %
Over 20 henvendelser	6 %	10 %	3 %	3 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=95)	(n=172)	(n=233)	(n=148)	(N=648)

Men en av fem skoler i Oslo og Akershus og på Østlandet mottar flere enn 10 henvendelser fra elever og foreldre om det psykososiale miljøet i løpet av et år, gjelder dette bare en av ti skoler i resten av landet. Her spiller imidlertid skolestørrelse en viss rolle, men er likevel ikke hele forklaringen på geografiske forskjeller. Når vi kontrollerer for skolestørrelse, forsvinner den geografiske forskjellen for de største skolene, mens den fortsatt er der for de minste.

7.2 Rutiner og retningslinjer for behandling av henvendelser

Skolene er spurt om de har rutiner og retningslinjer for behandling av henvendelser som kommer fra elever og foreldre om det psykososiale miljøet. I alt 91 prosent av skolene svarer bekreftende på dette. Tabell 7.4 viser sammenhengen mellom skolestørrelse og om skolen har slike rutiner.

Tabell 7.4 Rutiner for behandling av henvendelser om det psykososiale miljøet etter skolestørrelse.

Har skolen egne rutiner og retningslinjer for behandling av henvendelser som kommer fra elever eller foreldre om det psykososiale miljøet?				
	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Ja	85 %	94 %	95 %	91 %
Nei	13 %	6 %	4 %	8 %
Vet ikke	1 %	0 %	1 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=219)	(n=212)	(n=215)	(N=646)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Forskjellen etter skolestørrelse er på 10 prosentpoeng mellom de minste skolene og de øvrige og dette er statistisk signifikant. Vi finner ingen forskjell etter trinn eller landsdel. Vi har også undersøkt om det er en sammenheng med antall henvendelser skolen mottar i løpet av et år, men finner ikke dette.

Når elever eller foreldre har henvendt seg til skolen om det psykososiale miljøet, har skolen en forpliktelse til å følge opp dette i følge opplæringslovens § 9a-3. Skolene er spurt om hvordan de som oftest besvarer slike henvendelser og deler seg likt mellom muntlige og skriftlige svar på henvendelsene. Det er imidlertid en signifikant forskjell etter landsdel slik at skolene i Oslo og Akershus og i Midt- og Nord-Norge i betydelig større grad besvarer henvendelsene skriftlig enn skolene i resten av landet.

Tabell 7.5 Rutiner for å besvare henvendelser om det psykososiale miljøet etter landsdel.

På hvilken måte besvares som oftest slike henvendelser?					
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Skriftlig	63 %	41 %	45 %	59 %	50 %
Muntlig	37 %	58 %	54 %	41 %	50 %
Vet ikke		1 %	1 %		0 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=95)	(n=172)	(n=233)	(n=148)	(N=648)

Vi finner også en tendens til at de største skolene i større grad enn de minste besvarer henvendelsene skriftlig, men forskjellen er ikke statistisk signifikant. Det er ingen forskjell av betydning etter trinn.

Det vanligste å gjøre når skolen får henvendelser med anmodning om tiltak er å gjennomføre samtaler med de involverte uten at det fattes enkeltvedtak (tabell 7.6). Nærmere 90 prosent av skolene svarer at de ofte eller alltid gjør dette. Til sammen 80 prosent av skolene svarer at de ofte eller alltid skriftliggjør henvendelser og tiltak, mens 43 prosent ofte eller alltid fatter enkeltvedtak om tiltak. Over halvparten av skolene fatter sjelden eller aldri enkeltvedtak.

Tabell 7.6 Hva gjør skolen når den får henvendelser om elevenes psykososiale miljø med anmodning om tiltak?

Hva gjør skolen når den får henvendelser om elevenes psykososiale miljø med anmodning om tiltak?			
	Gjennomfører samtaler med de involverte uten at det fattes enkeltvedtak	Skriftliggjør henvendelser og tiltak	Fatter enkeltvedtak om tiltak med informasjon om klagemulighet
Aldri	3 %	1 %	10 %
Sjelden	10 %	20 %	46 %
Ofte	45 %	48 %	22 %
Alltid	42 %	32 %	21 %
Vet ikke	0 %	0 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=596)	(N=605)	(N=612)

Tabell 7.6 gjengir bare hovedtallene for hva skolene gjør når de mottar henvendelser med anmodning om tiltak. Vi har sett nærmere på hvordan dette varierer med skolestørrelse, trinn og landsdel. Vi finner ingen variasjon av betydning etter trinn. Det er derimot en tendens til at de største skolene i større grad enn de mellomstore og minste fatter enkeltvedtak (ikke vist i tabell). Videre er det en tendens til mer skriftliggjøring og flere enkeltvedtak i Oslo og Akershus og i Midt- og Nord-Norge enn i resten av landet (ikke vist i tabell).

Skolene er også stilt følgende spørsmål: ”Omtrent hvor ofte påklages skolens enkeltvedtak etter at en elev eller foreldre har bedt om tiltak?” 99 prosent av skolene svarer at dette skjer i færre enn 10 prosent av tilfellene. Det er ingen variasjon etter trinn, skolestørrelse eller landsdel, og det er heller ingen sammenheng mellom hvor mange henvendelser om det psykososiale miljøet en skole mottar og hvor stor andel av vedtakene som påklages.

7.3 Oppfølging av Opplæringslovens kapittel 9a

Både skoler og skoleeiere har besvart spørsmål om de har skriftlige rutiner for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9 a følges opp. Da et likelydende spørsmål ble stilt til skoleeierne høsten 2009, svarte 61 prosent av kommunene og åtte av 18 fylker at de hadde slike rutiner. Et tilsvarende, men ikke helt likelydende spørsmål ble stilt også våren 2009. Da svarte 47 prosent av kommunene og 8 av 17 fylker bekreftende.

Tabell 7.7 Prosentandel av skoler og skoleeiere som oppgir at de har skriftlige rutiner og retningslinjer for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9a oppfylles.

	Har skolen/skoleeier skriftlige rutiner og retningslinjer for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9 a oppfylles?			
	Grunnskoler	Videregående skoler	Kommuner	Fylker
Vår 2009	-	-	47 %	47 %
Høst 2009	-	-	61 %	44 %
Vår 2010	65 %	70 %	66 %	73 %

Over tid har det vært en økning i andelen av kommunene som svarer bekreftende på spørsmålet. Fra høsten 2009 til våren 2010 har også antallet fylker som svarer bekreftende økt. Vi ser dessuten at andelen som svarer bekreftende er omtrent like høy blant skoler som blant skoleeiere.

Tabell 7.8 Prosentandel av skoler og skoleeiere som oppgir at de har skriftlige rutiner og retningslinjer for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9a oppfylles. Etter skole- og kommunestørrelse.

	Har skolen / skoleeier skriftlige rutiner og retningslinjer for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9 a oppfylles?		
	De minste	De mellomstore	De største
Grunnskole	63 %	68 %	65 %
Videregående	75 %	76 %	56 %
Kommune	57 %	65 %	79 %

Tabellen viser at det fortsatt er en sammenheng mellom kommunestørrelse og i hvilken grad kommunene har skriftlige rutiner og retningslinjer, slik det var våren 2009. Andelen har imidlertid økt mer blant de minste og mellomstore kommunene enn blant de største, henholdsvis 22 og 18 prosentpoeng, mot 11 prosentpoeng. Vi finner ingen tilsvarende sammenheng med skolestørrelse, Utvalget av videregående skoler er for lite til at forskjellen mellom de største skolene og de øvrige gruppene blir statistisk signifikant.

De skolene og skoleeierne som svarer at de har skriftlige rutiner og retningslinjer for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9 a oppfylles er dessuten spurt om hvor ofte skriftlige rutiner og retningslinjer for etterlevelse av undersøkelses- og varslingsplikten i opplæringsloven § 9a-3, andre ledd følges opp. Dette gjelder undersøkelses- og varslingsplikten, og leddet lyder: ”Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.”

Tabell 7.9 Frekvens for evaluering for skriftlige rutiner og retningslinjer for etterlevelse av undersøkelses- og varslingsplikten i opplæringslovens §9a-3, andre ledd.

Hvor ofte evalueres skriftlige rutiner og retningslinjer for etterlevelse av undersøkelses- og varslingsplikten i opplæringsloven § 9a-3, andre ledd?				
	Grunnskole	Videregående	Kommune	Fylke
Kvartalsvis eller oftere	3 %	5 %	1 %	
Halvårlig	11 %	5 %	4 %	18 %
Årlig	59 %	59 %	79 %	82 %
Sjeldnere	21 %	24 %	16 %	
Vet ikke	5 %	7 %		
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=368)	(N=58)	(N=70)	(N=11)

Flertallet av skoler og skoleeiere oppgir at de evaluerer sine rutiner årlig. Det er ingen forskjell av betydning mellom grunnskoler og videregående skoler, eller mellom kommuner og fylker.

7.4 Oppsummering

Elevenes psykososiale miljø er tema for felles nasjonalt tilsyn i 2010 og temaet er belyst også i tidligere spørninger. Drøyt halvparten av skolene rapporterer om færre enn fem henvendelser fra elever og foreldre om det psykososiale miljøet. Det rapporteres om flest henvendelser på ungdomsskolene enn på andre skoletyper og på skolene i Øst-Norge enn i resten av landet.

Ni av ti skoler har egne rutiner og retningslinjer for behandling av henvendelser om det psykososiale miljøet. Skolene deler seg helt likt når det gjelder hvordan slike henvendelser besvares. Den ene halvparten gjør det muntlig, mens den andre besvarer henvendelsene muntlig. Skriftlige besvarelser er vanligere i Oslo og Akershus og i Midt- og Nord-Norge enn i resten av landet. Det vanligste å gjøre når skolen får henvendelser med anmodning om tiltak er å gjennomføre samtaler med de involverte uten at det fattes enkeltvedtak. Over halvparten av skolene fatter sjelden eller aldri enkeltvedtak etter henvendelser om elevenes psykososiale miljø.

Over tid har det vært en økning i andelen av kommunene som svarer bekreftende på spørsmålet om de har skriftlige rutiner for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9 a følges opp. To av tre kommuner har nå slike rutiner. Flertallet av skoler og skoleeiere oppgir at de evaluerer sine rutiner årlig.

8 Forebygging av alvorlige hendelser i skolen

Høsten 2009 ble det i samarbeid mellom skolene og Politiet arbeidet for å øke kunnskapen hos skoleeiere og skoleledere om forebygging av alvorlige skolehendelser. Politidirektoratet ga politidistriktene og lensmannskontorene rundt i landet beskjed om at ungdomsskoler og videregående skoler skulle ha førsteprioritet ved gjennomføringen av aktivitetene, og deretter barneskolene. Utdanningsdirektoratet ønsker å få svar på om skolene har hatt møte med Politiet, om de har fått bedre innsikt i problemstillinger knyttet til alvorlige skolehendelser, om de har utarbeidet beredskapsplaner og om det er gjennomført beredskapsøvelse ved skolen.

8.1 Stor variasjon i hvor mange skoler som har hatt møte med Politiet

Det innledende spørsmålet stilles for å få slått fast om skoleledelsen har hatt møte med Politiet i løpet av skoleåret og lyder: "Har skoleledelsen i løpet av dette skoleåret hatt møte med Politiet i forbindelse med beredskapsarbeid og forebygging av alvorlige skolehendelser?". Siden skolene har besvart spørsmålet i perioden 10. mars til 27. april er det stilt et eget oppfølgingsspørsmål til skoler som ikke har hatt slikt møte for å kartlegge om det er planer om å gjennomføre det. Dette spørsmålet kommer vi tilbake til. Tabell 8.1 viser at 45 prosent av skolene har gjennomført et møte med Politiet, men det er stor variasjon etter trinn og landsdel. Tabellen viser også at andelen som har hatt møte med Politiet varierer fra 22 prosent av barneskolene til 84 prosent av ungdomsskolene og fra 33 prosent av skolene på Sør- og Vestlandet til 71 prosent av skolene i Oslo og Akershus. Prioriteringen av ungdomsskolene og de videregående skolene er helt tydelig fulgt opp.

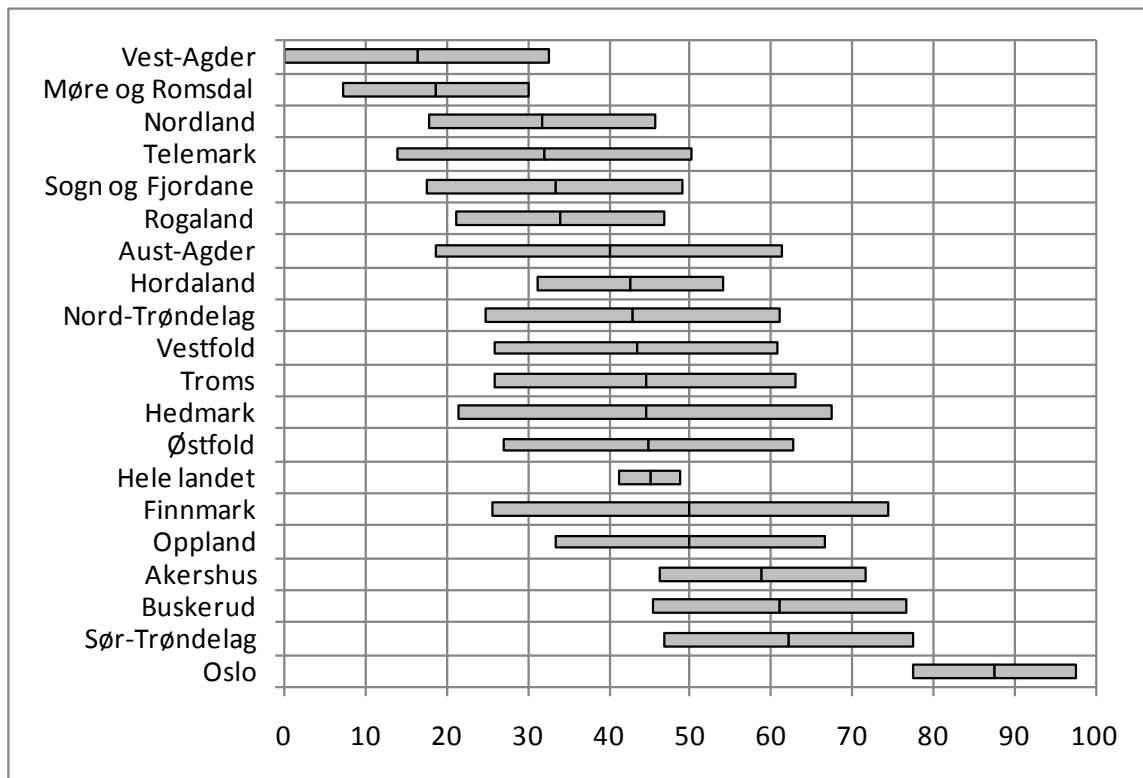
Tabell 8.1. Andel av skolene som har hatt møte med Politiet etter skoletrinn og landsdel.

Har skoleledelsen i løpet av dette skoleåret hatt møte med Politiet i forbindelse med beredskapsarbeid og forebygging av alvorlige skolehendelser? Andel av skolene som har hatt slikt møte.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle	Antall
Barnetrinn	55 %	23 %	8 %	23 %	22 %	(n=325)
Barne- og ungdomstrinn	73 %	64 %	35 %	61 %	54 %	(n=145)
Ungdomstrinn	92 %	88 %	72 %	80 %	84 %	(n=94)
Videregående	76 %	80 %	78 %	69 %	77 %	(n=86)
Alle	71 %	47 %	33 %	46 %	45 %	
Antall	(n=96)	(n=172)	(n=233)	(n=149)		(N=650)

Den laveste andelen finner vi blant barneskoler på Sør- og Vestlandet, der bare 8 prosent har hatt slikt møte, 92 prosent av ungdomsskolene i Oslo og Akershus har hatt møte. I figur q.1 viser vi prosentandelen av skolene som har gjennomført møte med Politiet for hvert enkelt fylke. Materialet er ikke stort nok til at vi samtidig kan skille mellom skoler etter nivå, slik at tallene gjelder alle skoler i fylket. I tillegg til prosentandelen viser figur 8.1 også den statistiske usikkerheten rundt denne andelen markert ved de grå feltene på hver side av midtstreken i

søylen, som angir prosentandelen. Størrelsen på de grå feltene avhenger av hvor stort utvalget er i hvert fylke og hvor stor variasjonen er i svarfordelingen. Jo flere skoler, desto mindre statistisk usikkerhet. Hvis alle skoler har gitt samme svar, er det ingen statistisk usikkerhet. Størst er den statistiske usikkerheten når det er like mange skoler som har hatt møte og som ikke har hatt møte. Når de grå feltene for to fylker overlapper hverandre, kan vi ikke si at det er noen forskjell av betydning mellom dem.

Figur 8.1 Prosentandel av skolene som har hatt møte med Politiet. Inkluderer alle skoler uavhengig av trinn. Med konfidensintervall på 5-prosentnivå.

Selv om vi må ta forbehold for at det også innenfor fylkene kan være geografiske forskjeller, gir figuren et ganske tydelig bilde. De 27 politidistriktene følger fylkesgrensene, men det er flere politidistrikter enn fylker. Det er også grunn til å tro at det kan være variasjon innenfor politidistriktene som igjen består av politistasjoner og lensmannskontorer. Oslo står i en særstilling ved at 88 prosent av skolene har hatt møte med Politiet i forbindelse med beredskapsarbeid og forebygging av alvorlige skolehendelser, altså nesten dobbelt så mange som landsgjennomsnittet som er 45 prosent. Oslo skiller seg statistisk signifikant fra alle de andre 18 fylkene. Lavest er andelen i Vest-Agder og Møre og Romsdal, der færre enn 20 prosent av skolene har hatt møte med Politiet. Dette er signifikant lavere enn landsgjennomsnittet og også lavere enn fylkene Hordaland, Oppland, Akershus, Buskerud og Sør-Trøndelag, i tillegg til Oslo. Mellom de øvrige fylkene kan vi strengt tatt ikke si at det er signifikante forskjeller fordi den statistiske usikkerheten er så stor. Likevel er det grunn til å framheve at begge Agder-fylkene og alle de fire vestlandsfylkene ligger under landsgjennomsnittet. Hvis vi legger til Telemark og Vestfold, ser vi at alle fylkene langs kysten

fra Vestfold til Møre og Romsdal ligger under landsgjennomsnittet. I Trøndelag og Nord-Norge er variasjonen betydelig større, med Nordland under landsgjennomsnittet, Nord-Trøndelag og Troms omtrent på landsgjennomsnittet og Finnmark og Sør-Trøndelag over landsgjennomsnittet.

Det er vanskelig å si noe kvalifisert om hva disse geografiske forskjellene beror i, annet enn at dette arbeidet må ha blitt prioritert forskjellig i ulike deler av landet. Om det bak denne forskjellen i prioritering også kan ligge ulikheter i ressurstilgang, vet vi ikke noe om. Oslo skiller seg svært klart ut, og en årsak til dette kan være fordelene dette politidistriktet har med korte avstander. I tillegg til de korte avstandene i Oslo sett under ett, har også politistasjonene ansvar for skolene innenfor sitt distrikt, noe som gjør at man bokstavelig talt kan gå eller sykle fra skole til skole i noen deler av byen, hvis man måtte ønske det, og likevel rekke over flere skoler på en dag. Samarbeidet mellom Politiet og skolene i Oslo har dessuten lang tradisjon og en betydelig kontinuitet, noe som gjør terskelen lav for å ta initiativ til og gjennomføre møter av denne typen. Vi må ta forbehold for at vi ikke kjenner situasjonen når det gjelder slike samarbeidsrelasjoner i andre deler av landet.

Tabell 8.2. Andel av skolene som har hatt møte med Politiet etter skoletrinn og størrelse.

Har skoleledelsen i løpet av dette skoleåret hatt møte med Politiet i forbindelse med beredskapsarbeid og forebygging av alvorlige skolehendelser? Andel av skolene som har hatt slikt møte.

	De			Alle	Antall
	De minste	mellomstore	De største		
Barnetrinn	16 %	16 %	35 %	22 %	(n=325)
Barne- og ungdomstrinn	50 %	46 %	70 %	54 %	(n=145)
Ungdomstrinn	83 %	73 %	91 %	84 %	(n=94)
Videregående	66 %	81 %	85 %	77 %	(n=86)
Alle	34 %	41 %	61 %	45 %	
Antall	(n=220)	(n=214)	(n=216)		(N=650)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vgl.

Også etter skolestørrelse er det betydelig variasjon. Mens 34 prosent av de minste skolene har hatt møte med Politiet, gjelder dette for 61 prosent av de største skolene. Bare 16 prosent av de minste barneskolene og 1 – 10 skolene har hatt møte, mot 91 prosent av de største ungdomsskolene.

Tabell 8.3. Andel av skolene som har hatt eller planlagt møte med Politiet etter trinn.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Har hatt	22 %	54 %	84 %	77 %	45 %
Planlagt	5 %	6 %	4 %	9 %	5 %
Ikke planlagt	74 %	41 %	12 %	13 %	50 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=325)	(n=145)	(n=94)	(n=86)	(N=650)

Utover de 45 prosent av skolene som har hatt møte, er det 5 prosent som har planlagt slikt møte. Dermed deler skolene seg i to like store deler, de som har hatt eller har planlagt møte og

de som ikke har hatt møte og heller ikke har planlagt det. Andelene som har planlagt møte med Politiet bidrar ikke til å endre hovedinntrykket av store forskjeller etter skoletrinn.

Tabell 8.4. Bedret innsikt etter møte med Politiet etter trinn.

Har skolen fått bedre innsikt i problemstillinger knyttet til alvorlige skolehendelser etter møtet med Politiet?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	86 %	92 %	92 %	94 %	91 %
Nei	14 %	8 %	8 %	6 %	9 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=71)	(n=79)	(n=79)	(n=66)	(N=295)

Over 90 prosent av de skolene som har hatt møte med Politiet mener at de har fått bedre innsikt i problemstillinger knyttet til alvorlige hendelser. Det er ingen forskjell av betydning mellom trinnene.

Tabell 8.5. Utarbeiding av beredskapsplaner etter møte med Politiet etter trinn.

Har skolen i etterkant av møtet med Politiet utarbeidet beredskapsplaner for å dekke alvorlige skolehendelser?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	54 %	43 %	53 %	68 %	54 %
Nei	46 %	58 %	47 %	32 %	46 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=71)	(n=79)	(n=79)	(n=66)	(N=295)

46 prosent av de skolene som har hatt møte med Politiet har utarbeidet beredskapsplaner for å dekke alvorlige hendelser i etterkant av møtet. De videregående skolene har gjort dette i større grad enn 1 – 10 skolene. Skolene i Oslo og Akershus har i større grad enn skolene i resten av landet utarbeidet beredskapsplaner, 72 prosent mot 54 prosent for hele landet (ikke vist i tabell). Det er ingen forskjell av betydning etter skolestørrelse. Det kan til sist nevnes at skolene som har hatt møte er spurt om de opplever at samarbeidet med Politiet er godt. 97,3 prosent av skolene svarer bekreftende på dette og det er ingen variasjon av betydning etter trinn, skolestørrelse eller landsdel.

8.2 Beredskapsøvelser og andre tiltak

Skolene er spurt om de har holdt beredskapsøvelse i løpet av skoleåret, og de skolene som ikke har holdt beredskapsøvelse er spurt om de har planlagt å holde slik øvelse innen utgangen av skoleåret. I tabell 8.6 har vi tatt med begge spørsmålene og inkluderer dermed alle skolene i svarfordelingen.

Tabell 8.6 Har skolen holdt beredskapsplaner, eller planlegges slik øvelse? Skoletrinn.

Har skolen holdt beredskapsøvelse i løpet av dette skoleåret?					
Har skolen planlagt å holde en beredskapsøvelse sammen med lærere og elever innen utgangen av dette skoleåret?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja, bare med ledelsen	3 %	1 %	5 %	12 %	4 %
Ja, med lærerne	10 %	12 %	9 %	7 %	10 %
Ja, med lærere og elever	31 %	27 %	24 %	26 %	28 %
Nei, men har planlagt	13 %	14 %	22 %	27 %	17 %
Nei, ikke planlagt	43 %	46 %	39 %	28 %	41 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=323)	(n=147)	(n=94)	(n=85)	(N=649)

Til sammen 42 prosent av skolene har holdt beredskapsøvelse, og dette er i to av tre tilfelle med lærere og elever. Det er ingen forskjeller av betydning etter skoletrinn. I tillegg planlegger 17 prosent av skolene å ha beredskapsøvelse, og det er klart flere videregående skoler og ungdomsskoler enn barneskoler og 1 – 10 skoler som planlegger dette. Skolene i Oslo og Akershus har i større grad enn skolene i resten av landet holdt beredskapsøvelse, 52 prosent mot 42 prosent for hele landet (ikke vist i tabell). Blant skolene som ikke har holdt beredskapsøvelse er det en større andel i Oslo og Akershus som planlegger slik øvelse enn i resten av landet, 55 prosent mot 29 prosent for hele landet (ikke vist i tabell). Det er ingen sammenheng med skolestørrelse.

Tabell 8.7 Tiltak som er iverksatt for å forebygge alvorlige skolehendelser. Etter trinn og etter om skolen har hatt møte med Politiet.

Har skoleledelsen iverksatt andre tiltak rettet mot elevene, lærerne eller foreldrene for å forebygge alvorlige skolehendelser?					
Skoler som har hatt møte med Politiet	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Trivselstiltak	70 %	73 %	84 %	75 %	75 %
Sosialpedagogisk oppfølging av enkeltelever	66 %	67 %	82 %	66 %	71 %
Program for å øke sosialpedagogisk kompetanse	44 %	35 %	42 %	26 %	37 %
Andre tiltak	11 %	12 %	15 %	24 %	15 %
Ingen tiltak	11 %	7 %	1 %	9 %	7 %
Har skoleledelsen iverksatt tiltak rettet mot elever, lærere eller foreldre for å forebygge alvorlige skolehendelser?					
Skoler som ikke har hatt møte med Politiet	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Trivselstiltak	71 %	72 %	53 %	54 %	69 %
Sosialpedagogisk oppfølging av enkeltelever	60 %	59 %	73 %	54 %	60 %
Program for å øke sosialpedagogisk kompetanse	34 %	32 %	33 %	17 %	32 %
Andre tiltak	16 %	15 %	13 %	13 %	16 %
Ingen tiltak	13 %	17 %	0 %	29 %	14 %

Tre ulike former for tiltak for å forebygge alvorlige skolehendelser er nevnt av skolene, og disse rangeres likt uavhengig av om skolen har hatt møte med Politiet eller ikke. Forskjellen ligger i at de skolene som har hatt møte med Politiet i noe større grad nevner disse tiltakene enn de skolene som ikke har hatt møte. Motsatt er andelen som ikke krysser av for noen tiltak høyere for de skolene som ikke har hatt møte med Politiet enn de som har hatt møte. Skolene som har hatt møte framstår dermed som generelt mer aktive. Trivselstiltak og sosialpedagogisk oppfølging av enkeltelever er det klart viktigste tiltakene og nevnes av mellom 60 og 75 prosent av skolene, mens program for å øke sosialpedagogisk kompetanse nevnes av omtrent hver tredje skole.

Det er en interessant forskjell etter trinn ved at tiltakene nevnes hyppigere på ungdomstrinnet og i videregående skoler når skolen har hatt møte med Politiet enn når den ikke har hatt det. Dette er ikke like tydelig i barneskolene og i 1 – 10 skolene. Under samlekategorien ”andre tiltak” finner vi i alt 157 forskjellige tiltak som er listet opp i et eget vedlegg. Vi har også sett nærmere etter variasjon i bruk av tiltak etter skolestørrelse og landsdel, men finner svært lite. Det eneste som bør nevnes er at sosialpedagogisk oppfølging av enkeltelever synes å være noe mindre vanlig på de minste skolene sammenliknet med de mellomstore og største (ikke vist i tabell).

8.3 Oppsummering

Høsten 2009 ble det i samarbeid mellom skolene og Politiet arbeidet for å øke kunnskapen hos skoleeiere og skoleledere om forebygging av alvorlige skolehendelser. 45 prosent av skolene har hatt slikt møte og ytterligere fem prosent planla å avholde slikt møte i løpet av skoleåret. Andelen varierer imidlertid kraftig etter trinn, ved at slikt møte er avholdt eller planlagt ved 88 prosent av ungdomsskolene, 86 prosent av de videregående skolene, 60 prosent av 1 - 10 skolene og bare 27 prosent av barneskolene. Skolene i Oslo avviker ved at en betydelig høyere andel av skolene der har avholdt eller planlagt møte med Politiet.

Av de skolene som har hatt møte med Politiet mener ni av ti at de har fått bedre innsikt i problemstillinger knyttet til alvorlige hendelser. Det er ingen forskjell av betydning mellom trinnene. I etterkant av møtet har over halvparten av skolene utarbeidet beredskapsplaner for å dekke alvorlige hendelser.

Til sammen 42 prosent av skolene har holdt beredskapsøvelse, og dette er i to av tre tilfelle med lærere og elever. Det er ingen forskjeller av betydning etter skoletrinn. I tillegg planlegger 17 prosent av skolene å ha beredskapsøvelse, og det er klart flere videregående skoler og ungdomsskoler enn barneskoler og 1 – 10 skoler som planlegger dette.

Trivselstiltak og sosialpedagogisk oppfølging av enkeltelever er det klart viktigste tiltakene for å forebygge alvorlige skolehendelser og nevnes av mellom 60 og 75 prosent av skolene, mens program for å øke sosialpedagogisk kompetanse nevnes av omtrent hver tredje skole.

9 Satsing for fysisk aktivitet

Som bidrag til et godt kvalitetsmessig tilbud ved skolene har Utdanningsdirektoratet utarbeidet en idé- og ressursbank for fysisk aktivitet. Utdanningsdirektoratet har behov for å innhente kunnskap om skolenes bruk av ressursbanken. Grunnskoler og videregående skoler ble derfor stilt i alt seks spørsmål om dette, hvorav tre var rettet bare til skoler med elever på 5. til 7. trinn, som har vært særskilt målgruppe for jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfingsfaget.

9.1 Kjennskap til og bruk av idé- og ressursbanken

De to innledende spørsmålene gjelder skolenes generelle kjennskap til og bruk av idé- og ressursbanken. Tabell 9.1 viser en kombinasjon av svarene på disse to spørsmålene, slik at de som kjenner til idé- og ressursbanken deles i to grupper; de som bruker den og de som ikke bruker den.

Tabell 9.1 Skolenes kjennskap til og bruk av Utdanningsdirektoratets idé- og ressursbank for fysisk aktivitet.

Kjenner skolen til Utdanningsdirektoratets nettbaserte idé- og ressursbank for fysisk aktivitet? Benytter skolen Utdanningsdirektoratets nettbaserte idé- og ressursbank for fysisk aktivitet?					
	Barne- trinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdoms- trinn	Videregående	Alle
Kjenner ikke til	21 %	24 %	44 %	62 %	30 %
Kjenner til og bruker	49 %	51 %	26 %	11 %	41 %
Kjenner til, men bruker ikke	30 %	25 %	30 %	27 %	29 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=325)	(n=146)	(n=93)	(n=85)	(N=649)

70 prosent av skolene kjenner til tiltaket, og av disse er det klart flest som bruker det, slik at 41 prosent av alle skolene kjenner tiltaket og bruker det, mens 29 prosent kjenner det, men ikke bruker det. Både kjennskap og bruk er større i grunnskolen enn i videregående skole, og skoler med barnetrinn har større kjennskap og bruk enn rene ungdomsskoler. Disse forskjellene er statistisk signifikante. Det er derimot ingen forskjeller av betydning i kjennskap og bruk etter landsdel, skolestørrelse eller driftsansvar.

9.2 Skolenes nytte av idé- og ressursbanken

De skolene som kjenner til idé- og ressursbanken er bedt om å vurdere nytten av tiltaket (tabell 9.2). Bare 8 prosent av skolene finner tiltaket i stor grad nyttig, mens 69 prosent finner det i noen grad nyttig og 23 prosent finner det i liten grad nyttig. Det er en signifikant forskjell mellom barneskolene og 1 – 10 skolene på den ene siden, og ungdomsskolene og de videregående skolene på den andre siden, ved at den første hovedgruppen i noe større grad finner idé- og ressursbanken nyttig enn den siste.

Tabell 9.2 Skolenes vurdering av nytten av Utdanningsdirektoratets idé- og ressursbank.

I hvilken grad opplever skolen Utdanningsdirektoratets nettbaserte idé- og ressursbank for fysisk aktivitet som nyttig?

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
I liten grad	22 %	17 %	31 %	36 %	23 %
I noen grad	70 %	72 %	63 %	60 %	69 %
I stor grad	8 %	11 %	6 %	4 %	8 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=248)	(n=106)	(n=49)	(n=25)	(N=428)

Ikke uventet er det en svært tydelig og statistisk signifikant sammenheng mellom bruk og opplevd nytte, slik at halvparten av de som ikke bruker idé- og ressursbanken opplever den som i liten grad nyttig, mens dette gjelder for bare 5 prosent av de som bruker den (tabell 9.3). Samtidig er andelen som opplever den som i stor grad nyttig ikke mer enn 12 prosent blant de som bruker den.

Tabell 9.3 Skolenes vurdering av nytten av Utdanningsdirektoratets idé- og ressursbank etter om de bruker tiltaket eller ikke.

	Bruker banken	Bruker ikke banken	Alle som kjenner til
I liten grad nyttig	5 %	51 %	23 %
I noen grad nyttig	83 %	46 %	69 %
I stor grad nyttig	12 %	3 %	8 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=263)	(n=160)	(N=423)

9.3 Fysisk aktivitet på 5. til 7. trinn

Spørsmålene om fysisk aktivitet på 5. til 7. trinn er stilt alle skoler som har elever på dette trinnet, uavhengig av om de kjenner til og bruker idé- og ressursbanken eller ikke.

Tabell 9.4 Tiltak for jevnlig fysisk aktivitet for elever på 5. til 7. trinn.

Har skolen iverksatt tiltak for jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfaget for elever på 5.-7. trinn?

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Alle
Ja	91 %	93 %	92 %
Nei	9 %	7 %	8 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=316)	(n=146)	(N=462)

Tabell 9.4 viser at 92 prosent av skolene har satt i verk tiltak for jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfaget for disse trinnene. Det er ingen forskjell av betydning mellom skoler etter trinn, størrelse, landsdel eller driftsansvar.

Tabell 9.5 viser at 62 prosent av skolene som har elever på 5. til 7. trinn har forlenget skoledagen for å få tid til jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfaget. Det er en statistisk

signifikant forskjell mellom skoletypene, slik at dette er mer vanlig på rene barneskoler enn på 1 – 10 skoler.

Tabell 9.5 Forlenging av skoletiden for å få tid til jevnlig fysisk aktivitet..

Har skolen forlenget skoledagen for å få tid til jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfingsfaget for elever på 5.-7. trinn?	Barne- og ungdomstrinn		Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	
Ja	66 %	52 %	62 %
Nei	34 %	48 %	38 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=313)	(n=147)	(N=460)

Det er ingen forskjell av betydning mellom skoler etter landsdel eller driftsansvar. Derimot finner vi en liten, men statistisk signifikant forskjell etter skolestørrelse, slik at de største skolene i noe større grad enn de minste har forlenget skoledagen, 72 mot 55 prosent (ikke vist i tabell).

Er det så en sammenheng mellom kjennskap til og bruk av idé- og ressursbanken og forlenging av skoletiden for å få tid til mer fysisk aktivitet? Tabell 9.6 viser at andelen som har forlenget skoledagen er noe høyere blant skoler som bruker idé og ressursbanken enn de som kjenner til den, men ikke bruker den, mens forskjellen i forhold til de skolene de som ikke kjenner til idé og ressursbanken ikke er statistisk signifikant.

Tabell 9.6 Forlenging av skoletiden for å få tid til jevnlig fysisk aktivitet etter kjennskap til og bruk av idé- og ressursbanken.

Har skolen forlenget skoledagen på 5.-7. trinn?	Benytter skolen idé- og ressursbanken?			Alle
	Kjenner ikke til	Bruker	Bruker ikke	
Ja	59 %	68 %	52 %	61 %
Nei	41 %	32 %	48 %	39 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=99)	(n=228)	(n=127)	(N=454)

Det siste spørsmålet som skolene ble stilt i denne avdelingen gjelder andelen av elevene som ikke deltar jevnlig i fysisk aktivitet uten om kroppsøvfingsfaget (tabell 9.7). Tabellen viser at færre enn 5 prosent av elevene på 5. til 7. trinn ikke deltar i fysisk aktivitet utenom kroppsøvfingsfaget på 78 prosent av skolene, mens dette gjelder over 20 prosent av elevene på 6 prosent av skolene.

Tabell 9.7 Andel av elevene på 5. til 7. trinn som ikke deltar jevnlig i fysisk aktivitet.

	Barne- og		Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	
Hvor stor andel av elevene på 5.-7. trinn deltar <u>ikke</u> i jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfingsfaget på skolen?			
Færre enn 5 %	77 %	80 %	78 %
5-10 %	9 %	8 %	9 %
11-20 %	6 %	8 %	6 %
Over 20 %	7 %	5 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=306)	(n=146)	(N=452)

Det er ingen forskjell på rene barneskoler og 1 – 10 skoler når det gjelder andelen av elevene på 5. til 7. trinn som ikke deltar jevnlig i fysisk aktivitet uten om kroppsøvfingsfaget og det er heller ingen forskjell av betydning etter størrelse, landsdel eller driftsansvar.

9.4 Oppsummering

Som bidrag til et godt kvalitetsmessig tilbud ved skolene har Utdanningsdirektoratet utarbeidet en idé- og ressursbank for fysisk aktivitet. 70 prosent av skolene kjenner til tiltaket, og av disse er det klart flest som bruker det, slik at 41 prosent av alle skolene kjenner tiltaket og bruker det, mens 29 prosent kjenner det, men ikke bruker det. Både kjennskap og bruk er større i grunnskolen enn i videregående skole, og skoler med barnetrinn har større kjennskap og bruk enn rene ungdomsskoler. Bare 8 prosent av skolene som kjenner til tiltaket finner det i stor grad nyttig, mens 69 prosent finner det i noen grad nyttig og 23 prosent finner det i liten grad nyttig.

Ni av ti skoler med elever på 5. til 7. trinn har satt i verk tiltak for jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfingsfaget for disse trinnene. Det er ingen forskjell av betydning mellom skoler etter trinn, størrelse, landsdel eller driftsansvar. 62 prosent av skolene som har elever på 5. til 7. trinn har forlenget skoledagen for å få tid til jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfingsfaget.

Færre enn 5 prosent av elevene på 5. til 7. trinn ikke deltar ikke i fysisk aktivitet utenom kroppsøvfingsfaget på 78 prosent av skolene, mens dette gjelder over 20 prosent av elevene på 6 prosent av skolene.

10 Utdanningsmobilitet

Utdanningsdirektoratet arbeider for å motvirke frafall og øke andelen av unge som gjennomfører videregående opplæring. Utdanningsmobilitet og rådgivning står sentralt i dette arbeidet både i Norge og i EU. Bedre utnyttelse av den europeiske dimensjonen i rådgivning og utdanning er et virkemiddel for Utdanningsdirektoratet i dette arbeidet. Norge deltar i europeisk samarbeid for å øke blant annet utdanningsmobilitet på tvers av landegrensene i Europa. Sentralt i dette arbeidet er EUs program for livslang læring, Lifelong Learning Programme, og informasjon og rådgivning til elevene om utdanningsmuligheter i andre europeiske land.

10.1 Skolenes oppfølging

Til sammen er det 19 prosent av knapt 100 videregående skoler som svarer at de *ikke* følger opp arbeidet med informasjon og rådgivning om utdanningsmuligheter i andre europeiske land, mens 4 prosent ikke har besvart spørsmålet (tabell 10.1). I sum svarer dermed drøyt tre av fire skoler at de på en eller flere måter følger opp dette arbeidet. Drøyt halvparten av skolene følger opp med informasjon, mens drøyt en av tre samarbeider med andre aktører.

Tabell 10.1 Skoleleders oppfølging av arbeidet med informasjon og rådgivning etter landsdel. Flere svar er mulig.

Følger skoleleder opp arbeidet med informasjon og rådgivning om utdanningsmuligheter i andre europeiske land? Hvis ja, hvordan?	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Ja, med informasjon	70 %	56 %	56 %	35 %	55 %
Ja, med samarbeid med andre aktører	75 %	11 %	28 %	35 %	36 %
Ja, med annet. Spesifiser	0 %	17 %	7 %	0 %	6 %
Nei	5 %	22 %	23 %	24 %	19 %
Ubesvart	0 %	6 %	2 %	12 %	4 %
Antall	(n=20)	(N=18)	(N=43)	(N=17)	(N=98)

Det er ingen forskjell etter skolestørrelse når det gjelder dette spørsmålet. Derimot er det en statistisk signifikant forskjell i oppfølging av arbeidet mellom Oslo og Akershus på den ene siden og Midt- og Nord-Norge på den andre. Rene allmennfagskoler har dessuten mer samarbeid med andre aktører enn rene yrkesfagskoler og kombinerte skoler (ikke vist i tabell). De skolene som svarer at de følger opp med andre tiltak har nevnt følgende:

- ANSA
- Fylkeskommunens satsing på internasjonalisering
- Gjennom deltagelse i internasjonale prosjekter
- Gjennom rådgiver
- Til enkeltelever ved forespørsel og utvalgte grupper/avgangselever
- Vår skole er yrkesfaglig og vi har liten eller ingen pågang fra elever som ønsker utveksling/utdanning i utland. Skolen har derfor ikke prioritert denne oppgaven, men gir råd og veiledning der det ønskes.

Tabell 10.2 Skoleleders tilrettelegging for utdanningsmobilitet etter landsdel. Flere svar er mulig.

Bistår skoleleder med tilrettelegging for utdanningsmobilitet for elevene? Hvis ja, hvordan?					
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Ja, gjennom informasjon	80 %	56 %	49 %	47 %	56 %
Ja, gjennom samarbeid med andre aktører	65 %	17 %	40 %	53 %	43 %
Ja, gjennom annet. Spesifiser	10 %	33 %	5 %	0 %	10 %
Nei	0 %	17 %	23 %	12 %	15 %
Ubesvart	0 %	6 %	5 %	12 %	5 %
Antall	(n=20)	(N=18)	(N=43)	(N=17)	(N=98)

Naturlig nok tilsvarende svarfordelingen på spørsmålet om skoleleders tilrettelegging for utdanningsmobilitet i stor grad den vi fant i tabell 10.1 om informasjon og rådgiving. 15 prosent av skolene tilrettelegger ikke og 5 prosent har ikke svart på spørsmålet. Dermed svarer til sammen 80 prosent at de på en eller annen måte legger til rette for utdanningsmobilitet for elevene. 56 prosent gjør dette gjennom informasjon og 43 prosent samarbeider med andre aktører. De 10 prosentene som nevner andre tiltak har spesifisert dette slik:

- Andre aktører, andre skoler, pp-tjenesten, praksisutplassering, tilbud om utvekslingsår, tilbud om tilrettelagte timeplaner i samarbeid med pp-tjeneste og Bup osv.
- Comenius
- Elevutveksling (YFU; AFS)
- Fylkeskommunal økonomisk støtte
- Gjennom deltagelse i internasjonale prosjekter
- Leonardo da Vinci
- Reiser
- Rådgivere
- Skoleeier har egen rådgiver for internasjonalt samarbeid
- Utveksling

Også for dette spørsmålet er det slik at skolene i Oslo og Akershus skiller seg ut ved å være særlig aktive. Skolene på Østlandet utenom hovedstadsområdet har lite samarbeid med andre aktører. Vi finner ingen forskjeller av betydning etter skoletype eller skolestørrelse.

Tabell 10.3 Prosentandel av skolene som bruker ulike informasjonskilder

Hvilke kilder bruker skoleleder til innhenting av informasjon om utdanningsmuligheter i utlandet for elever i videregående opplæring?		
SIU, Senter for internasjonalisering av høyere utdanning	53 %	(N=95)
Nettstedet 'Rådgiver' på Utdanningsdirektoratets nettsider	43 %	(N=95)
Andre, hvilke?	23 %	(N=95)
Euroguidance.net og Ploteus, Europaportalen for utdanning	14 %	(N=95)
Ingen av dem	19 %	(N=95)

19 prosent av skolene bruker ikke noen av de informasjonskildene som nevnes, og dette tilsvarende den andelen som svarer nei på spørsmålet om de følger opp arbeidet med informasjon og rådgiving om utdanningsmuligheter i andre europeiske land. Mest brukt er 'Senter for

internasjonalisering av høyere utdanning' og nettstedet 'Rådgiver', som omtrent halvparten av skolene bruker, mens bare 14 prosent bruker Euroguidance.net og Ploteus, Europaportalen for utdanning. Nesten en fjerdedel av skolene nevner andre informasjonskilder, og disse er nevnt:

- Alle samarbeidsarenaer
- ANSA nettsider UCAS, studentum.se/dk, Bjørknes høyskole, go study, get away college, fylkeskommunen
- Ansa, across the Pond, div. utvekslingsorganisasjoner
- ANSA, KALEIDOSKOPET
- ANSA, SONOR m.fl.
- ANSA, SONOR, egen nettside i OFK
- Besøker utdanningsmesser i utlandet og innhenter info
- Dette er delegert til skolens karriereveileder
- Eget kontaktnett
- EU-nyheiter
- Fylkets internasjonaleringservicekontor
- Green Network
- Hordaland Fylkeskommune
- Kontakter opparbeidet i utlandet
- Lokale kontakter
- Messer
- Private tilbydere
- Rudolf Steinerhøyskolen
- Samarbeid med college i Cambridge
- Steinerpedagogiske
- Troms fylkeskommune

På spørsmål om skoleleder kjenner til Academia, utvekslingsprogrammet for rådgivere i skolen, svarer 34 prosent at de kjenner programmet. Det er ingen forskjell av betydning i kjennskapen til programmet etter skolestørrelse, skoletype eller landsdel. På spørsmål om hva som er viktig for at rådgivere i skolen skal søke om deltakelse på Academia-utveksling, svarer skolelederne slik tabell 10.4 viser.

Tabell 10.4 Hva er viktig for om rådgivere skal søke om deltakelse i Academina-utveksling?

Hva er viktig for at rådgivere i skolen skal søke om deltakelse på Academia-utveksling? Flere svar mulig		
At programmet er interessant	61 %	(N=95)
Økonomisk støtte til deltakelse	56 %	(N=95)
Tid til å delta	49 %	(N=95)
Ingen av delene	14 %	(N=95)

Det som fremheves som viktigst er at programmet er interessant og at det gis økonomisk støtte til å delta. Tid er viktig for halvparten av skolene.

10.2 Fylkeskommunenes oppfølging

Fylkeskommunene er som skoleeiere stilt spørsmål som i stor grad tilsvarer spørsmålene til de videregående skolene. 16 av 19 fylkeskommuner har besvart denne delen av undersøkelsen.

Tabell 10.5 Fylkeskommunenes satsing på å og bistand til utdanningsmobilitet for elevene.

	Har fylkeskommunen satset spesielt på oppfølging av arbeidet i skolene med informasjon og rådgivning om utdanningsmuligheter i andre europeiske land?	Bistår fylkeskommunen enkeltskoler med tilrettelegging for utdanningsmobilitet for elevene?
Ja, gjennom informasjon	10	10
Ja, gjennom samarbeid med andre aktører	6	7
Ja, med annet. Spesifiser	5	6
Nei	3	3
Antall	(N=16)	(N=16)

3 av de 16 fylkeskommunene har ikke satset spesielt på oppfølging av arbeidet i skolene med informasjon og rådgivning om utdanningsmuligheter i andre europeiske land, og de har heller ikke bistått enkeltskoler i tilrettelegging for dette. Av de øvrige 13 fylkeskommunene har 10 satset spesielt på informasjon og rådgivning og like mange har bistått skoler i tilrettelegging for utdanningsmobilitet gjennom informasjonstiltak. Henholdsvis seks og sju fylkeskommuner har dessuten inngått i samarbeid med andre aktører, mens henholdsvis fem og seks peker på andre tiltak når det gjelder informasjon og rådgivning og oppfølging av enkeltskoler.

Informasjon og rådgiving:

- Eigen stilling
- Eleverfaringer
- Har reservert skoleplasser ved SSB Bryssel, Minsk og Norfolk
- Lederseminar
- Skoler m/ temaprofil "internasjonalisering" står for dette

Oppfølging av enkeltskoler:

- Direkte rådgiving
- Eget fagnettverk
- Fylkeskommunen tilrettelegger for å gjennomføre vgo på normert tid.
- Lederseminar
- Søknader om økonomisk støtte til et skoleår (VG2) via lånekassen til KD
- Økonomi

Tabell 10.6 Antall fylkeskommuner som bruker ulike informasjonskilder

Hvilke kilder bruker fylkeskommunen til innhenting av informasjon om utdanningsmuligheter i andre land for elever i videregående opplæring?	
Nettstedet Rådgiver på Utdanningsdirektoratets nettsider	11
Euroguidance.net og Ploteus, Europaportalen for utdanning	8
SIU, Senter for internasjonalisering av høyere utdanning	14
Andre, hvilke?	3
Ingen av dem	1
Antall	(N=16)

Ett av de 16 fylkene bruker ikke noen av de nevnte informasjonskildene. Som blant skolene er Senter for internasjonalisering av høyere utdanning og 14 fylkeskommuner nevner dette. Nettstedet 'Rådgiver' nevnes av 11 fylker, mens Euroguidance.net og Ploteus, Europaportalen for utdanning nevnes av halvparten av fylkeskommunene. Tre fylkeskommuner nevner andre informasjonskilder:

- Aktiv ungdom
- ANSA, Sørlandets Europakontor
- Osloregionens Europakontor

9 av 16 fylkeskommuner svarer bekreftende på spørsmålet om de kjenner til Academia, utvekslingsprogrammet for rådgivere i skolen.

10.3 Oppsummering

Norge deltar i europeisk samarbeid for å øke utdanningsmobilitet på tvers av landegrensene i Europa. Sentralt i dette arbeidet er EUs program for livslang læring, Lifelong Learning Programme, og informasjon og rådgivning til elevene om utdanningsmuligheter i andre europeiske land. 55 prosent av de videregående skolene følger opp arbeidet med informasjon om dette, mens 36 prosent samarbeider med andre aktører. Skolene i Oslo og Akershus er særlig aktive i dette arbeidet, både når det gjelder informasjon og tilrettelegging for elevene.

Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU) er viktigste informasjonskilde for skolene i arbeidet med utdanningsmobilitet, og over halvparten av skolene bruker dette. Også nettstedet 'Rådgiver' på Utdanningsdirektoratets nettsider har mange brukere. 34 prosent av de videregående skolene kjenner 'Academia', utvekslingsprogrammet for rådgivere i skolen. Motivasjonen for å delta i Academia-utveksling er at programmet er interessant og at det gis økonomisk støtte og tid til å delta.

13 av 16 fylkeskommuner satser på oppfølging av arbeidet i skolene med informasjon og rådgivning om utdanningsmuligheter i andre europeiske land, og bistår enkeltskoler i tilrettelegging for dette.

11 Nabospråkforståelse

I Kunnskapsløftet og det nye læreplanverket for grunnsopplæringen er nabospråkforståelse, herunder undervisning i nordiske språk, inkludert i flere kompetansemål i læreplaner for fagene norsk og samfunnsfag. Utdanningsdirektoratet ønsker en kartlegging av hvordan arbeidet med nabospråkforståelse og nordiske språk følges opp av skoler og skoleeiere. Dette er kompetansemålene for de ulike trinnene:

- Etter 4. trinn: Forstå noe svensk og dansk tale.
- Etter 7. trinn: Lese og gjengi innholdet i enkle litterære tekster på svensk og dansk.
- Etter Vg1 i studieforbereende utdanningsprogram: Gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene og mellom norrønt og moderne norsk språk.
- Etter Vg3 i studieforbereende utdanningsprogram: Beskrive og sammenlikne de nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk.

11.1 Nabospråkenes plass i undervisningen og elevvurderingen

Både skoler og skoleeiere er stilt likelydende spørsmål om i hvilken grad nabospråkforståelse er inkludert i undervisningen ved skolene.

Tabell 11.1 I hvilken grad er nabospråkforståelse inkludert i undervisningen? Etter trinn.

	Barne- og ungdomstrinn		Ungdoms-	Videregående	Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	trinn		
Ikke i det hele tatt	11 %	6 %	4 %	8 %	9 %
I liten grad	50 %	41 %	34 %	32 %	43 %
I noen grad	34 %	42 %	51 %	50 %	40 %
I stor grad	1 %	6 %	3 %	4 %	3 %
Vet ikke	4 %	4 %	8 %	6 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=327)	(n=145)	(n=93)	(n=84)	(N=649)

Tabell 11.2 I hvilken grad er nabospråkforståelse inkludert i undervisningen? Etter folketall/nivå.

	I hvilken grad vil du si at nabospråkforståelse (nordiske språk) er inkludert i undervisningen ved skolene i kommunen/fylket?			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer		
Ikke i det hele tatt	2 %	15 %	10 %		8 %
I liten grad	31 %	29 %	17 %	29 %	27 %
I noen grad	43 %	44 %	45 %	43 %	44 %
I stor grad	5 %			7 %	3 %
Vet ikke	19 %	12 %	28 %	21 %	19 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=42)	(n=34)	(n=29)	(n=14)	(N=119)

Det er ganske tydelig samsvar mellom skolenes og skoleeiernes svar på dette spørsmålet, men med ett unntak. En relativt stor andel av skoleeierne vet ikke hva de skal svare på spørsmålet, 19 prosent mot fem prosent av skolene. Ni prosent av skolene og åtte prosent av skoleeierne svarer at nabospråksforståelse ikke er inkludert i undervisningen i det hele tatt, mens henholdsvis 43 og 27 prosent mener dette i liten grad gjøres. Henholdsvis 40 og 43 prosent mener det i noen grad er inkludert, mens bare 3 prosent sier dette gjøres i stor grad. Tabellene etterlater et inntrykk av at nabospråksforståelse er et tema som ikke prioriteres i særlig grad i skolen, til tross for at det er formulert klare kompetansemål for fire trinn i grunnopplæringen. Det er en tendens til at rene barneskoler prioriterer dette i mindre grad enn de øvrige skolene. Vi finner ingen forskjeller av betydning mellom skoler etter landsdel eller størrelse og heller ikke mellom kommuner etter størrelse.

Tabell 11.3 Ferdigheter i nabospråk som del av elevvurderingen. Etter trinn.

Inngår ferdigheter i nabospråk som del av elevvurderingen ved din skole?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	5 %	17 %	22 %	19 %	12 %
Nei	83 %	63 %	56 %	70 %	73 %
Vet ikke	11 %	19 %	21 %	11 %	15 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=322)	(n=144)	(n=94)	(n=84)	(N=644)

Tabell 11.4 Ferdigheter i nabospråk som del av elevvurderingen. Etter folketall/nivå.

Inngår ferdigheter i nabospråk som del av elevvurderingen i kommunen/fylket?					
	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Fylke	Alle
Ja	15 %	3 %		21 %	8 %
Nei	59 %	76 %	66 %	50 %	64 %
Vet ikke	27 %	21 %	34 %	29 %	27 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=41)	(n=34)	(n=29)	(n=14)	(N=118)

Ferdigheter i nabospråk inngår i liten grad som en del av elevvurderingen, bare 12 prosent av skolene og åtte prosent av skoleeierne svarer bekreftende på spørsmålet. 27 prosent av skoleeierne og 15 prosent av skolene vet dessuten ikke om dette inngår i vurderingen. Det er likevel en betydelig forskjell mellom rene barneskoler og de øvrige skolene. Ellers finner vi ingen forskjeller av betydning etter landsdel, skolestørrelse eller kommunestørrelse.

Tabell 11.5 Hvilke fag inngår ferdigheter i nabospråk i. Etter trinn.

I hvilke fag inngår ferdigheter i nabospråk som del av elevvurderingen ved din skole? Flere svar mulig.					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Norsk	55 %	73 %	100 %	76 %	74 %
Samfunnsfag	19 %	17 %	19 %	0 %	15 %
Andre fag.	10 %	10 %	5 %	0 %	7 %
Ubesvart	42 %	13 %	0 %	24 %	21 %
Antall	(n=333)	(n=149)	(n=94)	(n=88)	(N=664)

Ferdigheter i nabospråk er først og fremst knyttet til vurderingen i norskfaget. Tre av fire skoler svarer dette, mens 15 prosent nevner samfunnsfag. På rene barneskoler oppfattes spørsmålet som mindre relevant, og vi ser at 42 prosent av disse skolene ikke har besvart spørsmålet. Mange skoleeiere har hatt problemer med å besvare dette spørsmålet, og vi ser at alle de større kommunene i utvalget har latt det stå ubesvart.

Tabell 11.6 Hvilke fag inngår ferdigheter i nabospråk i. Etter folketall/nivå.

I hvilke fag inngår ferdigheter i nabospråk som del av elevvurderingen ved skolene? Flere svar mulig.					
	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Fylke	Alle
Norsk	57 %	100 %	0 %	75 %	47 %
Samfunnsfag	14 %	0 %	0 %	0 %	6 %
Andre fag.	29 %	0 %	0 %	0 %	12 %
Ubesvart	14 %	0 %	100 %	25 %	41 %
Antall	(n=42)	(n=34)	(n=30)	(n=15)	(N=121)

11.2 En av ti skoler har formalisert samarbeid

Tabell 11.7 Samarbeid med skoler i andre nordiske land. Etter trinn.

Har din skole formalisert samarbeid eller kontakt med skoler i andre nordiske land? For eksempel elevutveksling eller vennskapsskole. Flere svar for ja er mulig

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn n	Videregående	Alle
Ja, i Sverige	2 %	4 %	5 %	17 %	5 %
Ja, i Danmark	2 %	2 %	7 %	11 %	4 %
Ja, i Finland	0 %	1 %	5 %	7 %	2 %
Ja, på Island	0 %	2 %	1 %	2 %	1 %
Ja, på Færøyene	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Ja, på Grønland	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Nei	94 %	89 %	89 %	67 %	88 %
Ubesvart	2 %	3 %	0 %	5 %	2 %
Antall	(n=333)	(n=149)	(n=94)	(n=88)	(N=664)

Tabell 11.8 Samarbeid med skoler i andre nordiske land. Etter folketall/nivå.

Har skoleeier formalisert samarbeid eller kontakt med skoleeiere eller skoler i andre nordiske land? For eksempel elevutveksling eller vennskapsskoler. Flere svar for ja er mulig

	Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Fylke	Alle
Ja, i Sverige	7 %	3 %	23 %	40 %	14 %
Ja, i Danmark	2 %	0 %	27 %	33 %	12 %
Ja, i Finland	5 %	9 %	20 %	33 %	13 %
Ja, på Island	0 %	0 %	10 %	7 %	3 %
Ja, på Færøyene	0 %	3 %	3 %	0 %	2 %
Ja, på Grønland	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Nei	86 %	82 %	67 %	53 %	76 %
Ubesvart	2 %	3 %	3 %	7 %	3 %
Antall	(n=42)	(n=34)	(n=30)	(n=15)	(N=121)

88 prosent av skolene svarer nei på spørsmålet om de samarbeider med skoler i andre nordiske land, mens 2 prosent ikke har besvart spørsmålet. Dermed er det bare en av ti skoler som har slikt samarbeid. Andelen blant skoleeierne er høyere, drøyt 20 prosent. Dette er logisk,

ettersom slett ikke alle skoler i kommunen eller fylket har slikt samarbeid, selv om skoleeier svarer at slikt samarbeid finnes. Samarbeid med andre skoler er langt mer utbredt ved de videregående skolene og i fylkene enn det er i grunnskolen og kommunene. Det er også mer samarbeid i større kommuner enn i de mellomstore og små. Det siste henger sammen med at større kommuner har flere skoler, og dermed øker sannsynligheten for at kommunen har minst en skole som samarbeider med skoler i andre nordiske land.

Sverige er det vanligste samarbeidslandet, tett fulgt av Danmark, men vi ser at Finland er like vanlig som disse to landene på skoleeiernivå. Også på Island og Færøyene er det samarbeidsskoler, mens ingen av skolene eller skoleeierne i våre utvalg samarbeider med skoler på Grønland. Man kunne kanskje tenkt seg at det var geografiske forskjeller når det gjelder hvilke land det samarbeides med, som at for eksempel Finland var et mer vanlig samarbeidsland for skoler i Nord-Norge enn eller i landet, men det er ikke tilfelle (ikke vist i tabell).

11.3 Oppnåelse av kompetansemålene

11 prosent av skolene og en av fire kommuner vet ikke i hvilken grad elevene forstår noe svensk og dansk tale etter 4. trinn (figur 11.9). Henholdsvis 64 og 51 prosent svarer at elevene i noen grad forstår noe svensk og dansk tale. Det er ingen forskjell etter skolestørrelse, men derimot en tendens til at elever i Øst-Norge forstår mer av svensk og dansk enn elever i resten av landet (ikke vist i tabell).

Tabell 11.9 Måloppnåelse etter 4. trinn.

I hvilken grad vil du si at elevene ved skolen forstår noe svensk og dansk tale etter 4. trinn?		
	Skoler	Skoleeiere
Ikke i det hele tatt	0 %	0 %
I liten grad	10 %	9 %
I noen grad	64 %	51 %
I stor grad	15 %	14 %
Vet ikke	11 %	26 %
Sum	100 %	100
Antall	(N=474)	(N=105)

Når det gjelder måloppnåelse etter 7. trinn er andelen av skoler og skoleeiere som ikke kan svare på spørsmålet enda høyere (tabell 11.10). 19 prosent av skolene og 31 prosent av skoleeierne vet ikke i hvilken grad elevene ved skolen kan lese og gjengi innholdet i enkle litterære tekster på svensk og dansk etter 7. trinn. Henholdsvis 59 og 52 prosent av skolene og kommunene svarer at elevene i noen grad kan lese og gjengi innholdet i slike tekster.

Tabell 11.10 Måloppnåelse etter 7. trinn.

I hvilken grad vil du si at elevene ved skolen kan lese og gjengi innholdet i enkle litterære tekster på svensk og dansk etter 7. trinn?		
	Skoler	Skoleeiere
Ikke i det hele tatt	0 %	
I liten grad	11 %	4 %
I noen grad	59 %	52 %
I stor grad	10 %	13 %
Vet ikke	19 %	31 %
Sum	100 %	100 %
Antall	(N=541)	(N=104)

Blant skoleeierne i videregående opplæring er usikkerheten enda større enn blant kommunene når det spørres om elevene kan gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene og mellom norrønt og moderne norsk språk etter Vg1 i studieforbereende utdanningsprogram. 8 av 13 fylker som har svart på spørsmålet vet ikke i hvilken grad elevene har nådd dette kompetansemålet, mens 56 prosent av skolene mener de i noen grad har nådd målet.

Tabell 11.11 Måloppnåelse etter Vg1.

Kan gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene og mellom norrønt og moderne norsk språk etter Vg1 i studieforbereende utdanningsprogram?		
	Skoler	Skoleeiere
Ikke i det hele tatt	1 %	
I liten grad	20 %	8 %
I noen grad	56 %	23 %
I stor grad	10 %	8 %
Vet ikke	13 %	62 %
Sum	100 %	100 %
Antall	(N=79)	(N=13)

Kompetansemålet etter Vg3 i studieforbereende utdanningsprogram er at elevene skal kunne beskrive og sammenlikne de nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk. Det mener 58 prosent av skolene at de kan, mens svarene fra fylkeskommunene i stor grad tilsvarer svarene om kompetansemålet etter Vg1. Sju av 13 fylker vet ikke, mens seks fylker mener elevene i noen grad har nådd kompetansemålet.

Tabell 11.12 Måloppnåelse etter Vg3.

Kan beskrive og sammenlikne de nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk etter Vg3 i studieforbereende utdanningsprogram?		
	Skoler	Skoleeiere
Ikke i det hele tatt	1 %	
I liten grad	12 %	
I noen grad	58 %	46 %
I stor grad	15 %	
Vet ikke	14 %	54 %
Sum	100 %	100 %
Antall	(N=78)	(N=13)

11.4 Oppsummering

I Kunnskapsløftet og det nye læreplanverket for grunnsopplæringen er nabospråkforståelse, herunder undervisning i nordiske språk, inkludert i flere kompetansemål i læreplaner for fagene norsk og samfunnsfag. Ni prosent av skolene og åtte prosent av skoleeierne svarer at nabospråksforståelse ikke er inkludert i undervisningen i det hele tatt, mens henholdsvis 43 og 27 prosent mener dette i liten grad gjøres. Bare 3 prosent mener at dette gjøres i stor grad. Det er en tendens til at rene barneskoler prioriterer dette i mindre grad enn de øvrige skolene.

Ferdigheter i nabospråk inngår i liten grad som en del av elevvurderingen, bare 12 prosent av skolene og åtte prosent av skoleeierne svarer bekreftende på spørsmålet om dette. 27 prosent av skoleeierne og 15 prosent av skolene vet dessuten ikke om dette inngår i vurderingen. Ferdigheter i nabospråk er først og fremst knyttet til vurderingen i norskfaget. Tre av fire skoler svarer dette, mens 15 prosent nevner samfunnsfag.

88 prosent av skolene svarer nei på spørsmålet om de samarbeider med skoler i andre nordiske land, mens 2 prosent ikke har besvart spørsmålet. Dermed er det bare en av ti skoler som har slikt samarbeid. Andelen blant skoleeierne er høyere, drøyt 20 prosent. Dette er logisk, ettersom slett ikke alle skoler i kommunen eller fylket har slikt samarbeid, selv om skoleeier svarer at slikt samarbeid finnes. Samarbeid med andre skoler er langt mer utbredt ved de videregående skolene og i fylkene enn det er i grunnskolen og kommunene. Sverige er det vanligste samarbeidslandet, tett fulgt av Danmark, men vi ser at Finland er like vanlig som disse to landene på skoleeiernivå.

11 prosent av skolene og en av fire kommuner vet ikke i hvilken grad elevene forstår noe svensk og og dansk tale etter 4. trinn. Henholdsvis 64 og 51 prosent svarer at elevene i noen grad forstår noe svensk og dansk tale. 19 prosent av skolene og 31 prosent av skoleeierne vet ikke i hvilken grad elevene ved skolen kan lese og gjengi innholdet i enkle litterære tekster på svensk og dansk etter 7. trinn. Henholdsvis 59 og 52 prosent av skolene og kommunene svarer at elevene i noen grad kan lese og gjengi innholdet i slike tekster.

I videregående opplæring er usikkerheten blant skoleeierne enda større når det gjelder elevenes oppnåelse av læringsmålene. 56 prosent av skolene mener at Vg1-eleven i noen grad har nådd målet og kan gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene og mellom norrønt og moderne norsk språk. 58 prosent av skolene mener at Vg3-eleven i noen grad kan beskrive og sammenlikne de nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk.

12 Opplæring for minoritetsspråklige

Et offentlig utvalg (Østbergutvalget) har sett på opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne. Utvalget leverte en delinnstilling om barnehage og grunnskole i desember 2009 og avla sin endelige innstilling 1. juni 2010. Spørsmålene som er stilt til skolene om dette teamet er viktige blant annet for oppfølgingen av Østbergutvalgets arbeid. Som en innledning til kapitlet gjengir vi hva opplæringsloven har å si om språkopplæring for elever fra språklige minoriteter.

§ 2-8. Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar

1. Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.
2. Morsmålsopplæringa kan leggjast til annan skole enn den eleven til vanleg går ved.
3. Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.
4. Kommunen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

12.1 Kartlegging av norskkunnskaper

Opplæringslovens § 2-8, fjerde ledd forplikter skoleeier til å sørge for at de minoritetsspråklige elevenes norskkunnskaper kartlegges. Det finnes et kartleggingsverktøy som er utarbeidet i tilknytning til læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter, og skolene er spurt om de bruker dette verktøyet.

Tabell 12.1 Bruk av kartleggingsverktøy etter trinn.

	Barne- og ungdomstrinn		Ungdomstrinn	Videregående	Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	strinn		
Ja	51 %	49 %	70 %	54 %	54 %
Nei	46 %	47 %	23 %	42 %	42 %
Vet ikke	3 %	4 %	8 %	4 %	4 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=311)	(n=141)	(n=93)	(n=81)	(N=626)

Drøyt halvparten av skolene benytter kartleggingsverktøyet som er utarbeidet i tilknytning til læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Våren 2009 ble skolene stilt et helt likelydende spørsmål. Da svarte 46 prosent av grunnskolene og 35 prosent av de videregående

skolene at de brukte kartleggingsverktøyet (Vibe m.fl. 2009:39). Dermed har andelen av grunnskolene som bruker verktøyet økt med 8 prosentpoeng på et år. For de videregående skolene er økningen 19 prosentpoeng. Begge endringer er statistisk signifikante. Rene ungdomsskoler avviker fra andre skoletyper ved at betydelig flere benytter kartleggingsverktøyet.

Det mest relevante ville her ha vært å sammenlikne skoler etter hvor mange elever de har som gis særskilt norskopplæring. Denne informasjonen samles inn fra skolene og finnes i GSI, men er ikke offentlig tilgjengelig på skolenivå, fordi den betraktes som sensitiv. Informasjonen som samles inn er relativt detaljert og brutt ned på hvert enkelt trinn og etter hva slags undervisning som gis. Det finnes imidlertid en samlekategori i GSI som viser hvor mange elever totalt ved skolen som gis særskilt norskopplæring, men også disse opplysningene er unntatt offentlighet.

Tabell 12.2 Bruk av kartleggingsverktøy etter skolestørrelse.

Benytter skolen kartleggingsverktøyet som er utarbeidet i tilknytning til læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter?				
	De			Alle
	De minste	mellomstore	De største	
Ja	33 %	61 %	68 %	54 %
Nei	64 %	36 %	27 %	42 %
Vet ikke	3 %	3 %	5 %	4 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=206)	(n=209)	(n=211)	(N=626)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

De minste skolene bruker kartleggingsverktøyet i betydelig mindre grad enn de mellomstore og store skoler, en av tre blant de minste skolene mot to av tre blant de største. Dette er naturlig ettersom sannsynligheten for at skolen ikke har noen elever som gis særskilt norskopplæring er størst på de minste skolene.

Tabell 12.3 Bruk av kartleggingsverktøy etter landsdel.

Benytter skolen kartleggingsverktøyet som er utarbeidet i tilknytning til læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter?					
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
	Ja	54 %	64 %	51 %	
Nei	40 %	32 %	45 %	52 %	42 %
Vet ikke	6 %	4 %	4 %	3 %	4 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=93)	(n=168)	(n=224)	(n=141)	(N=626)

Det er overraskende at andelen av skolene som bruker kartleggingsverktøyet ikke er høyere i Oslo og Akershus. Dette kan være en indikasjon på en skjevhet i vårt materiale, slik at skoler fra disse fylkene med elever som tilhører språklige minoriteter er underrepresentert i utvalget. Vi har imidlertid ingen mulighet til å undersøke dette nærmere ettersom vi ikke har tilgang til denne informasjonen fra GSI.

12.2 Tilbud til minoritetsspråklige

Våren 2009 ble skolene spurt om hvilket tilbud som gis elever som har kommet til landet uten grunnutdanning. Dette er nærmere definert som elever som er mellom 12 og 24 år, og skolene ble spurt om de gir denne gruppa et særskilt opplæringstilbud. Det samme spørsmålet er gjentatt i undersøkelsen våren 2010. Svakheten ved spørsmålet er at det stilles til alle skoler, mens vi må anta at det ikke er relevant overalt. Ideelt sett burde svarene ha vært koblet til informasjon fra GSI om forekomst av elever som mottar særskilt norskopplæring, men det har vi ikke anledning til. Over 50 skoler har føyd til i et åpent kommentarfelt ved slutten av undersøkelsen at de ikke har minoritetsspråklige elever, men siden slik registrering ikke er gjort systematisk for alle skoler, kan vi ikke benytte denne informasjonen i analysene.

Tabell 12.4 Særskilt opplæringstilbud etter nivå.

Mottar de elevene som har kommet til landet uten grunnutdanning (som er mellom 12-24 år) et særskilt opplæringstilbud ved skolen?						
	Ja	Nei	Vet ikke	Ubesvart	Sum	Antall
Grunnskole	38 %	43 %	7 %	11 %	100 %	(n=567)
Videregående skole	33 %	48 %	3 %	15 %	100 %	(n=87)
Alle	38 %	44 %	7 %	12 %	100 %	(N=654)

38 prosent av grunnskolene og 33 prosent av de videregående skolene svarer at de gir et særskilt opplæringstilbud til disse elevene. Tallene for grunnskolene er praktisk talt de samme som den var våren 2009, mens andelen av de videregående skolene som svarer ja har sunket med 5 prosentpoeng, og andelen som ikke har besvart spørsmålet har økt tilsvarende. Dette er ikke en statistisk signifikant endring, og vi kan fastslå at situasjonen er den samme som for et år siden. Det er ingen sammenheng med landsdel når det gjelder dette spørsmålet, men vi finner sammenhenger både når det gjelder trinn og skolestørrelse.

Tabell 12.5 Særskilt opplæringstilbud etter trinn.

Mottar de elevene som har kommet til landet uten grunnutdanning (som er mellom 12-24 år) et særskilt opplæringstilbud ved skolen?					Total
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	31 %	41 %	61 %	33 %	38 %
Nei	45 %	46 %	33 %	48 %	44 %
Vet ikke	10 %	5 %	3 %	3 %	7 %
Ubesvart	15 %	8 %	3 %	15 %	12 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=326)	(n=147)	(n=94)	(n=87)	(N=654)

Ungdomsskolene skiller seg ut ved at en betydelig høyere andel svarer at de gir et særskilt tilbud til elever som har kommet til landet uten grunnutdanning. Her er dessuten andelen av skolene som ikke besvarer spørsmålet betydelig lavere, noe som tyder på at det har større relevans. Dette er ikke overraskende, ettersom det særlig er dette skoletrinnet som vil motta elever i denne aldersgruppa som mangler grunnutdanning. Tabell 12.6 viser at det er en sterk sammenheng med skolestørrelse. Bare 19 prosent av de minste skolene gir et tilbud til denne

gruppen, mens 29 prosent enten ikke vet hva de skal svare på spørsmålet eller lar det stå ubesvart, mens de tilsvarende andelene er henholdsvis 51 og 9 prosent ved de største skolene.

Tabell 12.6 Særskilt opplæringstilbud etter skolestørrelse.

	De			
	De minste	mellomstore	De største	Alle
Ja	19 %	44 %	51 %	38 %
Nei	52 %	39 %	40 %	44 %
Vet ikke	12 %	6 %	2 %	7 %
Ubesvart	17 %	10 %	7 %	12 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=223)	(n=216)	(n=215)	(N=654)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Skolene ble våren 2009 spurt om hvor mange minoritetsspråklige elever de hadde som får spesialundervisning og hvor mange som mottar spesialundervisning blant de elevene som mottar særskilt språkopplæring. De samme spørsmålene ble gjentatt våren 2010.

Tabell 12.7 Antall minoritetsspråklige elever som mottar spesialundervisning. Etter trinn.

	Hvor mange minoritetsspråklige elever ved skolen mottar spesialundervisning? Angi antall elever				
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ingen	54 %	57 %	27 %	52 %	50 %
1-4	29 %	27 %	44 %	28 %	30 %
5 el flere	17 %	16 %	29 %	21 %	19 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=326)	(n=147)	(n=94)	(n=87)	(N=654)

Halvparten av skolene har ingen minoritetsspråklige elever som får spesialundervisning. 30 prosent av skolene har mellom en og fire slike elever, mens 19 prosent har flere enn fire elever. Ungdomskolene avviker ved at nesten tre av fire skoler har slike elever. Det er en svak økning i andelen av grunnskolene som har elever som får slik undervisning i forhold til våren 2009.

Tabell 12.8 Antall elever som mottar særskilt språkopplæring og spesialundervisning. Etter trinn.

	Av elevene som mottar særskilt språkopplæring: Hvor mange mottar også spesialundervisning? Angi antall elever				
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ingen	65 %	67 %	39 %	72 %	63 %
1-4	24 %	21 %	44 %	17 %	25 %
5 el flere	11 %	12 %	17 %	10 %	12 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=326)	(n=147)	(n=94)	(n=87)	(N=654)

37 prosent av skolene har elever som mottar særskilt språkopplæring og som også mottar spesialundervisning. Også her har det vært en liten økning i løpet av det siste året. Igjen avviker ungdomskolene ved at over 60 prosent av disse har slike elever. I tabell 12.9 gjengir vi gjennomsnittstall pr skole for de to gruppene av elever, altså minoritetsspråklige elever som mottar spesialundervisning og elever som mottar særskilt språkopplæring og spesialundervisning. Den nederste raden i tabellen viser tallene for hele landet og alle trinn sett under ett. Hvis gjennomsnittstallene er riktige, kan vi regne oss fram til at det på landsbasis finnes ca 13.400 minoritetsspråklige elever som mottar spesialundervisning og ca 6.900 elever som mottar særskilt språkopplæring og spesialundervisning. Av disse finner vi henholdsvis snaut 3.000 i grunnskolen og snaut 1.000 i videregående opplæring. Fra GSI vet vi at det finnes 41.455 grunnskoleelever som får særskilt norskopplæring. Vi kan fastslå at det er bare en mindre andel av disse som også mottar spesialundervisning.

Tabell 12.9 Gjennomsnittlig antall minoritetsspråklige som mottar spesialundervisning og gjennomsnittlig antall elever som mottar særskilt språkopplæring og spesialundervisning. Etter trinn og landsdel.

Årstrinn	Landsdel	Hvor mange minoritetsspråklige elever ved skolen mottar spesialundervisning? Angi antall elever	Av elevene som mottar særskilt språkopplæring: hvor mange mottar også spesialundervisning? Angi antall elever
Barnetrinn	Oslo og Akershus	8,3	6,2
	Østlandet	3,1	2,5
	Sør- og Vestlandet	1,9	0,9
	Midt- og Nord-Norge	1,5	0,7
	Alle barneskoler	3,0	2,1
Barne- og ungdomstrinn	Oslo og Akershus	6,7	5,3
	Østlandet	3,9	1,9
	Sør- og Vestlandet	2,2	0,9
	Midt- og Nord-Norge	2,6	0,8
	Alle 1 – 10 skoler	3,0	1,5
Ungdomstrinn	Oslo og Akershus	12,9	4,5
	Østlandet	3,2	1,9
	Sør- og Vestlandet	3,3	1,8
	Midt- og Nord-Norge	2,2	1,5
	Alle ungdomsskoler	5,7	2,5
Videregående	Oslo og Akershus	21,0	6,5
	Østlandet	5,4	1,1
	Sør- og Vestlandet	2,3	0,8
	Midt- og Nord-Norge	1,1	0,9
	Alle videregående	6,5	2,1
Alle trinn	Oslo og Akershus	11,8	5,7
	Østlandet	3,4	2,2
	Sør- og Vestlandet	2,2	1,0
	Midt- og Nord-Norge	1,9	0,8
	Alle skoler	3,9	2,0

Tabellen viser betydelige forskjeller mellom landsdeler og trinn i gjennomsnittlig antall elever i de to gruppene. Uavhengig av trinn er tallene høyest i Oslo og Akershus og lavest i Midt- og Nord-Norge. De videregående skolene i Oslo og Akershus har i gjennomsnitt 21

minoritetsspråklige elever som mottar spesialundervisning, mens tilsvarende skoler i Midt- og Nord-Norge bare har en slik elev i gjennomsnitt.

De videregående skolene er stilt to særskilte spørsmål om hvor mange elever ved skolen som får tospråklig fagopplæring, det vil si undervisning i faget på to språk og hvor mange elever som får morsmålsopplæring. Disse spørsmålene ble også stilt våren 2009. Bare et fåtall av skolene oppgir at de har slike elever. Seks av 87 oppgir at de har elever ved skolen som får tospråklig fagopplæring, mens fire av 87 har elever som får morsmålsopplæring. Dette er omtrent som våren 2009.

12.3 Kompetansehevingstiltak for lærerne

Skolene er spurt om hvilke tiltak lærerne har deltatt i for å heve kompetansen i særskilt norskopplæring de siste to årene. Det skilles mellom opplæringstiltak knyttet til særskilt språkopplæring og tiltak for å styrke den flerkulturelle kompetansen blant lærerne. Tilsvarende spørsmål ble stilt våren 2009. Til sammen har 37 prosent av skolene lærere som har deltatt enten i den første formen, i den andre eller i begge former for kompetanseheving. Tallene avviker lite fra det vi fant våren 2009 (Vibe m.fl. 2009:40).

Tabell 12.10 Prosentandel av skoler med lærere som har deltatt i kompetansehevingstiltak etter trinn.

Har lærerne ved skolen deltatt i kompetansehevingstiltak knyttet til særskilt norskopplæring i løpet av de siste to årene?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Knyttet til særskilt språkopplæring	15 %	17 %	20 %	14 %	16 %
Knyttet til flerkulturell kompetanse/migrasjonspedagogikk	2 %	1 %	1 %	3 %	2 %
Begge deler	17 %	15 %	24 %	19 %	18 %
Ingen av delene	66 %	67 %	55 %	64 %	63 %
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=317)	(n=139)	(n=92)	(n=79)	(N=627)

18 prosent av skolene har lærere som har deltatt i begge typer tiltak, 16 prosent har lærere som har deltatt bare i tiltak knyttet til særskilt språkopplæring, mens to prosent av skolene rapporterer at de har lærere som bare har deltatt i tiltak for å heve den flerkulturelle kompetansen. Vi finner de samme skillene etter skoletype som for bruk av kartleggingsverktøy, nemlig at ungdomsskolene skiller seg ut med høyere deltakelse. Også her er det en sammenheng med skolestørrelse lik den vi fant i tabell 12.2 (ikke vist i tabell).

Tabell 12.11 Prosentandel av lærernes som deltar i kompetansehevingstiltak etter landsdel

Har lærerne ved skolen deltatt i kompetansehevingstiltak knyttet til særskilt norskopplæring i løpet av de siste to årene?	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Knyttet til særskilt språkopplæring	25 %	18 %	18 %	14 %	16 %
Knyttet til flerkulturell kompetanse/ migrasjonspedagogikk		3 %	2 %	1 %	2 %
Begge deler	23 %	14 %	19 %	14 %	18 %
Ingen av delene	52 %	65 %	61 %	71 %	63 %
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=317)	(n=139)	(n=92)	(n=79)	(N=627)

Når det gjelder deltaking i kompetansehevingstiltak er den geografiske fordelingen mer slik ville forvente enn den vi fant i tabell 12.3. Oslo og Akershus skiller seg ut ved at flere av skolene har lærere som har deltatt i slike tiltak enn de øvrige landsdelene og Midt- og Nord-Norge skiller seg ut i motsatt retning.

Skolene fikk også et oppfølgingsspørsmål som gjelder andelen av lærerne som har deltatt i kompetansehevingstiltak knyttet til særskilt språkopplæring og flerkulturell kompetanse eller migrasjonspedagogikk i løpet av de siste to årene. I tillegg ble det stilt to spørsmål som gjelder prosentandelen av de nytilsatte lærerne som har kompetanse i særskilt språkopplæring og flerkulturell kompetanse eller migrasjonspedagogikk. Tilsvarende spørsmål ble stilt skolene for et år siden, med den forskjell at spørsmålet da ikke gjaldt prosentandelen, men det faktiske antallet lærere (Vibe m.fl. 2009, s. 40). Når vi sammenlikner de prosentandelene som oppgis med det samlede lærertallet ved skolene, er det helt tydelig at mange skoler har oppgitt det faktiske antallet lærere og ikke prosentandelen, men det er ikke mulig i hvert enkelt tilfelle å avgjøre hvordan svarene skal tolkes. Derfor brukes ikke disse resultatene.

12.4 Oppsummering

Opplæringslovens § 2-8, fjerde ledd forplikter skoleeier til å sørge for at de minoritetsspråklige elevenes norskkunnskaper kartlegges. Drøyt halvparten av skolene benytter kartleggingsverktøyet som er utarbeidet i tilknytning til læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Våren 2009 ble skolene stilt et helt likelydende spørsmål. Da svarte 46 prosent av grunnskolene og 35 prosent av de videregående skolene at de brukte kartleggingsverktøyet. De minste skolene bruker kartleggingsverktøyet i betydelig mindre grad enn de mellomstore og store skoler, en av tre blant de minste skolene mot to av tre blant de største.

38 prosent av grunnskolene og 33 prosent av de videregående skolene svarer at de gir et særskilt opplæringstilbud til elever som har kommet til landet uten grunnutdanning. Ungdomsskolene skiller seg ut ved at en betydelig høyere andel svarer at de gir et særskilt tilbud til slike elever.

Halvparten av skolene har ingen minoritetsspråklige elever som får spesialundervisning. 30 prosent av skolene har mellom en og fire slike elever, mens 19 prosent har flere enn fire elever. Det er en svak økning i andelen av grunnskolene som har elever som får slik undervisning i forhold til våren 2009. 37 prosent av skolene har elever som mottar særskilt språkopplæring og som også mottar spesialundervisning. Også her har det vært en liten økning i løpet av det siste året. Det er betydelige forskjeller mellom landsdeler og trinn i gjennomsnittlig antall elever i de to gruppene. Uavhengig av trinn er tallene høyest i Oslo og Akershus og lavest i Midt- og Nord-Norge. De videregående skolene i Oslo og Akershus har i gjennomsnitt 21 minoritetsspråklige elever som mottar spesialundervisning, mens tilsvarende skoler i Midt- og Nord-Norge bare har en slik elev i gjennomsnitt.

16 prosent av skolene har lærere som har deltatt bare i tiltak knyttet til særskilt språkopplæring, mens to prosent av skolene rapporterer at de har lærere som bare har deltatt i tiltak for å heve den flerkulturelle kompetansen. 18 prosent av skolene har lærere som har deltatt i begge typer tiltak. Oslo og Akershus skiller seg ut ved at flere av skolene har lærere som har deltatt i slike tiltak enn de øvrige landsdelene og Midt- og Nord-Norge skiller seg ut i motsatt retning.

13 Situasjonen foran tildeling av læreplaner høsten 2010

Undersøkelsen blant fylkeskommunene i mai 2009 viste at det var vanskelig å gi et entydig bilde av hvordan de økonomiske nedgangstidene som fulgte av finanskrisen høsten 2008 virket inn på tilgangen på læreplaner i 2009. Det eneste vi kunne fastslå med nokså stor sikkerhet var at tømmerfaget syntes å være rammet. Her begynte nok også problemene tidligere enn høsten 2008, som følge av tendensene til mindre aktivitet i byggebransjen. Det er fortsatt knyttet spenning til hvordan tildelingen av læreplaner vil bli framover og om vi kan se virkninger av nedgangskonjunkturer i norsk økonomi. Fylkeskommunene ble i mars og april 2010 bedt om å gi en vurdering av situasjonen for elevene som var i ferd med å avslutte den delen av yrkesfag som skjer i skole og som har søkt læreplan fra høsten 2010 og om det har vært problemer med permitteringer og oppsigelser blant lærlinger i opplæringsåret 2009 – 2010. Fylkeskommunene skulle også ta stilling til hvor godt et utvalg av uttalelser passet for situasjonen i sitt eget fylke. 16 fylkeskommuner har besvart undersøkelsen, men få har besvart alle spørsmålene³. Vi kommer til å sammenlikne svarene fra årets undersøkelse med fjorårets.

13.1 Hvordan ser fylkeskommunene på situasjonen?

I tabell 13.1 ser vi at 14 av 16 fylkeskommuner mener at beskrivelsen 'vi antar at de fleste kvalifiserte søkerne får læreplan' passer ganske godt, mens bare en fylkeskommune har besvart at den beskrivelsen passer ganske dårlig og en at den passer svært dårlig. I den grad vi kan snakke om endringer med så små tall, er det et litt mer positivt bilde som tegnes i forhold til året før. 11 fylkeskommuner mener at beskrivelsen 'vi vil bare kunne skaffe læreplan til søkere med opplæringsrett' passer ganske dårlig, mens fem fylkeskommuner mener at det passer godt (svært/ganske). Det kan tyde på at det er andre forhold som har større betydning enn opplæringsretten for om man klarer å skaffe til veie læreplan. Også her er det en tendens til litt mer positivt vurdering i 2010 enn i 2009.

En fylkeskommune (Østfold) har svart at beskrivelsen 'vi er svært bekymret for situasjonen til elever som søker læreplan' passer svært godt. Ni fylkeskommuner mener at den passer ganske godt, mens fem fylkeskommuner mener at en slik beskrivelse passer ganske dårlig. En fylkeskommune (Nordland) mener at dette passer svært dårlig. Østfold skiller seg for øvrig ut ved å velge de mest pessimistiske svaralternativene på alle tre utsagn, mens Nordland har en gjennomgående positiv vurdering av situasjonen. Østfold er dessuten det fylket som forventer det høyeste antallet læreplan søkere som står uten plass. At svarene her fordeler seg over hele skalaen, kan bety at fylkeskommunene står ovenfor veldig ulike utfordringer når det gjelder å formidle læreplaner. Hvilke fag lærlingene søker seg til samt næringsstruktur i fylkeskommunen, har trolig mye å si for hvorvidt nedgangskonjunkturen vil spille inn på læreplanstilgangen.

³ Telemark, Rogaland og Finnmark har ikke besvart denne delen av undersøkelsen

Tabell 13.1: Ta stilling til hvor godt beskrivelsene passer i dette fylket:(Tall i parentes fra mai 2009).

	Passer svært godt	Passer ganske godt	Passer ganske dårlig	Passer svært dårlig	Sum
Vi antar at de fleste kvalifiserte søkerne får læreplass		14 (12)	1 (5)	1 (0)	16 (17)
Vi vil bare kunne skaffe læreplass til søkere med opplæringsrett	1 (1)	4 (2)	11 (12)	0 (2)	16 (17)
Vi er svært bekymret for situasjonen til elever som søker læreplass	1 (2)	9 (8)	5 (6)	1 (1)	16 (17)

Fylkene ble også spurt om de vil ”gjennomføre egne tiltak for å skaffe læreplasser”. Også her skulle fylkeskommunene ta stilling til hvor godt beskrivelsen passer for deres situasjon i fylket. I tillegg var det en åpen kategori hvor fylkeskommune selv kunne føye til tiltak de har iverksatt som ikke var representert blant beskrivelsene. Resultatene vises i tabell 13.2.

Tabell 13.2: Ta stilling til hvor godt beskrivelsene passer på situasjonen i dette fylket: (Tall i parentes fra mai 2009).

	Passer svært godt	Passer ganske godt	Passer ganske dårlig	Passer svært dårlig	Sum
Fylkeskommunen har ikke iverksatt egne tiltak for å skaffe læreplasser	2 (5)	4 (3)	6 (3)	4 (6)	16 (17)
Vi arbeider hele tiden med å skaffe læreplasser. Dette inngår i det daglige arbeidet	9 (10)	5 (5)	2 (2)		16 (17)
Vi vil gjennomføre en egen informasjonskampanje for å skaffe læreplasser	2 (2)	6 (4)	5 (6)	3 (5)	16 (17)
Vi ansetter egne medarbeidere for å bidra til at søkere får tilbud om læreplass	3 (2)	2 (3)	6 (0)	5 (11)	16 (17)

Fylkeskommunene er delt i spørsmålet om de har iverksatt egne tiltak for å skaffe læreplasser. Seks mener at en slik beskrivelse passer godt, mens ti mener at den passer dårlig. Også på beskrivelsen ’Vi vil gjennomføre en egen informasjonskampanje for å skaffe læreplasser’, er fylkeskommune delte: Åtte mener at beskrivelsen passer godt mens like mange mener at den passer dårlig. 14 av 16 fylkeskommuner mener at beskrivelsen ’Vi arbeider hele tiden med å skaffe læreplasser. Dette inngår i det daglige arbeidet’ passer ganske eller svært godt. Fem fylkeskommuner har ansatt egne medarbeidere for å bidra til at søkere får tilbud om læreplass, mens 11 fylkeskommuner mener at en slik beskrivelse passer ganske eller svært dårlig. Tallene tilsvarende i stor grad situasjonen et år tidligere, og det mest slående er variasjonen i svarene når det gjelder de tre utsagnene om egne tiltak, informasjonskampanjer og ansettelse av egne medarbeidere. Det må bety at fylkene møter utfordringene ganske ulikt.

Seks fylker har i tillegg oppgitt andre tiltak i et eget fritekstfelt i undersøkelsen. Vi gjengir disse svarene i sin helhet som eksempler hva hvordan det arbeides.

<p>"Fylkeskommunen har opprettet forsøk med lærlingansvarlige i regionene, som bl.a. skal bidra til å formidle flere søkere til læreplass. Forsøket går over en 4-års periode (startet høsten 2008)."</p>
<p>"Vi har 6 medarbeidere som har dette som en normal og aktiv del av sin jobb."</p>
<p>"Besøker alle bedrifter med lærlinger for å forhindre permitteringer og motivere til inntak til lærlinger i 2010."</p>
<p>"Økt fokus på samarbeid med opplæringskontor og kommuner. Økt fokus mot skolene for at elever skal søke mer realistisk. Alt for mange kandidater med faglige hull og mye fravær har søkt formidling som ordinær lærling, burde søkt lærekandidat. Dette arbeidet ser ut til å ha hatt effekt, antall søkere til lærekandidat har hatt en stor økning til lærekandidat i (fylke) i år.</p> <p>Blant de som blir nevnt er 'det utarbeides planer for Vg3 i skole hvor hoveddelen av opplæring skjer i bedrift i samarbeid med opplæringskontorer og NAV', 'etablering av beredskapsskoler (Vg3)'. Det opplyses også om at 'prosjekt helsefagarbeider som avsluttes denne våren har skaffet mange læreplasser'. Det kan jo indikere at man ønsker liknende prosjekter."</p>
<p>"Det er vanskelig å svare presist på dette. Opplæringskontorene ønsker ikke at verken skoler eller fylkeskommunen "fratar" dem kontrollen med formidling mv. Fylkeskommunen samarbeider med opplæringskontorene om å øke antall læreplasser. Etablering av tverrfaglige kontor i distriktene ivaretar økning i læreplassene på en bedre måte enn faglige kontor. Men her er det spenninger. Det kunne vært gjort mye mer for å tiltrekke seg flere selvstendige bedrifter. Skolene kobles inn i arbeidet med å skaffe flere læreplasser fra og med den våren og får et tydelig oppfølgingsansvar for eleven fram mot lærekontrakt. Problemet er at bare ca halvparten av avgangselevne på YF søker læreplass."</p>
<p>"Krisetilskuddet til lærebedrifter brukes som målrettet tiltak for å ivareta lærlingene under opplæring og søkere til læreplass"</p>

Fylkeskommunene ble også spurt om de hadde forslag til tiltak som burde iverksettes på statlig nivå for å øke inntaket av lærlinger. I tabell 13.3 vises noen forslag til tiltak som fylkeskommunen skulle rangere viktigheten av. I tillegg inneholdt spørreskjema et åpent felt hvor fylkeskommune kunne fylle inn andre forslag til tiltak som de syntes var viktige.

Tabell 13.3: Ta stilling til hvor godt beskrivelsene passer på situasjonen i dette fylket:

	Svært viktig	Ganske viktig	Mindre viktig	Ikke viktig	Sum
Økt lærlingtilskudd	4 (7)	10 (5)	2 (4)		16 (16)
Flere kryssløp	2(1)	6 (7)	7 (7)	1 (1)	16 (16)
Nasjonale informasjonskampanjer	6(4)	6(7)	4 (5)		16 (16)
Nasjonalt lærlingtorg (database) for registrering av ledige plasser og søkere	1 (1)	6 (6)	7 (8)	2 (2)	16 (17)
Bedre vern av lærlinger i lovverket under permisjon/oppsigelse	1 (2)	2 (7)	11 (4)	2 (4)	16 (17)
Målrettede krisepakker som kan styrke lærebedriftene	8 (9)	6 (7)	1 (1)		15 (17)

På et av spørsmålene er svarfordelingen betydelig endret siden i 2009. Når det gjelder bedre vern av lærlinger i lovverket under permisjon/oppsigelse mente ni av fylkeskommunene i 2009 at det var ganske eller svært viktig, mens antallet nå er bare tre. Man kan kanskje ha antatt at dette ville bli et større problem som følge av finanskrisen enn det faktisk ble. På spørsmålet om nasjonale informasjonskampanjer mener til sammen 12 fylkeskommuner at det er viktig, mens fire mener at det er mindre viktig, omtrent som i 2009. Forslaget om å lage målrettede krisepakker som kan styrke lærebedriftene, blir av 14 av fylkeskommunen ansett som et viktig tiltak, 8 av de 15 synes det er svært viktig og svarfordelingen tilsvarer helt den vi fant i fjor. Dette er vel også det tiltaket fylkeskommunene er mest enige i om at er viktig.

Ellers synes 14 av fylkeskommunene at å gi bedriftene et økonomisk incitament for å ta inn lærlinger gjennom økt lærlingtilskudd er viktig. Dette vektlegges likevel litt svakere i år enn i fjor. Sju av fylkeskommunene mener at å opprette en egen database for registrering av søkere er viktig, ni at det er mindre viktig eller ikke er viktig. Det kan tyde på at disse fylkeskommunene mener at de har god oversikt over ledige lærlinger og søkere selv. Også her er svarene de samme som året før. Fylkeskommunene er også delt i spørsmålet om kryssløp: Åtte fylkeskommuner mener at dette er viktig men slike mange mener at det er mindre viktig eller ikke viktig. Fylkeskommunene er også bedt om å beskrive egne forslag til tiltak i en egen fritekstboks i undersøkelsen. Vi gjengir forslagene i sin helhet.

"Lønn til instruktører "
"Pålegge alle offentlige virksomheter å øke inntaket av lærlinger/ lære kandidater. + Vurdere å innføre ordning der alle bedrifter må betale "lærlingavgift", jf Hernes-rapportern "Fra gull til gråstein". "
"Målrettede krisepakker bør være langsiktige, prosjekter bør vare 2-3 år for å se resultater."
"Utfordringen ligger mye i å få elevene til å søke utdanninger de får læreplass i. Det er stor mismatch mellom søkere og antall læreplasser."
"NAV må inn med individstøtte uten at lærekontrakt heves ved fare for permittering. Dette krever endring i lovverket jfr. NAV (fylke)"
"Lage en modell der bedriftene trekkes for et bestemt tilskudd som senere gis i retur til bedrifter som tar imot lærlinger. På denne måten vil alle bedrifter få et større ansvar for opplæring i bedrift. Enten ved å ta imot lærlinger eller ved å bidra økonomisk. (Dansk modell) "
"Se Fafø-rapporten - alle bedrifter betaler inn til en nasjonal pott. Ekstra tilskudd til elever med svake karakterer har en effekt, men kan også føre til skjevheter. Det bør kunne bli en sterkere rettighet knyttet til læreplass. Tidligere formidling og stopp i inntaket av lærlinger på et gitt tidspunkt, slik at igangsatte opplegg i skole kan ha mulighet for å lykkes. Bør se på kombinasjonsløsning som blir et alternativ til forslaget om rett til to år i skole."
"Videreføre ordningen med frie midler for å bidra til flere læreplasser, videreføre statlige kompetansmidler til fag- og yrkesopplæringa."
"Støtte til kompetanseheving i bedriftene i forhold til veiledning"

13.2 Permitteringer og oppsigelser

Fylkeskommunene ble bedt om å oppgi antall permitterte og antall oppsagte lærlinger, se tabell 13.4. Til sammen 11 fylkeskommuner har svart på dette spørsmålet⁴. Hva det betyr angående situasjonen i de andre fem fylkeskommunene, som ellers har besvart spørsmål om situasjonen for lærlingene, vet vi ikke. Det kan bety at de ikke har informasjon om antall permitterte eller antall oppsagte lærlinger, eller at det faktisk ikke har vært oppsigelser eller permitteringer i disse fylkene. Tallene er derfor noe usikre.

Til sammen er det oppgitt at 47 lærlinger er blitt permittert etter 1. oktober 2009 mens 22 er blitt sagt opp. Dette er betydelig færre enn i 2009 da 12 fylker rapporterte om 141 permitterte og 43 oppsagte. Det er helt klart flest permitteringer i tømmerfaget, 21 lærlinger i alt, mens 66 tømmerlærlinger var permittert året før. Fire fylker har rapportert om permitteringer i tømmerfaget, mot ni i 2009. Ni av de 21 permitterte tømmerlærlingene er fra Hordaland.

Det er rapportert om 22 oppsigelser, og så godt som alle gjelder voksne lærlinger. 17 av 22 oppsigelser gjelder voksne i Nordland. Problemet med permitteringer og oppsigelser ser dermed ut til å være lite og betydelig redusert det siste året. Vi må likevel ta forbehold for kvaliteten på denne registreringen, selv om de fylkeskommunene som har fylt ut denne delen av skjemaet ser ut til å ha gjort det på en samvittighetsfull måte.

⁴ Østfold, Akershus, Oslo, Oppland, Buskerud, Aust-Agder, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Tabell 13.4: Antall permitterte og antall oppsagte lærlinger etter 1. oktober 2009 i ulike fag.

	Fylker	Permitterte	Oppsagte
Tømrerfaget	4	21	0
Anleggsmaskinfører	2	3	0
Elektrikerfaget	2	2	0
Sveiserfag	2	4	3
Akvakultur	1	1	4
Aluminiumkonstruksjonsfaget	1	1	0
Anleggsmaskinmekanikerfaget	1	1	0
Automatiker	1	1	0
Bilfaget - lette kjøretøy	1	1	0
Billakkerer	1	2	0
Blomsterdekoratør	1	1	0
Fagoperatør	1	0	5
Industrimekaniker	1	1	0
Industriertikotasje	1	1	0
Kjemiprosess	1	1	0
Landbruksmaskinmekanikk	1	1	0
Malerfaget	1	0	1
Murerfaget	1	1	0
Produksjonsteknikk	1	0	8
Rørleggerfaget	1	0	1
Trevare-bygginredningsfaget	1	2	0
Ventilasjon - blikkenslager	1	1	0
Yrkessjåførfaget	1	1	0
Sum		47	22

13.3 Vg3 i skole

12 fylkeskommuner har oppgitt at de har opprettet alternative Vg3 klasser for søkere som ikke fikk læreplass høsten 2009. Disse fylkene er Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Aust-Agder, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Troms. Sogn og Fjordane har oppgitt "0" klasser, mens vi ikke vet om vi skal tolke manglende opplysninger fra Vestfold, Vest-Agder og Nordland som at de ikke har opprettet Vg3-klasser eller som at de ikke har besvart spørsmålet. For Rogaland, Telemark og Finnmark har vi som tidligere nevnt ikke opplysninger om lærlings situasjonen i det hele tatt. Forrige skoleår var det kun åtte fylkeskommuner som oppga at de hadde igangsatt slike klasser. I tabell 13.5 vises en oversikt for fagene der de 12 fylkene har rapportert inn oppstart av alternative Vg3 klasser.

Tabell 13.5: Hvor mange alternative Vg3-klasser ble igangsatt skoleåret 2009-2010?

	Fylker	Klasser	Elever
Tømrerfaget	6	8	58
Bilfagene	6	7	57
Elektrikerfaget	4	4	34
Kokk/-servitør/inst.kokk	2	2	28
Barne-og ungdomsarbeider	5	6	25
Kjole- og draktsyerfaget	2	2	25
Sveiserfag	2	2	16
Frisør	2	2	14
Gullsmedfaget	2	2	13
Landbruksmekaniker	1	1	12
Murerfaget	2	2	12
Møbelsnekkerfaget	2	2	12
Div lærekandidater div fag	1	1	11
Borefaget	1	1	10
Rørleggerfaget	2	2	10
Helsearbeiderfaget	2	2	8
Salgsfaget	2	2	8
IKT - servicefaget	2	2	7
Industrimekaniker	2	2	4
Platearbeiderfaget	1	1	4
Billakkerer	2	2	3
Brønnfaget (kabel)	1	1	3
Reiselivs faget	1	1	3
Dataelektroniker	1	1	2
Resepsjonsfaget	1	1	2
Bilskade	1	1	1
Maler	1	1	1
Mediagrafikerfaget	1	1	1
Sum		62	384

Det samlede antallet rapporterte Vg3-klasser er 62 og dette omfatter 384 elever. Tallet er omtrent det dobbelte av hva vi registrerte forrige skoleår, da vi fant 29 klasser og 195 elever.

Det er i tømrerfaget og bilfagene vi finner flest klasser og elever. Det er opprettet åtte klasser for 58 tømrerelever, mot fire klasser for 41 elever forrige skoleår. I bilfagene er det opprettet sju klasser for 57 elever, mot fem klasser for 36 elever året før. Forholdsmessig er veksten i klasser og Vg3-elever større i kokkfaget, barne- og ungdomsarbeiderfaget og kjole- og draktsyerfaget. Mens vi ikke hadde registrert noen Vg3-klasser i elektrikerfaget i fjor, er det nå fire klasser med 34 elever.

Vi må selvsagt igjen ta forbehold for hvor dekkende tallene er. På den annen side ser vi ingen grunn til at registreringen skulle være mer mangelfull det ene året sammenliknet med det andre. Derfor slår vi fast at omfanget av Vg3-tilbudet økte til omtrent det dobbelte fra skoleåret 2008 – 2009 til 2009 – 2010. I forhold til antallet læreplassøkere er tallet likevel lavt. Vi skal senere se at vi har registrert omtrent 10000 i læreplassøkere i de 33 største fagene i de 16 fylkene, og 384 Vg3-elever utgjør bare snaut 4 prosent av dette.

Fylkeskommunene ble også spurt om det allerede nå foreligger planer for iverksetting av Vg3 tilbud for søkere som ikke får læreplass høsten 2010. Åtte fylkeskommuner har gitt tilbakemelding på dette, men de fleste har ikke oppgitt noen konkrete planer, i ennå mindre grad tallfestet dette. Fire fylkeskommuner har nevnt tømmerfaget, tre barne- og ungdomsarbeiderfaget, to nevner bilfagene og to fylkeskommuner nevner frisørfaget. Femten andre fag er nevnt av enkeltfylker. Oslo oppgir for i alt femten ulike fag at ”Vi har beredskapsskoler i utsatte fag. Beslutningsgrunnlag for igangsetting foreligger ikke før i uke 36.” Et annet svar kan også være illustrerende for hvordan fylkeskommunene arbeider med dette: ” Det er utarbeidet rutiner for samarbeid skole - fellesadministrasjon. Skolene vil planlegge Vg3-tilbud til egne elever som ca 01.09. står uten læreplass. Må være fleksibelt slik at elevene kan gå over i læreplass utover høsten.”

13.4 Antall læreplassøkere og søkere uten plass

Fylkeskommunene ble også bedt om å oppgi hvor mange læreplassøkere de har fått våren 2010 i 33 ulike fag. I 2009 ble fylkene også bedt om å angi hvor mange av søkerne til de enkelte fagene de trodde ville stå uten læreplass om høsten. Erfaringen med dette var ikke god og mange fylker rapporterte tilbake at de fant det vanskelig å besvare dette spørsmålet så tidlig i formidlingsprosessen. Derfor har vi denne gangen nøydt oss med å spørre dem om hvor mange søkere totalt de tror vil stå uten læreplass.

Vi har denne gangen bedt fylkene oppgi søkertallet lokalt til de 33 samme fagene. For hvert fag oppgir vi det totale søkertallet på landsbasis i 2009. Dette tallet sammenliknes så med søkertallet i de 14 fylkene vi har opplysninger om fra 2010 for å gi en indikasjon på hvordan årets søkning er i forhold til fjorårets. Totalt var det 13595 søkere til de 33 fagene på landsbasis i 2009, mens vi har registrert 10016 søkere til de samme fagene i 14 fylker i år. Vi kan dermed anta at vårt materiale omfatter tre fjerdedeler av den totale søkningen, og vi sammenlikner søkningen i de enkelte fagene ut fra dette forholdstallet. Hvis forholdstallet er 74 %, betyr det at søkningen i de 14 fylkene i 2010 er helt som forventet ut fra den samlede søkningen i 2009.

Vi ser at enkelte fag har en søkning som ligger til dels langt over det forventede. Det gjelder Energimontørfaget, Matrosfaget og Billakkererfaget. Også de store fagene Rørleggerfaget, Elektrikerfaget og Helsearbeiderfaget har en relativt stor søkning. Dette kan kanskje bety at Helsearbeiderfaget, etter en noe svak start høsten 2008, ser ut til oppleve en voksende popularitet. I motsatt ende av tabellen ser vi at det er relativt svak søkning til flere av byggfagene, som Tømmerfaget, Betongfaget og Murerfaget. Også restaurantfagene Kokkfaget, Institusjonskokkfaget og Servitørfaget har søkning som ligger noe under det forventede.

Tabell 13.6: Søkere til utvalgte lærefag i 15 fylker

	Sum 2009	Sum 2010 for 14 fylker	2010/2009
Energimontørfaget	117	159	136 %
Matrosfaget	205	243	119 %
Billakkererfaget	132	149	113 %
Motormannfaget	248	236	95 %
Bilskadefaget	106	98	92 %
Rørleggerfaget	432	374	87 %
Helsearbeiderfaget	1231	1057	86 %
IKT-servicefaget	514	429	83 %
Telekommunikasjonsmontørfaget	133	111	83 %
Elektrikerfaget	1277	1058	83 %
Industrimekanikerfaget	520	427	82 %
Konditorfaget	107	86	80 %
'Bilmekanikerfaget, lette kjøretøy	883	696	79 %
Yrkessjåførfaget	297	228	77 %
Ambulansefaget	143	106	74 %
Anleggsgartnerfaget	115	84	73 %
Kjemiprosessfaget	242	174	72 %
Barne- og ungdomsarbeiderfaget	1200	858	72 %
Frisørfaget	612	423	69 %
Kontor- og administrasjon	201	138	69 %
Anleggsmaskinførerfaget	287	186	65 %
Bilmekanikerfaget, tunge kjøretøy	156	99	63 %
Institusjonskokkefaget	233	146	63 %
Servitørfaget	150	93	62 %
Tømrerfaget	1905	1180	62 %
Hestefaget	101	62	61 %
Kokkfaget	658	399	61 %
Salgsfaget	423	240	57 %
Betongfaget	224	126	56 %
Sveisefaget	202	112	55 %
CNC-Maskineringsteknikk	144	74	51 %
Murerfaget	265	113	43 %
Blomsterdekoratørfaget	132	52	39 %
Sum	13595	10016	74 %

12 fylker har anslått hvor mange som vil stå uten læreplass totalt. Møre og Romsdal har oppgitt søkertall, men ikke hvor mange som vil stå uten læreplass. Akershus svarer dette på spørsmålet. "For tidlig å si noe om, dette gjelder generelt i forhold til de anslagene som bes oppgitt under dette området". Til sammen for de 12 fylkene dreier det seg om 1975 søkere som antas å stå uten læreplass høsten 2010 det vil si 24 prosent av de til sammen 8199 søkerne i disse 12 fylkene. Dette er betydelig høyere enn tilsvarende tall for summen av de 33 enkeltfagene som ble undersøkt i 2009. Da ble det oppgitt at til sammen 894 av 6455 søkere var forventet å stå uten læreplass. Dette tilsvarte 14 prosent av søkerne.

Tabell 13.7: Søkere og antall og andel av søkerne til 33 lærefag i 2010 som antas å stå uten lære plass høsten 2010. Fylkesvis.

	Søkere	Uten plass	Andel uten plass
Østfold	946	400	42 %
Oslo	609	170	28 %
Hedmark	479	150	31 %
Oppland	593	80	13 %
Buskerud	735	50	7 %
Aust-Agder	439	100	23 %
Hordaland	1231	160	13 %
Sogn- og Fjordane	396	15	4 %
Sør-Trøndelag	909	250	28 %
Nord-Trøndelag	485	150	31 %
Nordland	876	300	34 %
Troms	501	150	30 %
Totalt 12 fylker	8199	1975	24 %

Vi ser at det er betydelig variasjon mellom de 12 fylkene når det gjelder anslått andel som vil stå uten plass, fra 4 prosent eller 15 søkere i Sogn- og Fjordane, til 42 prosent og 400 i Østfold. I Hordaland, som har særlig mange lære plass søkere, er andelen som antas å stå uten plass betydelig under gjennomsnittet.

Siden det bare er 33 fag som er med i oversikten, er fylkene også bedt om å oppgi om det er andre fag der de frykter at det vil være mangel på plasser. En del av fylkene nevner da på nytt noen av de fagene som er blant de 33, mens gullsmed og mediegrafiker er de eneste fagene utover de 33 som nevnes. Gullsmed er et av de fagene som er særlig aktuelt for Vg3-klasser.

13.5 Oppsummering

Fylkeskommunene ble i mars og april 2010 bedt om å gi en vurdering av situasjonen for elevene som var i ferd med å avslutte den delen av yrkesfag som skjer i skole og som har søkt lære plass fra høsten 2010 og om det har vært problemer med permitteringer og oppsigelser blant lærlinger i opplæringsåret 2009 – 2010. 16 fylkeskommuner har besvart undersøkelsen, men få har besvart alle spørsmålene.

14 av 16 fylkeskommuner mener at beskrivelsen 'vi antar at de fleste kvalifiserte søkerne får lære plass' passer ganske godt, mens bare en fylkeskommune har besvart at den beskrivelsen passer ganske dårlig og en at den passer svært dårlig. I den grad vi kan snakke om endringer med så små tall, er det et litt mer positivt bilde som tegnes i forhold til året før. Fylkeskommunene står ovenfor veldig ulike utfordringer når det gjelder å formidle lære plasser. Hvilke fag lærlingene søker seg til samt næringsstruktur i fylkeskommunen, har trolig mye å si for hvorvidt nedgangskonjunkturen vil spille inn på lære plass tilgangen. Variasjonen mellom fylkene i svarene når det gjelder tre utsagn om egne tiltak, informasjonskampanjer og ansettelse av egne medarbeidere er slående. Det må bety at fylkene møter utfordringene ganske ulikt.

Når det gjelder bedre vern av lærlinger i lovverket under permisjon/oppsigelse mente ni av fylkeskommunene i 2009 at det var ganske eller svært viktig, mens antallet nå er bare tre. Man kan kanskje ha antatt at dette ville bli et større problem som følge av finanskrisen enn det faktisk ble. Ellers synes 14 av fylkeskommunene at å gi bedriftene et økonomisk incitament for å ta inn lærlinger gjennom økt lærlingtilskudd er viktig.

Til sammen er det oppgitt at 47 lærlinger er blitt permittert i 11 fylker etter 1. oktober 2009 og at 22 er blitt sagt opp. Dette er betydelig færre enn i 2009 da 12 fylker rapporterte om 141 permitterte og 43 oppsagte. Det er helt klart flest permitteringer i tømrerfaget, 21 lærlinger i alt, mens 66 tømrerlærlinger var permittert året før.

12 fylkeskommuner har oppgitt at de har opprettet alternative Vg3 klasser for søkere som ikke fikk lære plass høsten 2009. Det samlede antallet rapporterte Vg3-klasser er 62 og dette omfatter 384 elever. Tallet er omtrent det dobbelte av hva vi registrerte forrige skoleår, da vi fant 29 klasser og 195 elever.

Enkelte lærefag har en søkning som ligger over det forventede. Det gjelder Energimontørfaget, Matrosfaget og Billakkererfaget. Også de store fagene Rørleggerfaget, Elektrikerfaget og Helsearbeiderfaget har en relativt stor søkning. Dette kan kanskje bety at Helsearbeiderfaget, etter en noe svak start høsten 2008, ser ut til oppleve en voksende popularitet. Samtidig er det relativt svak søkning til flere av byggfagene, som Tømrerfaget, Betongfaget og Murerfaget. Også restaurantfagene Kokkfaget, Institusjonskokkfaget og Servitørfaget har søkning som ligger noe under det forventede.

12 fylker har anslått hvor mange som vil stå uten lære plass totalt høsten 2010. Til sammen for de 12 fylkene dreier det seg om 1975 søkere, det vil si 24 prosent av de til sammen 8199 søkerne i disse 12 fylkene. Dette er betydelig høyere enn tilsvarende anslag året før.

14 Opplæring for voksne

14.1 Behov, rådgivning og tilbud

Det er i liten grad ført tilsyn med kommunenes og fylkeskommunens etterlevelse av det lovpålagte ansvaret med å sikre voksnes rettigheter til opplæring, i henhold til opplæringsloven kapittel 4 A. I 2010 vil voksnes rettigheter være fokus for et nasjonalt koordinert tilsyn. Svarene fra spørringene våren 2010 viktige for å supplere funnene fra tilsynet. De tre spørsmålene som er stilt til skoleeierne ble også stilt våren 2009.

Tabell 14.1 Undersøkelser for å avdekke behov for opplæring.

Gjennomfører skoleeier undersøkelser for å avdekke behovet for opplæring spesielt organisert for voksne?					
	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Fylkeskommune	47 %	53 %		100 %	(N=15)
Kommune	21 %	68 %	11 %	100 %	(N=105)

21 prosent av kommunene og sju av 15 fylker gjennomfører undersøkelser for å avdekke behovet for opplæring spesielt organisert for voksne. Våren 2009 svarte 14 prosent av kommunene at de gjør dette, mens antallet fylker som gjør dette er uendret. Endringen for kommunene er ikke statistisk signifikant. Vi kan dermed slå fast at dette fortsatt er noe bare et mindretall av kommunene gjør. Det er også grunn til å merke seg at 11 prosent av kommunene svarer "vet ikke" på dette spørsmålet.

Tabell 14.2 Rådgivningstjeneste for voksne.

Har skoleeier etablert en egen rådgivningstjeneste eller -funksjon der den enkelte voksne kan få informasjon og en vurdering av sin rett til grunnopplæring?					
	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Fylkeskommune	100 %			100 %	(N=15)
Kommune	35 %	54 %	11 %	100 %	(N=106)

Samtlige 15 fylkeskommuner som har besvart spørsmålet og 35 prosent av kommunene har en egen rådgivningstjeneste der den enkelte voksne kan få informasjon og en vurdering av sin rett til opplæring. For et år siden svarte 28 prosent av kommunene og 12 av 17 fylker at de har en slik tjeneste. Flere fylker ser dermed ut til å ha etablert en slik tjeneste, mens endringen for kommunenes del ikke er statistisk signifikant.

Tabell 14.3 Opplæringstilbud spesielt organisert for voksne.

Tilbyr skoleeier opplæring spesielt organisert for voksne?					
	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Fylkeskommune	100 %			100 %	(N=15)
Kommune	78 %	20 %	2 %	100 %	(N=105)

Samtlige 15 fylkeskommuner som har besvart spørsmålet og 78 prosent av kommunene tilbyr opplæring som er spesielt organisert for voksne. For et år siden var situasjonen den samme for

fylkene, mens 86 prosent av kommunene oppga at de tilbød slik opplæring. Denne endringen er imidlertid ikke statistisk signifikant.

14.2 Oppsummering

Vi kan konkludere med at situasjonen med hensyn til opplæring for voksne ser ut til å være den samme som for et år siden, både når det gjelder kartlegging av behov, rådgivningstjeneste og tilbud om opplæring. Alle fylker og de aller fleste kommuner gir voksne et tilbud. Alle fylker, men bare en av tre kommuner har en rådgivningstjeneste. Halvparten av fylkene og bare en av fem kommuner kartlegger behovet for opplæring blant voksne.

15 Masseutsendinger fra Utdanningsdirektoratet

Utdanningsdirektoratet sender i løpet av et skoleår mye informasjonsmateriell med elektronisk post til skoler og skoleeiere. Direktoratet ønsket en registrering av om skolene mottar denne informasjonen, hvordan nytte, relevans, tilfredshet og frekvens vurderes og om informasjonen formidles videre i organisasjonen.

15.1 Noen skoler mottar ikke elektronisk post

Skolene er bedt om å svare på om de mottar elektroniske sendinger fra Utdanningsdirektoratet, og deretter er de skolene som svarer ”ja” på spørsmålet bedt om å vurdere frekvensen på disse sendingene. Tabell 15.1 viser svarfordelingen for disse to spørsmålene sett under ett.

Tabell 15.1 Mottakk av elektroniske sendinger og vurdering av frekvens etter trinn.

Mottar skolen elektroniske utsendinger (e-post) fra Utdanningsdirektoratet? Hva syns du om frekvensen på slike utsendinger?	Barne- og ungdomstrinn				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Mottar ikke	5 %	4 %	6 %	13 %	6 %
For sjelden	3 %	5 %		3 %	3 %
Omtrent passe	87 %	85 %	89 %	80 %	86 %
For ofte	5 %	6 %	4 %	3 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=328)	(n=146)	(n=94)	(n=86)	(N=654)

6 prosent av skolene svarer at de ikke mottar slike sendinger. For de videregående skolene er andelen 13 prosent, og forskjellen mellom disse skolene og grunnskolene er statistisk signifikant. Egentlig er det overraskende at ikke alle skoler svarer ”ja” på dette spørsmålet. For grunnskolene har vi brukt e-postadresser som er hentet fra GSI, mens adressene til de videregående skolene kommer fra Nasjonalt skoleregister gjennom Utdanningsdirektoratet. Hvis vi når fram til og får svar fra skoler som direktoratet ikke når med sine elektroniske sendinger, er dette ikke som forventet. Vi har undersøkt nærmere hvilke skoler det dreier seg om. Det gjelder i alt 40 skoler i vårt utvalg, 38 av dem offentlige og to frittstående. Skillet mellom privat og offentlig er dermed ikke forklaringen. Det er derimot en tendens til at de største skolene svarer at de ikke mottar elektroniske sendinger i noe større grad enn de minste og de mellomstore. Skoler i Oslo og Akershus er også overrepresentert. Når vi ser nærmere på hvilke skoler det helt konkret gjelder, kan vi ikke se noen grunn til at de ikke skulle motta elektroniske sendinger fra Utdanningsdirektoratet. Det gjenstår da fem mulige forklaringer på hvorfor de svarer ”nei” på spørsmålet. En mulighet er at den e-postadressen Utdanningsdirektoratet benytter er feil og at sendingen faktisk ikke kommer fram, en annen mulighet er at slike sendinger ikke når fram til den ved skolen som har besvart vår undersøkelse, en tredje mulighet er at det har vært uklart for skolene hva elektroniske sendinger betyr, en fjerde mulighet er at man har krysset av for feil svaralternativ, mens den siste

forklaringen er at man ved å svare ”nei” unngår oppfølgingsspørsmålene og dermed kan bruke mindre tid å besvare undersøkelsen.

Av de 94 prosent som svarer at de mottar elektroniske sendinger, mener nesten alle at de får slike sendinger med omtrent passe frekvens. Det er ingen forskjell mellom grupper av skoler, verken etter trinn, størrelse, landsdel eller driftsansvar. Dette må kunne sies å være et svært tilfredsstillende resultat i en tid da mange opplever nærmest å drukne i informasjon, samtidig som skolene er helt avhengig av å motta relevant informasjon fra sentrale myndigheter for å kunne følge opp sine forpliktelser og løse sine oppgaver på en god måte.

15.2 Relevans, høy grad viktighet og tilfredshet

De skolene som svarer at de har mottatt elektroniske sendinger fra Utdanningsdirektoratet har også svart på spørsmål om de opplever denne informasjonen som relevant og viktig og om de er fornøyd med den.

Tabell 15.2 Relevans av innholdet i elektroniske sendinger etter trinn.

Opplever du at innholdet i de elektroniske utsendingene fra Utdanningsdirektoratet er relevant?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Det er sjelden relevant	1 %	1 %	2 %	1 %	1 %
Det er relevant noen ganger	39 %	35 %	30 %	43 %	37 %
Det er som oftest relevant	60 %	64 %	68 %	55 %	61 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=311)	(n=139)	(n=88)	(n=74)	(N=612)

Som nevnt i forrige avsnitt, er det av stor betydning at skolene mottar relevant informasjon. Når 61 prosent av skolene synes informasjonen de mottar som oftest er relevant og knapt noen mener at dette sjelden er tilfelle (tabell 15.2), må dette sies å være en veldig positiv vurdering. Med tanke på mangfoldet av informasjon og variasjon i behovene fra skole til skole, vil selvsagt ikke all informasjon være relevant for alle skoler og til en hver tid. Forskjellen mellom ungdomsskolene og de videregående skolene er statistisk signifikant. Hvis vi legger til at 64 prosent av 1 – 10 skolene mener at innholdet som oftest er relevant, ser vi en tendens til at skoler med ungdomstrinn vurderer informasjonen som å være mer relevant enn andre skoler. Det er ingen forskjell av betydning mellom skoler etter størrelse, landsdel eller driftsansvar.

Tabell 15.3 Viktighet av elektroniske sendinger etter trinn.

Hvor viktige er elektroniske utsendinger som kilde til informasjon fra Utdanningsdirektoratet?					
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ikke viktig			2 %	1 %	0 %
Litt viktig	39 %	23 %	25 %	33 %	33 %
Veldig viktig	61 %	77 %	73 %	65 %	67 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=311)	(n=139)	(n=88)	(n=75)	(N=613)

Tabell 15.3 viser at to av tre skoler synes elektroniske sendinger er veldig viktig som kilde til informasjon fra Utdanningsdirektoratet. Strengt tatt kan ikke dette tolkes som at elektroniske sendinger er svært viktige som informasjonskilde generelt for skolene, men siden direktoratet har en sentral rolle i forhold til skolene i denne forbindelse, må tabellen kunne tolkes som at disse sendingene er av stor betydning. Det finnes knapt nok skoler som mener sendingene ikke er viktige. Igjen skiller skoler med ungdomstrinn seg ut ved at de mener sendingene har enda høyere viktighet enn de øvrige skolene. Vi finner ingen forskjell på skoler etter størrelse og geografi, men det viser seg at 84 prosent av de frittstående skolene mener sendingene er veldig viktige, mot 65 prosent av de offentlige skolene (ikke vist i tabell). Dette er en statistisk signifikant forskjell.

Tabell 15.4 Tilfredshet med elektroniske sendinger etter trinn.

Hvor fornøyd er du med utsendingene fra Utdanningsdirektoratet?					
	Barne- og ungdomstrinn				Alle
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Svært misfornøyd	1 %	1 %	1 %		1 %
Litt misfornøyd	3 %	2 %	3 %	1 %	2 %
Litt fornøyd	65 %	54 %	51 %	67 %	61 %
Svært fornøyd	31 %	43 %	45 %	32 %	36 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=309)	(n=136)	(n=87)	(n=75)	(N=607)

Tabell 15.4 viser en stor grad av tilfredshet med de elektroniske sendingene fra Utdanningsdirektoratet. Til sammen bare 3 prosent er misfornøyd mens 61 prosent er litt fornøyd og 36 prosent svært fornøyd. Også her skiller skoler med ungdomstrinn seg ut. Disse skolene er mer fornøyd med informasjonen enn andre skoler, og vi har tidligere vist at de også finner informasjonen mer relevant og viktig. Vi finner ingen forskjell etter skolestørrelse og driftsansvar, men det er geografiske forskjeller (tabell 15.5).

Tabell 15.5 Tilfredshet med elektroniske sendinger etter landsdel.

Hvor fornøyd er du med utsendingene fra Utdanningsdirektoratet?					
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Svært misfornøyd	1 %	1 %	0 %	3 %	1 %
Litt misfornøyd	4 %	3 %	2 %	3 %	2 %
Litt fornøyd	59 %	61 %	71 %	47 %	61 %
Svært fornøyd	36 %	36 %	27 %	48 %	36 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=83)	(n=160)	(n=221)	(n=143)	(N=607)

Skolene i Midt- og Nord-Norge er de mest fornøyde, mens skolene på Sør- og Vestlandet er noe mer reserverte en gjennomsnittet.

15.3 Spredning av informasjonen

Det siste spørsmålet i denne avdelingen gjelder om skoleleder formidler informasjonen som mottas elektronisk fra Utdanningsdirektoratet videre i organisasjonen. Tabell 15.6 viser at praktisk talt alle gjør dette og 69 prosent formidler informasjonen videre til alle ansatte. Det er imidlertid en forskjell mellom grunnskolene og videregående skoler, der under halvparten formidler informasjonen videre til alle ansatte. Dette kan nok henge sammen med at de videregående skolene i gjennomsnitt har flere ansatte enn grunnskolene.

Tabell 15.6 Videreformidling av informasjon etter trinn.

Formidler du informasjonen videre i din organisasjon?	Barne- og ungdomstrinn				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Ja, til min ledergruppe	22 %	30 %	33 %	57 %	30 %
Ja, til alle ansatte	76 %	70 %	67 %	43 %	69 %
Nei	2 %				1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=312)	(n=138)	(n=88)	(n=74)	(N=612)

Tabell 15.7 viser en tydelig og klart statistisk signifikant sammenheng mellom skolestørrelse og spredning av informasjon. Ved 87 prosent av de minste skolene, mot bare 53 prosent av de største skolene formidles informasjonen videre til alle ansatte.

Tabell 15.7 Videreformidling av informasjon etter skolestørrelse.

Formidler du informasjonen videre i din organisasjon?	Skolestørrelse			
	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Ja, til min ledergruppe	12 %	32 %	46 %	30 %
Ja, til alle ansatte	87 %	67 %	53 %	69 %
Nei	1 %	1 %	1 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=210)	(n=204)	(n=198)	(N=612)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Graden av formidling varierer også med landsdel, noe som framgår av tabell 15.8.

Tabell 15.8 Videreformidling av informasjon etter landsdel.

Formidler du informasjonen videre i din organisasjon?	Landsdel				Alle
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	
Ja, til min ledergruppe	48 %	29 %	28 %	23 %	30 %
Ja, til alle ansatte	52 %	70 %	70 %	77 %	69 %
Nei		1 %	2 %		1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=84)	(n=161)	(n=223)	(n=144)	(N=612)

Ved 52 prosent av skolene i Oslo og Akershus formidles informasjonen videre til alle ansatte, 70 prosent eller mer i resten av landet. Noe av forklaringen på dette, men ikke hele, ligger i at skolene i gjennomsnitt er større i Oslo og Akershus enn ellers i landet.

15.4 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet sender i løpet av et skoleår mye informasjonsmateriell med elektronisk post til skoler og skoleeiere. 6 prosent av skolene svarer at de ikke mottar slike sendinger. For de videregående skolene er andelen 13 prosent. Egentlig er det overraskende at ikke alle skoler svarer ”ja” på dette spørsmålet. Av de som svarer at de mottar elektroniske sendinger, mener nesten alle at de får slike sendinger med omtrent passe frekvens. 61 prosent av skolene synes informasjonen de mottar som oftest er relevant og knapt noen mener at dette sjelden er tilfelle. Dette sies å være en veldig positiv vurdering med tanke på mangfoldet av informasjon og variasjon i behovene fra skole til skole, vil selvsagt ikke all informasjon være relevant for alle skoler og til en hver tid.

To av tre skoler synes elektroniske sendinger er veldig viktig som kilde til informasjon fra Utdanningsdirektoratet. Strengt tatt kan ikke dette tolkes som at elektroniske sendinger er svært viktige som informasjonskilde generelt for skolene, men siden direktoratet har en sentral rolle i forhold til skolene i denne forbindelse, må tabellen kunne tolkes som at disse sendingene er av stor betydning. Undersøkelsen viser at det er en stor grad av tilfredshet med de elektroniske sendingene fra Utdanningsdirektoratet. Til sammen bare 3 prosent er misfornøyd mens 61 prosent er litt fornøyd og 36 prosent svært fornøyd.

Praktisk talt alle skoleledere formidler informasjonen videre i organisasjonen og 69 prosent formidler informasjonen videre til alle ansatte. Det er imidlertid en forskjell mellom grunnskolene og videregående skoler, der under halvparten formidler informasjonen videre til alle ansatte.

Referanser

Hagen, Anna og Torgeir Nyen (2009). "Kompetanseutvikling for lærere". *Utdanning 2009 – læringsutbytte og kompetanse*. Oslo, Statistisk sentralbyrå.

Raabe, Mona (2009). "Hovedtall for utdanning". *Utdanning 2009 – læringsutbytte og kompetanse*. Oslo, Statistisk sentralbyrå.

Vibe, Nils, Per Olaf Aamodt og Tone Cecilie Carlsten (2009). *Å være ungdomsskolelærer i Norge. Resultater fra OECDs internasjonale studie av undervisning og læring (TALIS)*. Oslo, NIFU STEP rapport 23/2009.

Vibe, Nils, Miriam Evensen og Elisabeth Hovdhaugen (2009). *Spørsmål til Skole-Norge. Tabellrapport fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelser blant skoler og skoleeiere våren 2009*. Oslo, NIFU STEP rapport 33/2009.

Vibe, Nils og Miriam Evensen (2009). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2009. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU STEP rapport 45/2009.

Vedlegg kapittel 3 Skoleledelse

Andre former utdanning blant skoleledere

6 halvårsheter
60 stp i kvalitetssikring og skuleutvikling. Sosiologi 120stp .fokus skulesosiologi
Adjunkt + skoleleder
Adjunkt med opprykk
Allmennlærerstudiet + Bedriftsøkonomstudiet BI
Allmennlærerutdanning 2-årig
Bachelor + 1 års fordyping in pedagogikk
Bachelor sykepleie, PPU, coaching, idehistorie og fagutvikling
BI
Cand.mag, samt befalsskole og krigsskole
Div, vektall i ledelse
Faglærer 4år + 1 1/2 år
Faglærer naturfag
Faglærerutdanning
Faglærerutdanning,grunnfag psykologi og forming.
Førskolelærer
Førskolelærer + småskoleped+ eng.vt+ skolelederutdanning 60 hp
Førskolelærer med skolelederutdanning
Førskolelærer og samfunnsplanlegger med ledelse
Førskolelærerutdanning
Førskulelærer,spesialpedagog
Førskulelærerutdanning med fleire vidareutdanningar
Holder på med allmennlærerutdanning
Holder på med master i skoleledelse, gjenstår 37,5 stp
Ingeniør
Ingeniør/musikk
Ledelse
Lederskole, spes.ped,økonomi
Lederutdanning
Lærer med tilleggsutdanning + en rekke fagkurs
Lærerutdanning og 2 årig utdanning i ledelse.
Mastergrad i ledelse
Montessori Pedagogy, Business College
Rektorskolen
Rektorutdanning,skuleleiarutdanning,vegleiing og sos ped utdanning som tillegutdanningar
Siv.ing
Siviløkonom NHH
Skoleledelse
Skoleledelse 30stp
Skoleledelse og veiledning
Skolelederutdanning
Skoleutvikling
Skoleutvikling 1 og 2
Skoleutvikling og ledelse
Skuleleiarutd, 30 stp.
Steinerhøyskole
Svensk grunskollærerutb. ma/no, 1-7
Teknisk fagskole
Tverrfaglig veil.
Videregående skole, treårig verkstedskole,svennebrev, Ex.phil, grunnfag kunsthistorie. Lederutdanning
Videreutdanning i skoleledelse NTNU
Øk/adm, spes.ped 2. avd. IKT

Vedlegg kapittel 3 Skoleledelse

Fritekstkommentarer til kapitlet om skoleledelse

Alle lærere er organisert i profesjonelle team hvor det er særlig fokus på inkludering og oppfølging av nytilsatte.

Alle nytilsatte blir tatt godt vare på av både ledelse og personalet

Alle nytilsatte lærere har en fadder som man kan spørre om hjelp og råd.

Ang. bunden tid, så har vi satt av det meste til forskjellige team samarbeid og pedagogiske personalmøter m fl.

Går lærerne før bunden tid, må de si ifra til en av oss i ledelsen. Kommunen har et eget veiledningsprogram for nyutdannede.

Angående veiledning av nyutdannede; avdelingslederne tar mentorutdanning dette skoleåret for å drive veiledning av nyansatte.

Arbeider langt utover 100 % for å fylle den pedagogiske rollen som leder. det var derfor vanskelig å fylle inn %.

Skolen blir i dag overdyngnet av spørreundersøkelser, de fleste har liten konstruktiv innflytelse på skolehverdagen.

Arbeidslag/team har spesielt ansvar for nytilsatte saman med rektor og inspektør

Arbeidstiden er fylt med oppgaver som er avtalt, derfor ingen rapportering

Avd.lederne har skolevandring som en av oppfølgingsmåtene. Rektor følger opp nyansatte og lærere som trenger dette spesielt.

Begynte i jobben 1.august, og skolen flyttet over i nytt bygg fra samme dato, så det er ikke utarbeidet gode nok rutiner enda. Ny virksomhetsleder for oppvekst og kultur startet i januar, så også nye folk på skoleeier-siden.

Bruker mye tid på veiledning av nye lærere. Både i metode og klasseledelse.

Da pedagogisk rådgjevar slutta, vart ikkje stillinga lyst ut. Inn i stillinga er sett ein senior som har høgare lærarutdanning, men som har drive med anna arbeid i mange år. Ein måte å løyse eit seniorproblem på

Deltar i mentoropplegg for nye lærere i samarbeid med Høyskolen i Vestfold

Det er ikkje behov for rapportar frå lærarane om tidsbruk ut over undervisning. Oppfølging av nyutdanna lærarar fell naturleg inn i kvardagen, vi har ikkje eit opplegg.

Det er ikkje ressurs til ein mentor.

Det er ingen nyutdannede lærere ved skolen.

Det er lenge siden skolen har tilsatt nyutdannete lærere

Det er rektor som veileder nyutdannede lærere. Det er ikke noe spesielt opplegg, bortsett fra en håndbok de får tilgang til.

Det er svært sjelden skolen tilsetter ny-utdannede lærere.

Det har ikke blitt tilsatt nyutdannede på mange år. Flere i ledergruppa har eller er i ferd med å ta utdanning for å veilede nyutdannede dersom det skulle bli aktuelt.

Dette er eit behov me ser. Leiinga vil laga eit system for oppfølging av nyutdanna lærarar.

Dette er jo meget sammensatt, skoleeier er underbemanna på skolespørsmål, men skal tilsette ny skolefaglig ansvarlig i vår, nyutdannende lærere er det lenge siden vi har tilsatt

Dette starter vi med fra og med skoleåret 2010/2011

En av lærerne på teamet har tid på sin arbeidsavtale

Har ein nyttilsett lærar og som rektor har eg eit ekstra ansvar for oppfølging av denne læraren.

Har heller lang røynsle som skuleleiar. Hadde meir behov for hjelp og støtte i starten. I tillegg

Har ikke hatt noen nyutdannede lærere ved skolen de siste årene..

Har ikke hatt nytilsatte nyutdannede lærere på flere år.

Har ikke nyutdanna lærere dette skoleåret

Har ikke tilsatt nyutdannede lærere de siste årene

Har ikkje hatt nyutdanna lærarar på mange år

Har ikkje nyansatte lærarar

Har ingen nyutdanna lærar.

Har ingen nyutdannede lærere...

Har noe veiledning av nyutdannede lærere, men ikke ordentlig formalisert

Har per i dag ikke egen veileder, men det jobbes med å få på plass en mentorordning

Helle skole ble startet opp 1.august 2009. Vi hadde ingen nyutdannede lærere da vi startet opp, men dersom vi

får nyutdannede lærere neste skoleåre vil vi legge o

I forhold til råd og støtte fra skoleeier - så er tilgje

I løpet av skoleåret vil alle lærere og ledere samt tekn.adm. personale ha hatt utviklingssamtale (personalsamtale).

Ingen nyttilsette dei siste 6-7 åra

Innafor skulens utvilingsområde blir det arbeid med prosedyrar for oppfølging av nyttilsette lærerar.

Inneværende skoleår har skolen ingen nyutdannede lærere

Inntil høsten 2009 var det ikke noen sentral pedagogisk ledelse i kommunen. Fra august 2009 er det tilsatt kommunalsjef for oppvekst med en liten stab som bistår skolene.

Inspektør og rektor følger opp nyutdannede lærere gjennom samtaler og ved at vi veileder i konkrete spørsmål. Vi er også mer innom i klasserommet og følger med, roser osv.

Jeg har fungert som rektor siden 01.08.09, så jeg har kort erfaring som rektor. Etter det første året revideres organisasjonsplan, sammensetning av pedagogisk utviklingsteam for å frigjøre mer tid for rektor til

Jeg kan ha behov for faglig pedagogisk oppfølging, men de som representerer skoleeier har ikke mer kompetanse enn meg selv og de er dårlig bemannet. Oppfølging av lærere: Er en time i klasserommet før medarbeidersamtaler.

Kjører introduksjonssamtaler for nytilsatte lærere, men ikke veiledning av nyutdannede.

Kommunen har en egen lokal arbeidstidsavtale for lærere. Der ingår ikke arbeidsplan for den enkelte lærer.

Kommunen har en ordning for veiledning av nyutdannede. Vi har ikke noen nyutdannede i vår stab nå.

Kommunen har en veiledningstjeneste som følger nyutdannede lærere. I tillegg får nyansatte en fadder ved egen skole.

Kommunen har et opplegg for nyutdannede lærere. Vi har ingen nyutdannede på vår skole i år.

Kommunen har ikke skolefaglig kompetanse på nivået over rektorene

Kommunene har ikke skolefaglig kompetanse over rektornivå.

Kurs for nytilsatte lærere i etatens regi samt ppfølging fra ledelsen.

Liten skole med få ansatte og sjelden nyansettelser. Rektor følger opp og veileder nyansatte. Lærere er også flinke til å følge opp og veilede nyansatte.

Lærerne arbeider tett i team på hvert trinn. Defor er det kontinuerlig veiledning og erfaringsdeling i teamene, og tilbakemeldingene sier at nyansatte opplever seg slik godt ivaretatt.

Mange av spørsmålene er ikke relevante for vår skole. Svarene gir derfor ikke et realistisk bilde av vår virksomhet.

Mange oppgaver. Det vanskeligste er å prioritere rett. Hra liten støtte i hverdags situasjonene. Burde legge mer vekt på den pedagogiske veiledningen opp mot utviklingsmål og årsplaner.

Men pga stadig nedskjæringer er det flere år siden det har vært bruk for denne oppfølgingen. Men det foreligger planer.

Nyansatte lærere får en "fadder" som skal være støtte i arbeidet.

Nye lærer følges opp av avdelingsleder og andre som fagledere

Nye lærere får en fadder som følger dem opp, men det settes ikke av tid for fadder (jf. økonomi)

Nye lærere per i dag har oppfølging gjennom forsterket lærerutdanning. Fra neste skoleår vil det i tillegg være et eget opplegg for nye lærere.

Nyutdanna lærerar har høve til å ta ulike tilhøve opp med meg som rektor. Eg er og i klassar og observerer om det er behov for det. Vi har faste tider pr veke der vi drøftar ped spm og gir kolega vegleiiing.

Nyutdanna lærere får oppfølging på egen skole, i tillegg til at de deltar i et program i regi av kommune og høgskole, med annen mentor.

Nyutdannede følges opp i team fra kollegaer og ped.leder

Nyutdannede har veileder fra egen skole og eksternt.

Nyutdannede lærere deltar i "Forsterket lærerutdanning" i regi av UDE. 50 timers kurs.

Nyutdannede lærere er et ukjent fenomen i enheten...

Nyutdannede lærere får oppfølging av rektor og teamet.

Nyutdannede lærere har veiledning og oppfølging i kommunen, men ikke ved vår skole, da vi ikke har nyutdannede lærere for tiden.

Når det gjelder oppfølging av nye lærere så får en kollega ansvar, men vi har ikke utarbeidet instruks for denne oppgaven, slik at dette kan bli noe tilfeldig.

Når det gjelder å veiledning av nyutdannede har vi ikke systematisk veiledning pedagogisk, men vi ha en fadderordning der erfarne lærere er tilgjengelig for råd og veiledning for nytil Observasjoner i klasserom gjøres av inspektørene. Her brukes et skjema som er klarlagt og lagt frem for lærerne i forkant. Her drives også kollegaveiledning. Min kommune har en arbeidstidsavtale med flexitid, det er derfor ikk Oppfølging av nye lærere gjøres på teamene for en stor del. Inspektør tar også en del av denne jobben. Vi oppfordrer også de nye til å være flinke til å spørre, ta opp ting i teamene, eller med rektor/inspektør. oppfølging av nyutdannede lærere skjer på team. to lærere har veilederutdanning og tre har nå meldt seg på mentorutdanning.

Personalsamtaler skal gjennomføres etter påske) Nyutdannede lærere har en fadder ved skolen

Rapportering av tidsbruk. Lærerne har bundet t

Rektor er skolefaglig rådgiver for rådmannen og representerer kommunen utad Små ressurser gjør at in

Rektor er veileder

Rektor har opplæring i 6-8 møter. Inspektør gir også veiledning underveis

Rektor og skolefaglig ansvarlig i kommunen er en og samme person.

Rektorene bruker hverandre i fh til råd og veiledning, refleksjon etc. særlig i pedagogiske spørsmål. Deltar i et frivillig "uoffisielt" rektornettverk der vi møtes med jevne mellomrom, og etter behov.

Rådmannen har delegert saker knyttet til skole til en kommunalsjef. Rektor samarbeider med vedkommende om saker som angår skole. Hos oss er rektor også skolefaglig ansvarlig siden vi har 1 skole i kommunen. (1-10)

Siden dette er en naturbruksskole med et stort driftsapparat m.m. blir noen av spørsmålene litt på siden av hva som

Siste året er det tilsatt pedagogisk rådgiver i rådmannens stab. Dette har medført kvalitetsheving på faglig, pedagogisk oppfølging fra skoleeier.

Skoleeier / vi er en selveiende skole

Skole-eier gjennomfører rektormøter. Det er viktig for oss å møtes. Skoleeier sørger også for at vi rapporterer inn det som er pålagt. Jeg ber ikke om støtte i det pedagogiske arbeidet, men får bistand mht jus

Skoleeiers rolle er svært uavklart etter kommunen gikk over til to nivås kommune. Vi har to kommunalsjefer pluss en rådmann.

Skoleeiersiden har manglet fagansvarlig person for skole over mange år. Det merkes. administrative oppgaver tar mye tid, men fokuset ligger på det pedagogiske.

Skoleledelsen dreier seg i alt for stor grad om ikke-pedagogiske oppgaver. Nå skal vi også konsentrere oss om sommeråpen SFO og lekseleser

Skolen bruker å delta i opplegg for nytilsatte i regi av Høgskolen. Alle nytilsatte arbeider i team med en erfaren lærer som mentor

Skolen er fådelt og rektor har eneansvar for ledelse.

Skolen har en fadderordning for nyutdannede lærere

Skolen har ikke hatt nytilsatte lærere de seneste årene

Skolen har ikke hatt nyutdannede lærere på mange år

Skolen har ikke lærere dette året som er nyutdannet, men skolen har tilsatt personell som er utdannet som veileder for nyutdannete.

Skolen har ikke ofte nyutdannede lærere.

Skolen har ikke tilsatt nyutdannede lærere siste åra. Nye medarbeidere blir fulgt opp av faglærere og avdelingsleder.

Skolen har ikke tilsatt nyutdannede lærere.

Skolen har ingen nyutdannede lærere.

Skolen står svært selvstendig i å takle ulike utf

Skolene skal gi elevene digitale ferdigheter. Kommunen har dratt inn IT-ressursene på skolen, noe som medfører at rektor må bruke mye av sin tid på å formidle IT-problemer til IT-avd sentralt i kommunen, purre på denne og

Skolens ledelse er tett på nye lærere ved skolen.

Skuleeigar kan ikkje oppføre seg. Eller oppfører seg uhøvisk andsynes denne organisasjonen

Skulen har ikkje hatt arbeidsplanar før, eit prioritert område i år. Svært god

Staben ved skolen har vært stabil så lenge jeg har vært rektor. Vi har derfor ikke hatt behov for å veilede nye lærere. Den tid kommer og vi vil fra høsten ha veiledning av ny lærer. Det blir rektor og teamleders oppgave

Stabil lærerstab. Ingen nytilsetninger på mange år.

Svar om arbeidsplaner ut fra antakelsen om at begrepet brukes i tredisjonell forståelse. Mht veileder/mentor svares ut fra en organisasjon med modne team

Synes det er dumt at det ikke er noe mellom sjelden og ganske ofte. Av og til hadde vært fint! Det stemmer nok mer på punktene om oppfølging av skoleeier. Eller ved behov.

Synes eg får beste hjelpa frå ein rektorkollega

Teamet og trinnet har ansvar for oppfølging

Teamleder har ansvar for å veilede og hjelpe nyutdannede lærere i tillegg til oppstartsamtaler og veiledning etter behov, men ingen fast plan.

To nivå kommune hvoe en i kommunen kan gi skolefaglige råd. Kommunalsjef har ikke skolefaglig bakgrunn. Rektorene føler de driver mye voksenopplæring av dem de egentlig skulle fått hjelp av.

Undertegnede er konstituert rektor - derfor blir noen svar upresise.

Vanskelig å få til god veiledning/mentorordning for nye lærere innenfor skolens økonomiske ramme.

Veiledning av nyansatte ivaretas på team

Veiledning av nyutdannede lærer f

Vi brukar at den læraren som den nye arbeider saman med, kan gje råd og vink.

Vi er ein liten tonivåkommune. Oppfølging og støtte når det gjeld læringsresultat og utviklingsarbeid er svak.

Vi er ganske "ensomme" i vår lederrolle

Vi er iferd med å utarbeide en mentorordning for neste høst, dvs skoleåret 2010/2011

Vi får meget sjelden nyutdannede lærere hit. Stabil arbeidsstokk.

Vi har 2 lærere i mentorutdanning nå. De er ferdige i November.

Vi har 2 lærere og 1 inspektør som følger kursopplegg ved NTNU for mentorer.

Vi har en stabil lærerstab uten noen nyutdannede pr. nå. Men vi har rutiner for oppfølging hvis vi skulle få inn noen nye.

Vi har for tiden ingen helt nyutdannede lærere ved skolen. Vi har to lærere som ikke er ferdig utdannet (er i utdanningsløp til lærer). Disse veiledes i noen grad av teamleder og inspektør, men ikke satt i system.

Vi har ikke hatt nyutdannede de siste årene.

Vi har ikke hatt nyutdannede lærere de siste 4 år. Mentorordninger var tidligere vanlig, samt veiledning på team. Spørsmålet er ikke relevant pr idag

Vi har ikke hatt nyutdannede lærere på flere år. Vi har ufaglærte. Veiledning og oppfølging av disse er mer tidkrevende og derfor har rektor og kontaktlærere/faglærere samarbeidet om dette.

Vi har ikke hatt nyutdannende lærere ved skolen siden jeg begynte som rektor

Vi har IKKE hatt ny-utdannete lærere de siste årene...

Vi har ikke hatt nyutdannete lærere her på flere år.

Vi har ikke hatt nyutdannete lærere i min tid her. Vi har en fadderordning for lærere som kommer nye til denne skolen. Arbeidsplan - ja oppgavebasert

Vi har ikke nyutdanna lærere

Vi har ikke nyutdannede lærere.

Vi har ikke nyutdannede lærere.

Vi har ikkje hatt nyutdanna lærarar dei siste åra. Men dersom eg får nyutdanna, så vil eg i størst mogleg grad la vedkommane arbeida saman med ein rutinert lærar som vil fungera som vegleiar.

Vi har ingen nuytdannede, men Høgskolen i Vestfold arbeider med dette.

Vi har ingen nyutdannede lærere

Vi har ingen nyutdannede ved skolen

Vi har pr dags dato ikke mentor/veileder for nyutdannede lærere, men vi skal i gang med å lage en fadderordning for nyutdannede, nyansatte og vikarer.

Vi har tiltak på gang for forbedring på ovennevnte punkter - allerede fra høsten 2010 vil dette ha kommet i system

Vi jobber med veiledere for nyansatte.

Vi kaller det ikke veileder men kontaktperson. Denne har en særlig oppga

Vi setter sammen teamene slik at en erfaren lærer kan veilede nye lærere.

Å vere rektor med ambisjonar om å gjere det godt i arbeidet som personalleiar,ped

Vedlegg kapittel 6 Tidlig innsats

Tiltak som er nevnt av kommunene for å legge føringer på skolenes arbeid med tidlig innsats.

Bedre samarbeid barnehage og skole, prosjekt om tilpassa opplæring i samarbeid med PPT og Statpedvest

Blir diskutert på leiarmøte, skriftlege tilbakemeldingar.

Bruke resultatene fra kartleggingsprøvene til å følge opp enkeltelever, gi mengdetrening i perioder til enkeltelever f.eks lesekurs, stasjonsundervisning osv

Det er lagt føringer i felles rektormøte med tilpassa opplæring og tidleg innsats som tema.

Eget team veileder skolene i dette arbeidet med vekt på lesing og regning

Egne planer

Ekstra undervisning 1. trinn. logoped 1 - 4 trinn. Mer personell 1. - 4. trinn. Tett registrering av læringsutbytte.

Etter kartlegging på resultat i norsk og rekning

Fokusere på leseopplæring 1. - 4. klasse

I ressurstildeling

I vedtak til rammetimetall kommunestyre 2009

Ikke andre føringer enn at det er bestemt hvilke fag støtten skal gis i.

Kartlegging og tiltak

Kartlegging, foresattekontakt, tiltak.styrking

Kartleggingssystem og utvikling av lavterskeltilbud for både barnehage og skule

Kommunal plan for tilpassa opplæring gjeldende for barnehage og grunnskole

Krav om lokal plan på skolen med mål, tiltak mv. målgruppe, ressursfordeling, oppfølging

Ledernetverk

Leseplan i alle fag og på alle trinn, LUS, kartlegginger

Matematikk 3. klasse

Melde fra om sein utvikling, iverksette tiltak nå noe oppdages

Midlene skal brukes til stillingsandeler som er innsatsbasert, og ikke bundet opp på enkeltrinn.

Norsk og matematikk: målrettet fordeling til skoler. Føringer: komme de elevene som trenger det til gode

Overføringsmøter med barnehager, leseprosjekt 1. og 2.klasse med prosjektmedarbeidere, logoped, samordning av tjenester, opprettet egen Bran og ungeenhet.

Plikten om tidlig innsats tas opp i dialog mellom skoleeier og virksomhetsleder for skolene en gang i året.

Ressursbruk

Ressursbruk, kartlegging, oppfølging

Rutine for overgang barnehage/ skole. familielæring

Rutiner for overgang barnehage/skole, forventningsavklaring til hva barnehagene skal vektlegge, Små grupper/klasser (15-18 elever) for 1. -3/4. klassetrinn, styrkingstimer i norsk og matematikk brukt etter at elever blir systematisk kartlagt.

Samhandling barnehage/skole

Seminar for alle lærarane i regi av PPT

Skolene er skolert i grunnlagstenking vedr tidlig innsats, erfaringsutveksling, frihet til å sette inn tiltak der det er størst behov

Styrka rammetimetallet, høgare pedagogtettleik

Større lærartettheit på 1.-4.trinn

Tas i forbindelse med ressurstildeling/budsjettarbeid

Tema på rektormøte og i medarbeidersamtalar/ leiarsamtalar

Tidlegare med tilmelding PPT, rutinar barnehage - skule, Satsing på TIBIR.

Timer ble fordelt i samarbeid med skolene.

Timetildeling

Tolærere i norsk- og matematikktimer for 1.-4.trinn. Lesekurs på tvers av årstrinn 1.-4.trinn

Vi har arrangert metodekurs på tiltak.

Vi har fulgt de statlige føringene

Vi har innført screeningmodellen til Ø. Kvello: Tidlig intervensjon i barnehage og skole.
Viser ressurstildeling i egen kolonne på ressursark, følges opp av skoleeier
Økning i elevtimetallet i norsk/samisk og matematikk -h2009, tilsammen 200 timer på trinnene 1-4 videreføres. Økning i lærertetthet på hvert av trinnene 1-4 fra h-2009 videreføres. Elevtimetall skal fremgå av elevenes timeplaner.
Økt lærertetthet i norsk og matematikk - for å følge opp elever som trenger støtte/ikke henger med i den grunnleggende innlæringen
Økt lærertetthet på 1.-4. trinn, kartlegging med tett oppfølging
Økt lærertetthet på småtrinnet. Politisk vedtak om å innføre "Kvello"-modellen i barnehager og på småtrinnet (tidlig avdekking og innsats)
Økt lærertetthet. Tett oppfølging av resultater på kartleggingsprøver
Øremerket timetall til oppfølging av svake elever (lesestudio og mattestudio)

Vedlegg kapittel 8 Forebygging av alvorlige hendelser

157 ulike tiltak som skolene har satt i verk for å forebygge alvorlige skolehendelser.

Adferdsplan, plan mot mobbing

Aksjon mot mobbing på nettet

Aktiviteter i gymsalen

Alle i personalet er kurset i adferdshåndtering.

Alternative opplæringstilbud for elever som treng å ta i bruk læringsstrategier som krev vesentleg anna organisering.

Antimobbeteam

Arbeid med klassemiljø

ART, felles kursing for elevane på u-trinnet i kommunen

ART, for grupper, klasser, hele skolen

Beredskapsplan

Beredskapsplan ved dødsulykker og eller andre alvorlige hendelser

Brannøvelser

Brukar Personalomsorg sin Kriseperm og materiellet på internettportalen til Personalomsorg

Deltakelse i MOT-programmet

Deltakelse i respektprogrammet

Diverse elevaktiviteter i samarbeid med elevrådet. Enkeltelever får sosialpedagogisk trening i andre miljøer med overføringsverdi.

Egen skolemiljøgruppe av ansatte. ART, skolemekling, forebyggende nettverk med andre skoler mm

Egne plakater

Ekstra oppfølging av enkelte elever, ekstra tilsyn

Elevaktivitet i midttime hver dag, skolefester sammenmed elever og lærere, bli kjent uker i oppstart av skoleåret, fadderordning, skoleturer/ekskursjoner,

Elevbedrift for elever i u-skolen som ikke finner seg til rette-atferd

Elevinspeksjon, elevaftener.

Elevmeglning, Kompetanseutvikling i personale og blant elever og foreldere i marshall.Rosenbergmetode for kommunikasjon som er konfliktreducerende

Elevsamtaler

Elevsamtaler, foreldresamtaler, lærersamtaler

Elevundersøkelser

Er i en implemteringsfase av modellen PALS

Er litt usikker på kva ein meiner med dette spørsmålet. Har t.d. hatt øving i hjarte-/lungeredning me

Felles samlinger, fadderordninger etc

Felles turdager for hele skolen, slik at elevene møtes på tvers av trinn. Fadderordning

Fellessamlinger i skoletida, fellesarrangementer på kveldstid, aktivitetsdager for alle, felles sommeravsluning

Flere gjennom

Fokus på tverrfagleg samarbeid.

Forebyggende tiltak i forbindelse med helhetlig skoledag

Foreldremøter, besøk av Politi for å forebygge uønskede hendelser

Forsterket botilbud

Følge opp elever som være utsatt for trakassering/mobbing og følge opp elever som kan utøve trakassering/mobbing /vold

Følger Zeroplan for generell forebygging og et meldesystem for spesielle elever inn til teamet på trinnet og adm.

Førebbyggjande arbeid gjennom SLT, og VOKT arbeidrarar. Tydelege konsekvensar for uakseptabel framferd

Fått hjelp fra ekstern lærer med Art undervisnin, kursing av hele personalet i TMV (teapeutisk mestring av vold)

Gjennomarbeidd "kriseperm"

Gjennomgang av nytt ordensreglement og bruk av felles bunden tid for å diskutere rutiner, LMU har nedsatt et utvalg som skal lage en plan

Handlingsplan mot mobbing utarbeidet

Har behandlet saken i FAU. Politiet skal 20. april komme på skolen og snakke til personalet. Videre tiltak iverksettes deretter.

Har jevnlig møter med FAU. Vært tema på storforeldremøter som følges opp i klasseforeldremøtene.

Har vedtatt en prosedyre for slike hendelser. Vi venter på besøk fra Politiet.

Helsefremjande tiltak i årsplanen

Her føler jeg at fokus vris. Vi har flere sosialpedagogiske tiltak, men ingen rettet spesielt mot temaet "alvorlige skolehendelser".

HMS - rutiner; Risikovurdering, tiltak, instruksjoner og prosedyrer.

HMS arbeid, brannslukningsøvelser, orienterings/samtalemøter i små grupper 2 x pr skoleår ang. brann, sikkerhet, alkohol, stoff m.m.

Holdningskamanje for alle elever og lærere

Hyppige elevsamtaler. Beredskapsplan oppdateres årlig med hele personalet *Verneombud, ledelse og elev tar årlig runde på helse, sikkerhet og miljø

Informasjon

Informasjon og oppfølging gjennom kontaktlærersystemet

Innføring av strenge klasseregler. Belønningssystem for elevene. Kontakt med psykisk helse, oppfølging av elev.

Innføring av ART

Innføring i bruk av kriseperm for alle lærere.

Innstallering av callinganlegg i alle undervisningsrom.

Isolert en elev. Han får undervisning med egen lærer og har friminutt til andre tider enn de andre elevene.

Dette for beskytte de andre elevene. § 9a Systematiske trivselstiltak sammen med foreldre på alle trinn

Kameratstøtten, avtale om at Politiet skal besøke skolen med jevne mellomrom, elevtjenesten har jevnlig møtet med Politiet m.m.

Kantine en dag uken, felles skolelunsj hvert halvår, oslotur for ungdomsskolen, 'Hvite busser til Auschwitz' for

10.kl. Flere friluftsansatte i løpet av året. 9.kl. arrangerer fest for 1.kl. Skolecup'er,

Kantine to ganger pr. år for elevene, diskotek for elevene, personalseminar, aktivitetsdager

Klasseledelse

Klassens time

Klasseprogram

Kleppe er en PALS - skole

Kommunen har utarbeidd ny handlingsplan for ulykker m.m.

Komunal trafikkplan

Kontaktlærere har i sin arbeidsavtale fått tildelt ekstra tid til rollen som sos.lærer for sine elever. I tillegg har vi sos.lærer.

Kulturelle skolesekken, Skolen synger, Aktivitetsdager, Underholdningskvelder, Hele skolen danser, Helgerud Grand Prix

Kursrekke for hele personalet i PMTO, tilpasset skole og SFO

Laget detaljert HMS plan og tiltaksplan mot mobbing

Laget rutiner - forebygging, og tiltak ved hendelser

Lillegårdens LP-modelljobbing, stort skoleshow med alle elever og lærere involvert. En stor suksess.

Lærere er kursa i ART. Arbeidet skal setjast igang hausten 2010

Lærerne er spesielt oppmerksomme på elever - forebygging

Medvirkning av elever, lærere og foresatte i forhold til skolens pedagogiske plattform hvor alle har et eierforhold.

Miljøarbeidar

Miljøarbeider

Mobbemanifest

Mobbepan

Mobbepan, trivselsundersøkelse

Mobbepan, Vinteruke med forskjellige akt der alle elevene er med, og foreldrene er invitert. Bokvake, Fellessamlinger på skolen,

Mot mobbing,

Mot mobbing, info skriv utarbeidet av FAU, kommuneledelsen og rektorer til alle foresatte

Møter med foreldre om utvalgte temaer, samliner med elever gruppevis, føler "Det er mit valg" systematisk for alle elevene, diverse tilsyn som lekeplasskontroll etc.

Møter med foreldrekontakter, planer for trivselstiltak på alle trinn, ett trinn har fremført musikalen "stopp, ikke mobb" for hele skolen, samt elever fra de andre skolene i kommunen.

Nei, vi har ikke gjort noko utover å halda god orden, og fulgt opp spesielle elever utan at ein har lagt noko spesielt i det.

Nettvett

Olweus

Olweusprogrammet - motvirke uønsket adferd og mobbing

Oppfølging av Zero og Redd barnas "Ingen utenfor"

Opplæringsprogrammet Det er mitt valg

Orientering, bruk av sms, e-post

Overnattingsturer- prosjekt i alle trinnene

PALS

PALS i regi av atferdssenteret i Oslo

PALS, ART, Steg for steg, trivselsundersøkelse

Plan mot mobbing

Prosjekt sosial kompetanse og refleksjon

Prosjekt veiledet av Brusetkollen skole

Respekt skole mange tiltak

Ressurselever, kantina,turneringer

Revidering av egen plan mot mobbing, strukturerte hyppige elevsamtaler

Samarbeid med eksterne instanser

Samarbeid skule - heim

Samlet tiltaksplan for å skape et godt skolemiljø: "Sosial læreplan".

Sammen med Kriseleinga i kommunen

Sexuelle missbruk

Skal til å lage en plan i samarbeid m. Politiet. Da blir det gjerne en øvelse og.

Skolen bruker et såkalt SLT-system (Samordne lokale kriminalitetsforebyggende tiltak. Det er faste tverrfaglige møter på skolen mellom skole, PPT, skolehelsetjenesten, politi, barnevern og SLT-koordin

Skolen er i startfasen,vi har kjøpt inn Krisehåndboka og skal arbeide ut fra den.

Skolen er LP skole fra 2006 og arbeider tett med kompetanseoppbygging for et godt læringsmiljø

Skolen er med i prosjekt "Bedre læringsmiljø". Oppstart denne våren

Skolen har ansatt egen miljøterapeut i 100% stilling.

Skolen har en egen sosial læreplan. Bruker undervisningsopplegget Steg for Steg for utvikling av sosial kompetanse. Er med i Olweus prosjekt mot mobbing

Skolen har en mengde rutiner for å fange opp fravær og avvikende oppførsel

Skolen har et Miljøutvalg og en Trivselsplan

Skolen har plan for sosial kompetanse som lærerne bruker i sin planlegging

Skolen har tilsatt miljøarbeider og nattevakter ved internatet som sammen med skolens ansatte har ukentlige trivselstiltak

Skolen jobber kontinuerlig med elvmiljøet. Sosiallærer jobber med elevmiljøet.

Skolen samarbeider med MOT.

Skolen har implementert bruk av ART og har spesialkompetanse på dette området ved ein vernepleiar og

sosionom. Skulen er med i Redd Barne-prosjektet "Ingen Utanfor" Skulen har reviderte rutiner for skadehandtering og brannvern.
Sosiale settinger utenom skoletid.
Sosialpedagogisk team
Startet opp med trivselsledere jf. Kjetil og Kjartan, Buttons kampanje - Vær snill, felles teaterforestilling
Step, tiltak der ungdom inkluderer og skaper tirvsel for annen ungdom
Stor vekt på jobbing med skolemiljøet: felles skolelunsj og andre fellesaktiviteter
Tatt inn ivirksomhetsplan for 2010/2013
Tatt opp på FAU- møte
Tett samarbeid med elevrådet og kontinuerlig info. til personalet.
Tett voksenkontakt, praktiserer ART
Tilrettelegging av ute- innemiljø, elevsamlinger, Dans-på-plassen, positive elevtiltak
Tilsatt en sosionom i 40%
Tilsett miljøterapeut
Tre forebyggere
Trivselsundersøkelse med etterfølgende tiltak
Trivselsundersøkelse, sosiometriske målinger, ART-sosialt treningsprogram i grupper
Trivselsundersøkelser, elevsamtaler, diskusjon i personagruppen
Tverrfaglig samarbeid-klasseledelse-fau samarbeid-arbeid med beredskap i oppvekstplan-skolehelseplan-MOT skole- store felles kulturprosjekt som miljøtiltak mm
Ukentlige allmøter med elevene. Tett samarbeid med elevrådet. foreldremøter. HMS arbeid.
Utarbeid ein plan /mappe som skal nyttast ved alvorlege hendingar
Utarbeidet egen plan for håndtering av trusler mot elever og lærere
Vi bygger ny skule, og mykje av det som er nemnt i denne undersøkinga vil det bli arbeidd med i samband med dette. kommune har eigen handlingsplan i samband med dette.
Vi er i fase med oppstart av å lage plan for beredskap ved alvorlig skolehendelse, og for forebygging av disse.
Vi har brannvern opplæring med øvelser både for elever og p
Vi har eget kontrollsystem, SIKS, egen kvalitetsplan mm. Utover det har vi eget opplegg på ungdomsskolen i vår i psykisk helse. Vi har kjøpt inn Krisepermen fra Personalomsorg.
Vi har en beredskapsplan, og hadde møte med Politiet o.a. i slutten av forrige skoleår.
Vi har gode rutiner ved mobbing,uhell med elever har ikke hatt alvorlige hendelser ved vår skole.
Vi har planar og kriseperm
Vi jobber etter PALS (Positiv atferd og støttende læringsmiljø)
Vi jobber med skolemiljø kontinuerlig.
Vi kjører i disse dager et opplegg med ekstern veiledning i sosial kompetanse der ledelse, lærere og assistenter har tatt del.
Vil satse på ART.
Zero-antimobbeprogram, fellesmåltid, felles fjelltur, temakveld med Barnevakten
ZERO-programmet. Egen handlingsplan med tiltak.
ZIPPYS venner (et program for å øke den sosiale kompetansen)